Bu kitaba sığmayan daha neler var!

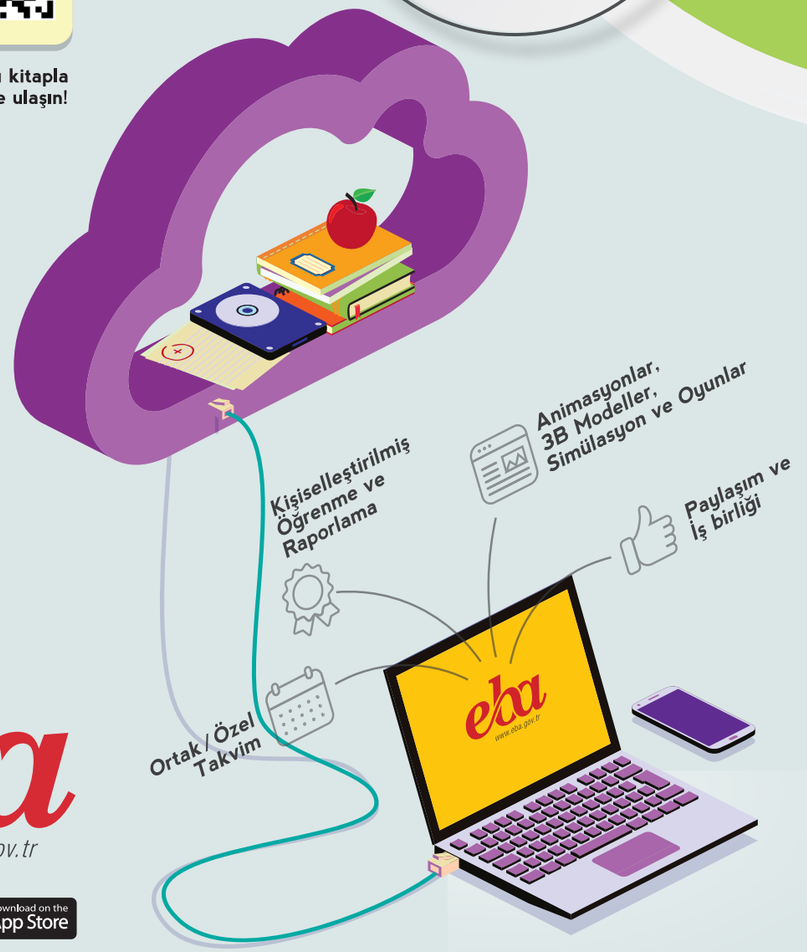
Karekodu okutun, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaşın!

ÖDS

ÖĞRENCİ/ÖĞRETMEN DESTEK SİSTEMİ

https://ods.eba.gov.tr

- Konu Anlatımlı Ders Videoları
- Soru Çözüm Videoları
- Ders Anlatım Videoları
- Çoktan Seçmeli Sorular

www.eba.gov.tr

Google play | App Store

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN 978-975-11-6017-1

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5'inci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ
9 SINIF
DERS MATERYALİ

MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 9

DERS MATERYALİ

MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

9

DERS MATEYALİ

YAZARLAR

Mehmet Fatih MÜLAYİM
Recep TOKGÖZ
Seçkin BALKESEN

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI 8100
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ 2026

Her hakkı saklıdır. ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin,soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir suretle alınıp yayınlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Editör: Gülay SARI
Dil Uzmanı: Aysel ASLAN KEPENEK
Program Geliştirme Uzmanı: Seçil YILDIRIM PALABIYIK
Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı: İlkay ÜÇGÜL ÖCAL
Rehberlik ve Gelişim Uzmanı: Zahide Merve KÜÇÜKÇELİK
Grafik Tasarım Uzmanı: Arife ŞENEL
Grafik Tasarım Uzmanı: Nihal ŞİMŞEK
Görsel Tasarım Uzmanı: Selda ÜLKÜSOY

ISBN 978-975-11-6017-1

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.09.2021 gün ve 30652074 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

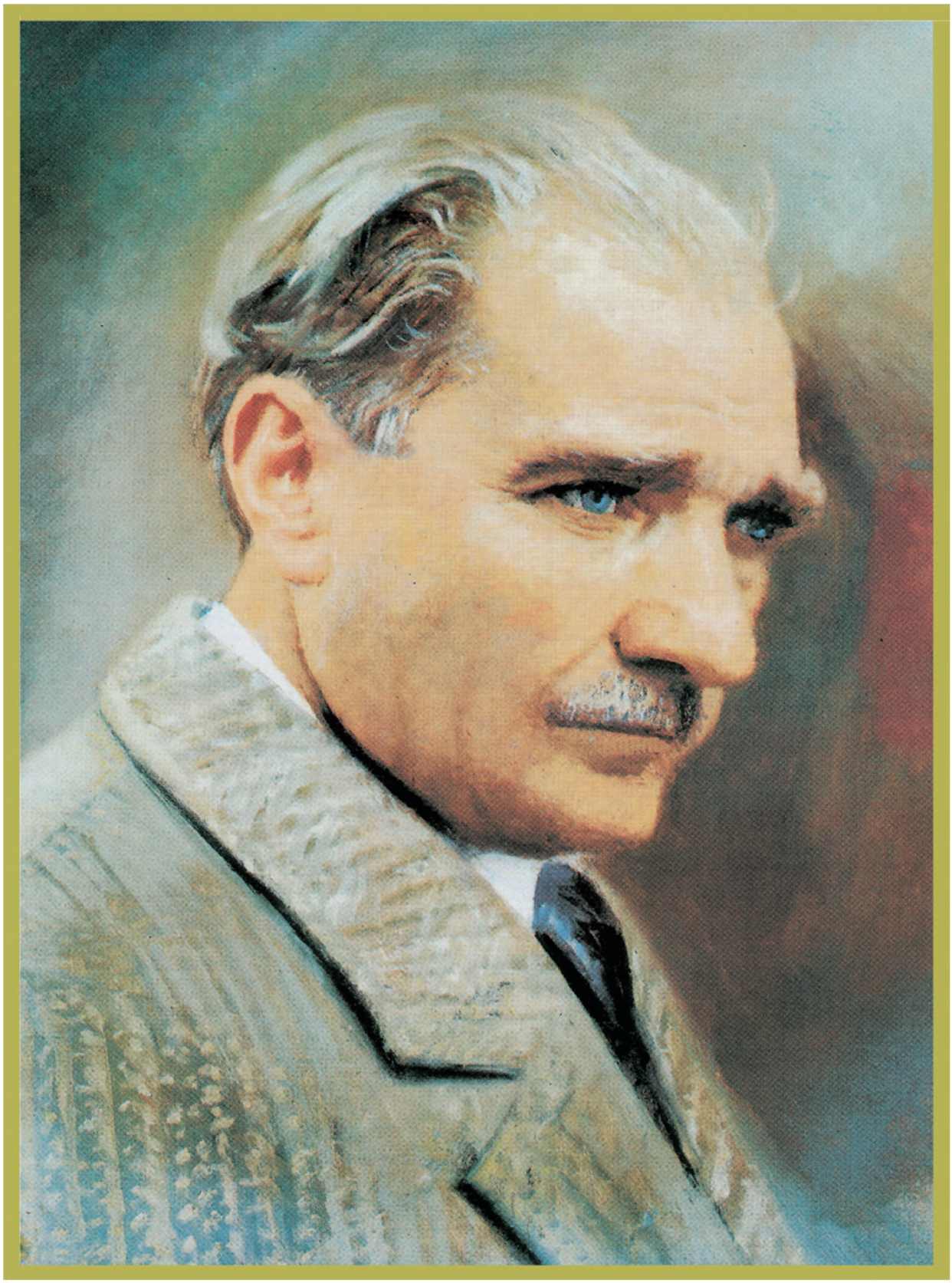
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

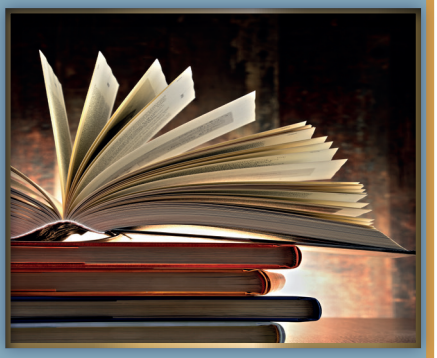
KİTABIN TANITIMI 12

1. ÜNİTE

GİRİŞ 15

OKUMA ÇALIŞMALARI 16
1. Metin: EDEBİYAT 16
2. Metin: TÜRK EDEBİYATININ TARİHÎ DÖNEMLERİ 21
3. Metin: TÜRKÇENİN TARİHÎ GELİŞİMİ VE DİL AİLELERİ ... 24

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 30

2. ÜNİTE

HİKÂYE 35

OKUMA ÇALIŞMALARI 36
1. Metin: ELLİ KURUŞ 36
2. Metin: PAZARLIK 43

YAZMA ÇALIŞMALARI 52

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI 54

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 55

3. ÜNİTE

GÜNLÜK 59

OKUMA ÇALIŞMALARI 60

Metin: 16 Nisan, YOLLAR - 18 Mayıs, HAYAL GÜÇSÜZLÜĞÜ. 60

YAZMA ÇALIŞMALARI 67

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI 67

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 68

4. ÜNİTE

ŞİİR 73

OKUMA ÇALIŞMALARI 74

1. Metin: OTUZ BEŞ YAŞ 75

2. Metin: MOHAÇ TÜRKÜSÜ 83

3. Metin: ben sana mecburum 89

YAZMA ÇALIŞMALARI 93

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI 93

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 94

5. ÜNİTE

ROMAN 99

OKUMA ÇALIŞMALARI 100
1. Metin: YABAN 100
2. Metin: DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU 106

YAZMA ÇALIŞMALARI 111

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI 112

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 113

6. ÜNİTE

TİYATRO 117

OKUMA ÇALIŞMALARI 118
1. Metin: NALINLAR 118
2. Metin: KOÇYİĞİT KÖROĞLU 125

YAZMA ÇALIŞMALARI 132

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI 132

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 133

CEVAP ANAHTARI 136

TERİMLER SÖZLÜĞÜ 137

KAYNAKÇA 139

KİTABIN TANITIMI

Ünite numarasını gösterir.

Ünite adını gösterir.

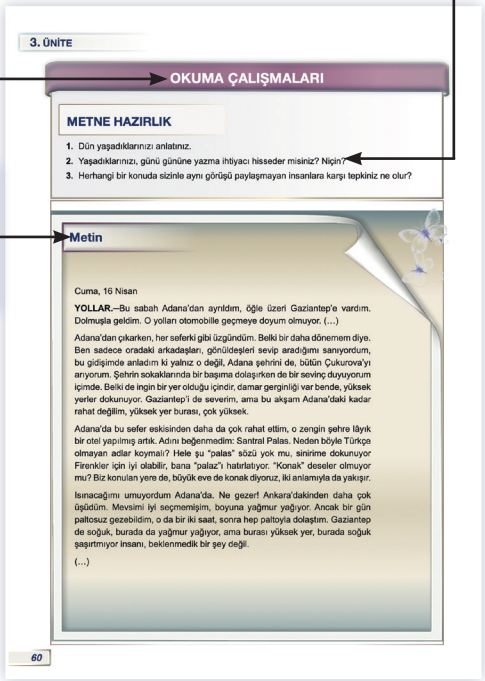

Ünitede yer alan metinleri gösterir.

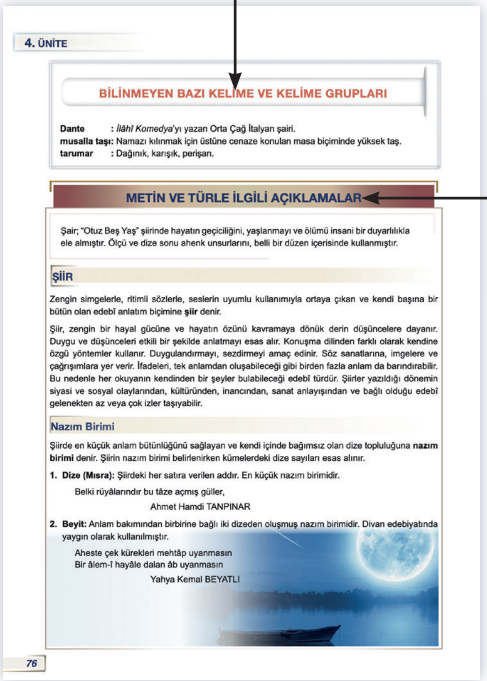
Metin üzerinde yapılacak okuma çalışmalarını gösterir.

Metne dikkat çekmek ve merak oluşturmak için yapılacak ön çalışmayı gösterir.

Metinde geçen anlamı bilinmeyen bazı kelime ve kelime gruplarını gösterir.

İşlenecek metni gösterir.

Metin ve metnin türü ile ilgili temel bilgileri gösterir.

Metne yönelik çalışmaları gösterir.

Ünitede yapılacak etkinliği gösterir.

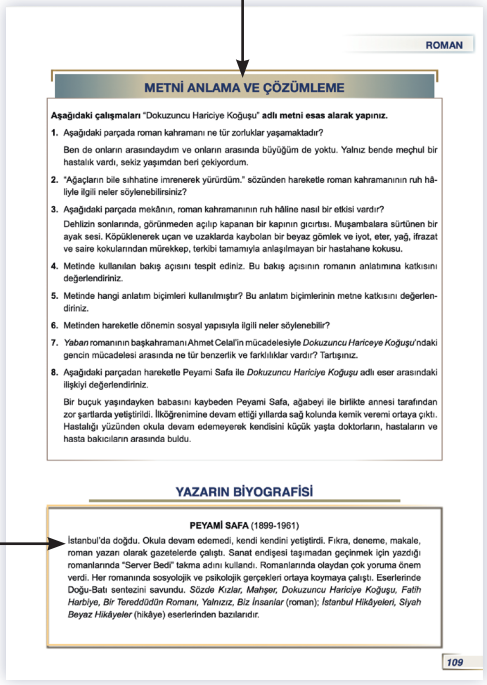
Yapılacak dil bilgisi çalışmalarını gösterir.

Metnin yazarının/ şairinin biyografisini gösterir.

Ünitede kazandırılması amaçlanan bilgi ve becerileri değerlendirmeye yönelik çalışmaları gösterir.

Yazma çalışmalarına dair tanıtıcı bilgileri ve uygulama faaliyetlerini gösterir.

Sözlü iletişim çalışmalarına dair tanıtıcı bilgileri ve uygulama faaliyetlerini gösterir.

ROMAN

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" adlı metni esas alarak yapınız.

1. Aşağıdaki parçada roman kahramanı ne tür zorluklar yaşamaktadır?

   Ben de onların arasındaydım ve onların arasında büyüğüm de yoktu. Yalnız bende meçhul bir hastalık vardı, sekiz yaşımdan beri çekiyordum.

2. "Ağaçların bile sihhatine imrenerek yürürdüm." sözünden hareketle roman kahramanının ruh hâliyle ilgili neler söylenebilirsiniz?
3. Aşağıdaki parçada mekânın, roman kahramanının ruh hâline nasıl bir etkisi vardır?

   Dehlizin sonlarında, görünmeden açılıp kapanan bir kapının gıcırtısı. Muşambalara sürtünen bir ayak sesi. Köpüklenerek uçan ve uzaklarda kaybolan bir beyaz gömlek ve iyot, eter, yağ, ifrazat ve saire kokularından mürekkep, terkibi tamamıyla anlaşılmayan bir hastahane kokusu.

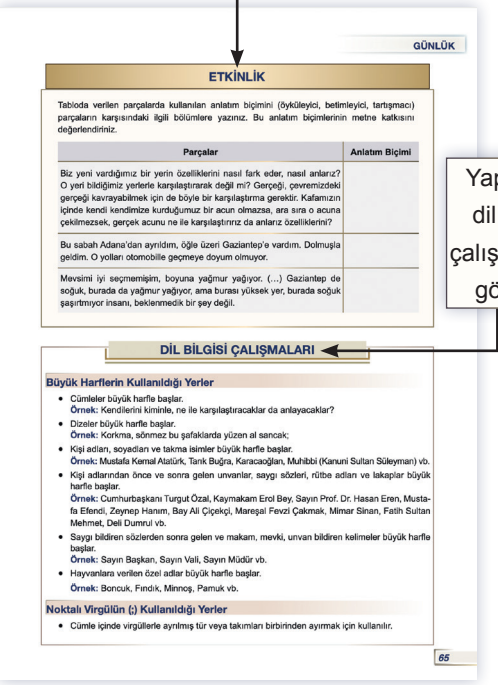
4. Metinde kullanılan bakış açısını tespit ediniz. Bu bakış açısının romanın anlatımına katkısını değerlendiriniz.
5. Metinde hangi anlatım biçimleri kullanılmıştır? Bu anlatım biçimlerinin metne katkısını değerlendiriniz.
6. Metinden hareketle dönemin sosyal yapısıyla ilgili neler söylenebilir?
7. *Yaban* romanının başkahramanı Ahmet Celal'in mücadelesiyle *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'ndaki gencin mücadelesi arasında ne tür benzerlik ve farklılıklar vardır? Tartışınız.
8. Aşağıdaki parçadan hareketle Peyami Safa ile *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* adlı eser arasındaki ilişkiyi değerlendiriniz.

   Bir buçuk yaşındayken babasını kaybeden Peyami Safa, ağabeyi ile birlikte annesi tarafından zor şartlarda yetiştirildi. İlköğrenimine devam ettiği yıllarda sağ kolunda kemik veremi ortaya çıktı. Hastalığı yüzünden okula devam edemeyerek kendisini küçük yaşta doktorların, hastaların ve hasta bakıcıların arasında buldu.

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

PEYAMİ SAFA (1899-1961)

İstanbul'da doğdu. Okula devam edemedi, kendi kendini yetiştirdi. Fıkra, deneme, makale, roman yazarı olarak gazetelerde çalıştı. Sanat endişesi taşımadan geçinmek için yazdığı romanlarında "Server Bedi" takma adını kullandı. Romanlarında olaydan çok yoruma önem verdi. Her romanında sosyolojik ve psikolojik gerçekleri ortaya koymaya çalıştı. Eserlerinde Doğu-Batı sentezini savundu. *Sözde Kızlar, Mahşer, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Fatih Harbiye, Bir Tereddüdün Romanı, Yalnızız, Biz İnsanlar* (roman); *İstanbul Hikâyeleri, Siyah Beyaz Hikâyeler* (hikâye) eserlerinden bazılarıdır.

GÜNLÜK

ETKİNLİK

Tabloda verilen parçalarda kullanılan anlatım biçimini (öyküleyici, betimleyici, tartışmacı) parçaların karşısındaki ilgili bölümlere yazınız. Bu anlatım biçimlerinin metne katkısını değerlendiriniz.

Parçalar	Anlatım Biçimi
Biz yeni vardığımız bir yerin özelliklerini nasıl fark eder, nasıl anlarız? O yeri bildiğimiz yerlerle karşılaştırarak değil mi? Gerçeği, çevremizdeki gerçeği kavrayabilmek için de böyle bir karşılaştırma gerektir. Kafamızın içinde kendi kendimize kurduğumuz bir acun olmazsa, ara sıra o acuna çekilmezsek, gerçek acunu ne ile karşılaştırınız da anlarız özelliklerini?	
Bu sabah Adana'dan ayrıldım, öğle üzeri Gaziantep'e vardım. Dolmuşla geldim. O yolları otomobille geçmeye doyum olmuyor.	
Mevsimi iyi seçmemişim, boyuna yağmur yağıyor. (...) Gaziantep de soğuk, burada da yağmur yağıyor, ama burası yüksek yer, burada soğuk şaşırtmıyor insanı, beklenmedik bir şey değil.	

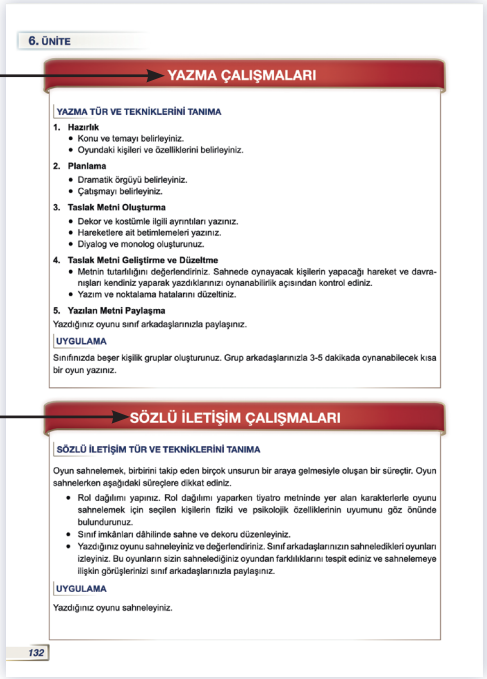
DİL BİLGİSİ ÇALIŞMALARI

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

- Cümleler büyük harfle başlar.
  Örnek: Kendilerini kiminle, ne ile karşılaştıracaklar da anlayacaklar?
- Dizeler büyük harfle başlar.
  Örnek: Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
- Kişi adları, soyadları ve takma isimler büyük harfle başlar.
  Örnek: Mustafa Kemal Atatürk, Tarık Buğra, Karacaoğlan, Muhibbi (Kanuni Sultan Süleyman) vb.
- Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar.
  Örnek: Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Kaymakam Erol Bey, Sayın Prof. Dr. Hasan Eren, Mustafa Efendi, Zeynep Hanım, Bay Ali Çiçekçi, Mareşal Fevzi Çakmak, Mimar Sinan, Fatih Sultan Mehmet, Deli Dumrul vb.
- Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar.
  Örnek: Sayın Başkan, Sayın Vali, Sayın Müdür vb.
- Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar.
  Örnek: Boncuk, Fındık, Minnoş, Pamuk vb.

Noktalı Virgülün (;) Kullanıldığı Yerler

- Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için kullanılır.

6. ÜNİTE

YAZMA ÇALIŞMALARI

YAZMA TÜR VE TEKNİKLERİNİ TANIMA

1. **Hazırlık**
   - Konu ve temayı belirleyiniz.
   - Oyundaki kişileri ve özelliklerini belirleyiniz.
2. **Planlama**
   - Dramatik örgüyü belirleyiniz.
   - Çatışmayı belirleyiniz.
3. **Taslak Metni Oluşturma**
   - Dekor ve kostümle ilgili ayrıntıları yazınız.
   - Hareketlere ait betimlemeleri yazınız.
   - Diyalog ve monolog oluşturunuz.
4. **Taslak Metni Geliştirme ve Düzeltme**
   - Metnin tutarlılığını değerlendiriniz. Sahnede oynayacak kişilerin yapacağı hareket ve davranışları kendiniz yaparak yazdıklarınızı oynanabilirlik açısından kontrol ediniz.
   - Yazım ve noktalama hatalarını düzeltiniz.
5. **Yazılan Metni Paylaşma**

Yazdığınız oyunu sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

UYGULAMA

Sınıfınızda beşer kişilik gruplar oluşturunuz. Grup arkadaşlarınızla 3-5 dakikada oynanabilecek kısa bir oyun yazınız.

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

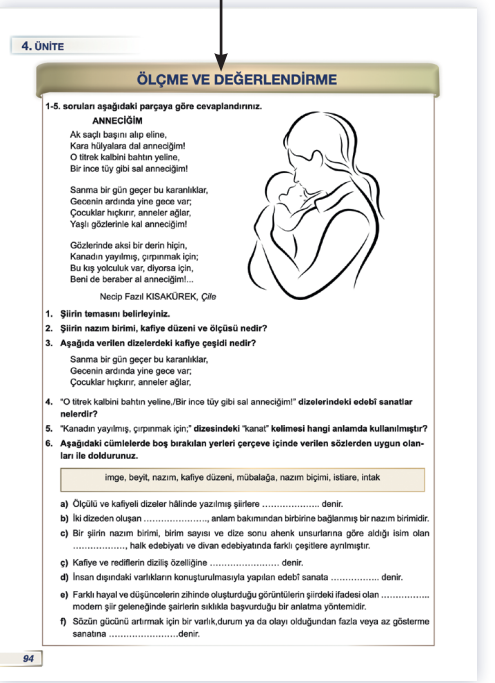
SÖZLÜ İLETİŞİM TÜR VE TEKNİKLERİNİ TANIMA

Oyun sahnelemek, birbirini takip eden birçok unsurun bir araya gelmesiyle oluşan bir süreçtir. Oyun sahnelerken aşağıdaki süreçlere dikkat ediniz.

- Rol dağılımı yapınız. Rol dağılımı yaparken tiyatro metninde yer alan karakterlerle oyunu sahnelemek için seçilen kişilerin fiziki ve psikolojik özelliklerinin uyumunu göz önünde bulundurunuz.
- Sınıf imkânları dâhilinde sahne ve dekoru düzenleyiniz.
- Yazdığınız oyunu sahneleyiniz ve değerlendiriniz. Sınıf arkadaşlarınızın sahnelediği oyunları izleyiniz. Bu oyunların sizin sahnelediğiniz oyundan farklılıklarını tespit ediniz ve sahnelemeye ilişkin görüşlerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

UYGULAMA

Yazdığınız oyunu sahneleyiniz.

4. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-5. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplandırınız.

ANNECİĞİM

Ak saçlı başını alıp eline,
Kara hülyalara dal anneciğim!
O titrek kalbini bahtın yeline,
Bir ince tüy gibi sal anneciğim!

Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
Gecenin ardında yine gece var;
Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,
Yaşlı gözlerinle kal anneciğim!

Gözlerinde aksi bir derin hiçin,
Kanadın yayılmış, çırpınmak için;
Bu kış yolculuk var, diyorsa için,
Beni de beraber al anneciğim!...

Necip Fazıl KISAKÜREK, *Çile*

1. **Şiirin temasını belirleyiniz.**
2. **Şiirin nazım birimi, kafiye düzeni ve ölçüsü nedir?**
3. **Aşağıda verilen dizelerdeki kafiye çeşidi nedir?**

   Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
   Gecenin ardında yine gece var;
   Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,

4. **"O titrek kalbini bahtın yeline,/Bir ince tüy gibi sal anneciğim!" dizelerindeki edebî sanatlar nelerdir?**
5. **"Kanadın yayılmış, çırpınmak için;" dizesindeki "kanat" kelimesi hangi anlamda kullanılmıştır?**
6. **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri çerçeve içinde verilen sözlerden uygun olanları ile doldurunuz.**

   imge, beyit, nazım, kafiye düzeni, mübalağa, nazım biçimi, istiare, intak

   a) Ölçülü ve kafiyeli dizeler hâlinde yazılmış şiirlere ..... denir.
   b) İki dizeden oluşan ....., anlam bakımından birbirine bağlanmış bir nazım birimidir.
   c) Bir şiirin nazım birimi, birim sayısı ve dize sonu ahenk unsurlarına göre aldığı isim olan ....., halk edebiyatı ve divan edebiyatında farklı çeşitlere ayrılmıştır.
   ç) Kafiye ve rediflerin diziliş özelliğine ..... denir.
   d) İnsan dışındaki varlıkların konuşturulmasıyla yapılan edebî sanata ..... denir.
   e) Farklı hayal ve düşüncelerin zihinde oluşturduğu görüntülerin şiirdeki ifadesi olan ..... modern şiir geleneğinde şairlerin sıklıkla başvurduğu bir anlatma yöntemidir.
   f) Sözün gücünü artırmak için bir varlık,durum ya da olayı olduğundan fazla veya az gösterme sanatına .....denir.

NOT: *Kitaptaki alıntı metinler, orjinal kaynağından alındığı için metinlerdeki günümüz yazım ve noktalama kurallarına uymayan kullanımlar düzeltilmemiştir.*

1. ÜNİTE

GİRİŞ

1. EDEBİYAT
2. TÜRK EDEBİYATININ TARİHÎ DÖNEMLERİ
3. TÜRKÇENİN TARİHÎ GELİŞİMİ VE DİL AİLELERİ

OKUMA ÇALIŞMALARI

METNE HAZIRLIK

1. Güzel konuşmak ve yazmak sizce neden önemlidir?
2. Resim yapmak, müzik dinlemek, tiyatroya veya sinemaya gitmek gibi faaliyetlerin hangilerinden daha çok hoşlanırsınız? Neden?

1. Metin

EDEBİYAT

Edebiyat Nedir?

Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatına **edebiyat** denir. Bu sanat yoluyla ortaya çıkan ürünler de **edebî metin** olarak adlandırılır.

İnsan, var olduğu günden beri temel ihtiyaçlarını karşılamak ve sosyal ilişkiler geliştirmek için diğer insanlarla iletişim kurmuştur. Bu iletişimin birçok şekli olsa da dille yapılan iletişim en gelişmiş olanıdır. Zamanla insan, günlük yaşamın ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı bu dille duygu ve düşüncelerini benzer kalıp ve düzenlerle ifade etmeyi öğrendi. Bu öğreniş, edebiyat denilen sanatın ortaya çıkmasını sağladı. Dil geliştikçe malzemesi dil olan edebiyat da gelişti ve asırlar öncesine dayanan edebiyat gelenekleri oluştu. Böylece bazen birbirinin benzeri bazen de birbirinden farklı sayısız edebî metin ortaya çıktı.

Yazarın dış dünyanın gerçekliğine kendi hayallerini, fikirlerini katarak meydana getirdiği edebî metnin en önemli özelliklerinden biri de özgün olmasıdır. Edebî metinler, edebiyatın asıl unsurudur. Bu nedenle tüm edebiyat tarihi ve yazarlar, ortaya çıkan edebî metinlerin değer ve kıymeti kadar değer ve kıymet kazanmıştır.

Edebiyatın merkezinde insan vardır. Edebiyat birçok şeyi anlatmakla birlikte esas olarak insanın hayallerini, sevincini, üzüntüsünü, kırgınlığını, kızgınlığını, hırsını, sevgisini, yoksulluğunu, inancını, bağlılığını, doğayla uyumunu, diğer insanlarla ilişkisini vb. anlatır.

Edebiyatın temel amacı, insanın içinde güzellik duygusu uyandırmak ve insana estetik zevk vermektir. Bununla birlikte edebiyatın başka amaçları da vardır. Toplumun bilinçlendirilmesi, insanın eğitilmesi, fikirlerin yaygınlaştırılması, kültürün nesilden nesile aktarılması bunlardan bazılarıdır.

Edebiyat farklı şekillerde de ifade edilebilir. Edebiyat; duygu ve düşüncelerin tanığı, hayalleri ete kemiğe büründürmenin şekli, özgün olanı keşfetmenin hazzı, başkasını anlayabilmenin kılavuzu, yazarın okurla iletişimi, yazarın geleceğe gönderdiği mektubu, toplum kültürünün aynası, toplumun ortak hafızası, toplumu bilinçlendirmenin bir yolu, medenileşmenin aracı ve her şeye sevgiyle bakabilmektir.

Edebiyatın Bilim ve Diğer Sanatlarla İlişkisi

Bilim; evrenin bir bölümünü konu olarak seçen, deneysel yöntemlere ve gerçekliğe dayanarak yasalar çıkarmaya çalışan düzenli bilgidir. Bilimsel bilgi; olgusaldır, mantıksaldır, tarafsızdır, evrenseldir; deneye, ispata ve gözleme dayalıdır. İnsanlığın ortak mirasıdır. Tarihteki her millet, her topluluk bu mirasa az veya çok katkı sağlamıştır.

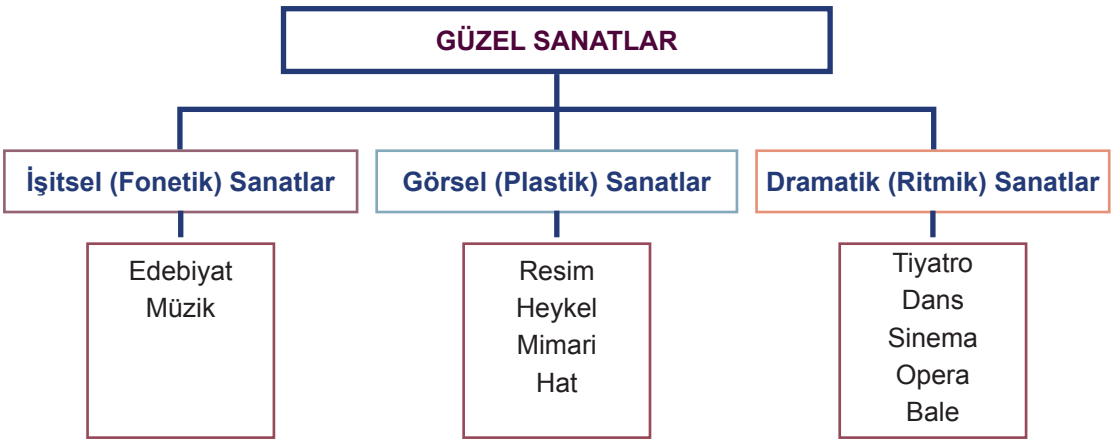
Edebiyat ile bilimin amaçları ve yöntemleri farklıdır. Edebiyatta öznellik, güzellik, yaratıcılık, hayal, kurmaca, duygu, özgünlük; bilimde ise nesnellik, doğrulanabilirlik, kanıtlanabilirlik, nedensellik, sınıflandırma, mantık, deney gibi ilke ve yöntemler ön plandadır. Bilim insanı, evrendeki yasaları bulmak için çabalarken edebiyat yazarı, özgün ve etkileyici eserler üreterek hissettirmeyi amaçlar.

İnsana özgü gerçekleri anlatmak isteyen edebiyat yazarı, eserinin inandırıcılığını ve etkisini artırmak için gözlem ve araştırmalar yapar. Bu nedenle bazı bilim dallarından yararlanır. Yazar; eserindeki kişilerin ruhsal durumlarını açıklamak veya betimlemek isterse psikolojiden, toplumsal sorunlara değinecekse sosyolojiden, geçmişte yaşamış bir kişiyi veya geçmişteki bir olayı anlatacaksa tarihten, inançlardan ve dinden bahsedecekse ilahiyattan, felsefi göndermeler yapacaksa felsefeden, doğa-insan ilişkisini anlatmak isterse coğrafya veya biyolojiden, gezegenler arası bir yolculuğa yer verecekse astronomiden vb. yararlanır.

Edebiyat sadece bilimlerle değil diğer sanat dallarıyla da etkileşim hâlindedir. Resim, müzik, hat, heykel, mimari, tiyatro, sinema, dans, bale ve opera sanatın diğer başlıca dallarıdır. İnsanın içinde güzellik duygusu uyandırmak ve insana estetik zevk vermek açısından bütün sanat dallarının amacı ortaktır. Ama kullandıkları yöntem ve kullandıkları malzeme farklıdır. İnsan; tarih içinde büyük şehirler, büyük medeniyetler kurarken aynı zamanda büyük sanat eserleri de vücuda getirmiştir. Çamuru, mermeri biçimlendirerek heykeller; renklerle doğayı taklit ederek resimler; sesleri uyumlu kullanarak müzikler ve kelimeleri anlamlı bir şekilde yan yana getirerek edebî metinler üretmiştir. Bu üretiş sadece kişisel bir hevesten veya arzudan değil aynı zamanda ihtiyaçtan doğmuştur.

Edebiyat, güzel sanatlar içinde özel bir yere sahiptir. Diğer sanat dalları edebiyatın zengin dünyasından her zaman yararlanmıştır. Bir şiirin bestelenmesi, bir tiyatro metninin sahnelenmesi, bir romanın sinemaya aktarılması, bir kurgusal karakterin resmedilmesi, bir destanın müzikale çevrilmesi bunlardan sadece birkaçıdır.

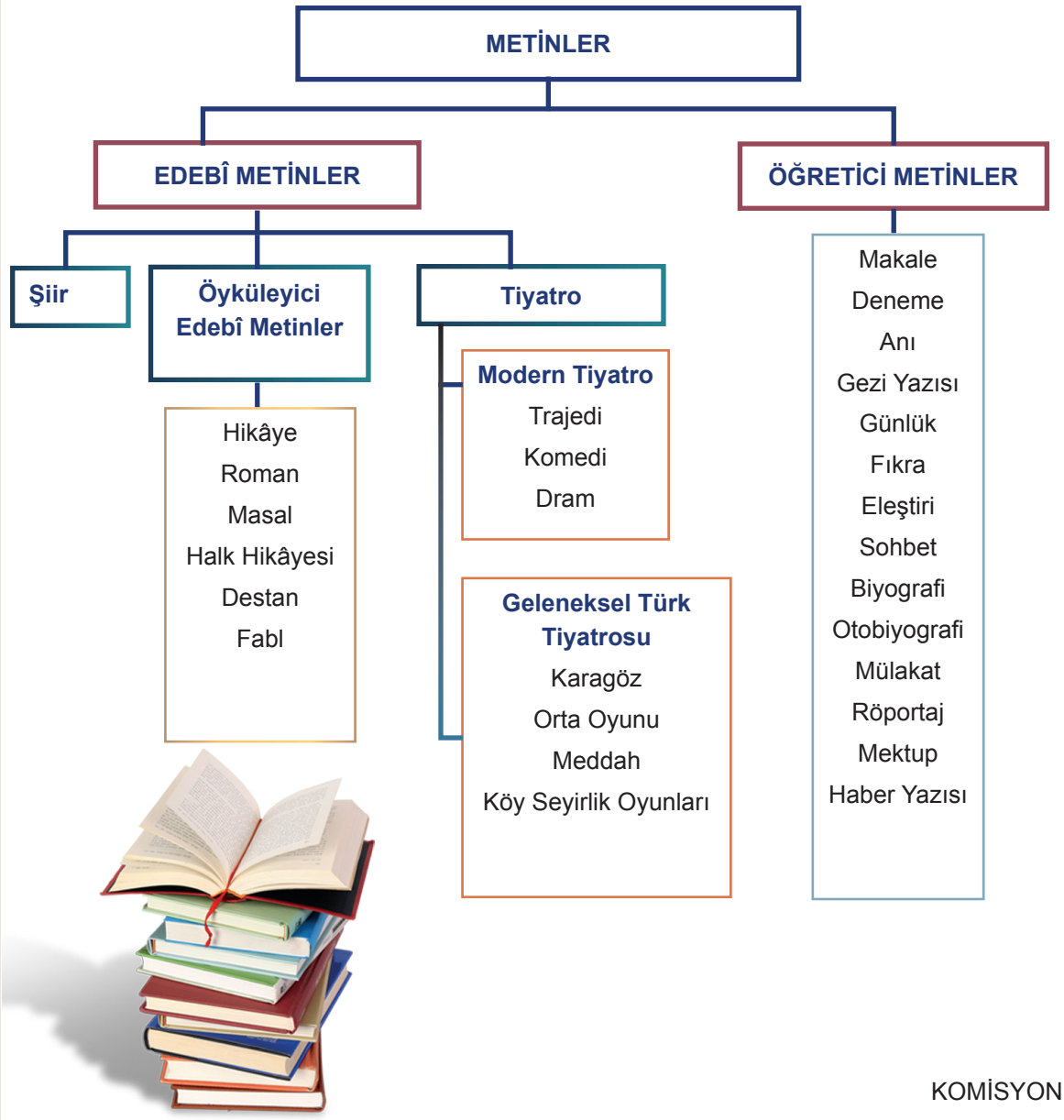

Metinlerin Sınıflandırılması

Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütününe **metin** denir. Metinler, edebî metinler ve öğretici metinler olarak ikiye ayrılır. Aralarında bazı temel farklar vardır. Edebî metinler sanat yapmayı amaçlar, özneldir, kurmacadır, hissettirir, doğrularını dolaylı yollardan sezdirerek verir, her okuyanın kendinden bir şeyler bulabileceği birden fazla anlam barındırabilir. **Öğretici metinler** ise öğretmeyi amaçlar, nesneldir, gerçeğe dayanır, doğruları doğrudan verir ve tek anlamlıdır.

Edebî metinler ve öğretici metinler; yazılış amaçları, hedef kitleleri, anlatım biçimleri ve kullandıkları yöntemler bakımından kendi içinde sınıflandırılır.

KOMİSYON

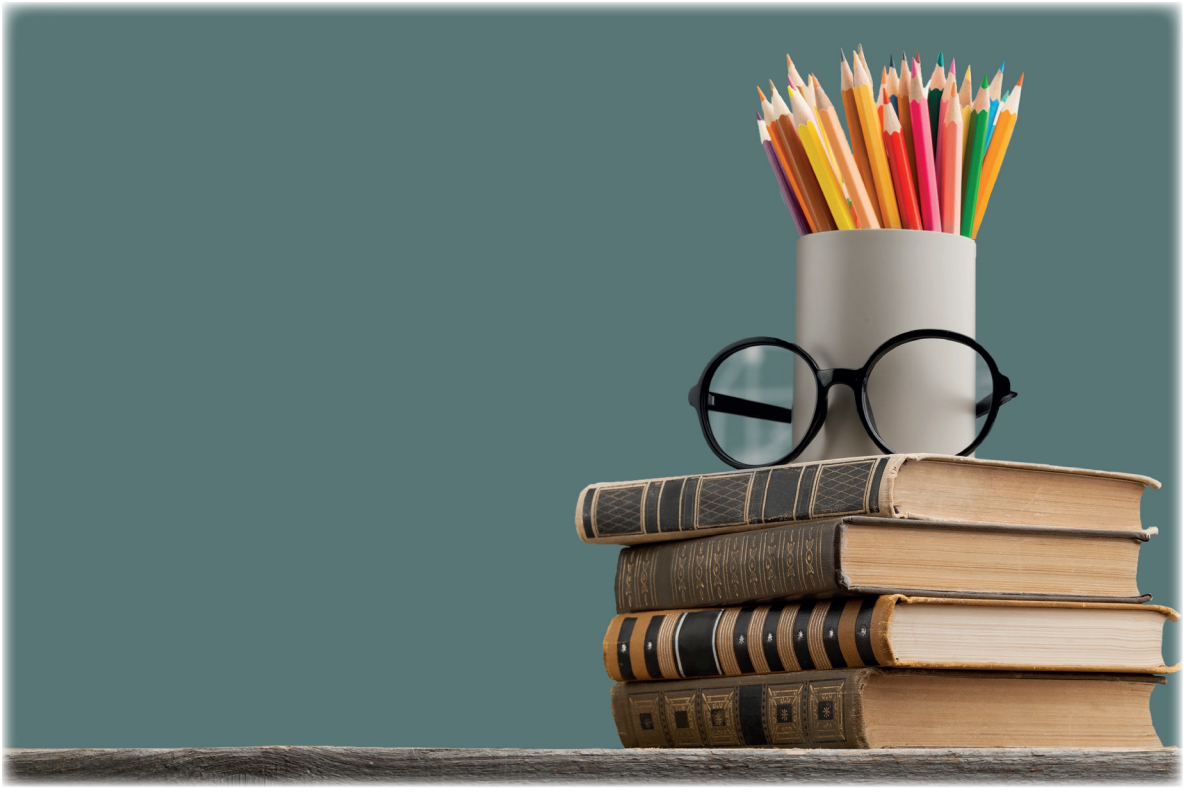
BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

asır : Yüzyıl.
estetik : Güzellik duygusuyla ilgisi olan veya estetik biliminin kurallarına uygun bulunan.
ilahiyat: Tanrı bilimi.
olgu : Birtakım olayların dayandığı sebep veya bu sebeplerin yol açtığı sonuç.

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Edebiyat" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. Edebiyatı tanımlayan cümlelere örnekler bulunuz. Edebiyatın tek tanımının olmamasının nelerden kaynaklanabileceğini tartışınız.
2. Edebiyatın amacı nedir ve edebiyat neler anlatır?
3. Edebî metinler neden edebiyatın asıl unsurudur?
4. Edebiyatla bilim arasındaki farkları belirtiniz.
5. Edebiyat, bilimlerden nasıl yararlanır? Metinden örnekler bulunuz.
6. Edebiyat dışındaki sanat dallarının neler olduğunu belirtiniz.
7. Edebiyatın diğer sanat dallarıyla olan etkileşimini kısaca açıklayınız.
8. Edebî metinleri öğretici metinlerden ayıran özellikler nelerdir?

METNE HAZIRLIK

1. Okulunuzdaki farklı mesleki bölümler belirlenirken nelere dikkat edilmiş olabilir? Tartışınız.
2. Hayatınızda büyük değişimlere yol açan olaylardan birini anlatınız.

2. Metin

TÜRK EDEBİYATININ TARİHÎ DÖNEMLERİ

Türkler, tarih boyunca farklı pek çok coğrafi bölgeye dağılarak ayrı topluluklar hâlinde birçok devlet kurmuşlardır. Karşılaştıkları diğer kültür ve medeniyetlerle etkileşime girerek farklı edebiyat gelenekleri oluşturmuşlardır. Türk edebiyatı; coğrafi ve kültürel değişim, din değişikliği, farklı dil ve sanat anlayışları gibi ölçütlere bağlı olarak üç ana döneme ayrılır.

1. İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

Başlangıcı, bilinmeyen zamanlara uzanır. Orta Asya'nın geniş bozkırlarında konargöçer bir yaşam tarzı benimseyen Türkler, büyük devletler kurarak siyasi varlıklarını sürdürmüştür. Zor yaşam şartlarının şekillendirdiği bir kültüre sahiptirler. Toylarda, şölenlerde eğlenmiş; cenaze törenlerinde ağıtlar yakmışlardır. Ozanlar, kopuz eşliğinde şiirler ve destanlar söylemiştir. Bu dönem sözlü ve yazılı edebiyat olarak ikiye ayrılır.

Köktürk Yazıtları

Sözlü edebiyat yabancı etkilerden uzaktır. Dönemin şairleri olan ozanlar, şiirler söyleyerek edebiyat geleneğini yüzyıllarca yaşatmıştır. Şiirlerde hece ölçüsü, dörtlük ve yarım kafiye kullanılmıştır. Genellikle aşk, kahramanlık, doğa, ölüm, ayrılık gibi konular işlenmiştir. Sözlü edebiyat ürünleri; koşuk, sagu, sav ve destandır.

Yazılı edebiyat, VIII. yüzyılda dikilen *Köktürk Yazıtları* ile başlar. Türkçenin ilk yazılı metinleri olan bu yazıtlar Köktürkler tarafından taşlara yazılmıştır. Bilge Kağan, Kül Tigin ve Tonyuyuk adına dikilmiştir. Köktürk alfabesinin kullanıldığı yazıtlarda edebî değeri yüksek, gelişmiş bir dil vardır. *Orhun Abideleri* olarak da bilinen bu yazıtlardan başka, yazılı dönemden günümüze kalan Uygur metinleri de vardır. Uygur metinleri, Uygur alfabesi kullanılarak Buda ve Mani dinlerinin etkisiyle yazılmıştır. *Sekiz Yükmek, Altun Yaruk* ve *Irg Bitig* günümüze ulaşan en önemli eserlerdir.

2. İslamiyet Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

751 yılında meydana gelen Talas Savaşı'nda Türklerle Müslüman Araplar birlikte hareket ederek Çinlileri mağlup etmişlerdir. Bu zaferden sonra İslamiyet'i daha iyi tanımaya başlayan Türkler, Müslüman olmaya başlamıştır. Bu süreç IX, X ve XI. yüzyıllarda devam etmiş ve ilk Müslüman Türk devletleri kurulmuştur.

İslamiyet'in kabul edilmesiyle Türk kültür ve medeniyetinde değişimler yaşanmıştır. Bu değişim edebiyata da yansımıştır. Arap ve Fars edebiyatlarının etkisinde yeni bir Türk edebiyatı geleneği oluşmuştur. İlk eserlerin verildiği XI-XIII. yüzyıllara **Geçiş Dönemi** adı verilir. Bu dönemde eski Türk kültürüyle İslamiyet'in getirdiği kültür iç içedir. Karahanlı Türkçesiyle yazılan Geçiş Dönemi eserleri şunlardır:

a) *Kutadgu Bilig:* Mutluluk veren bilgi anlamına gelen eser, Yusuf Has Hâcip tarafından XI. yüzyılda kaleme alınmıştır. Devrin Karahanlı hükümdarına sunulmuştur. Türk edebiyatında aruz ölçüsünün ilk kez kullanıldığı eserdir. İlk mesnevi ve ilk siyasetname örneğidir.

b) *Dîvânu Lugâti't-Türk:* XI. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan eser, Türkçenin ilk sözlüğüdür. Türk dilinin yüceliğini göstermek ve Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır.

c) *Atebetü'l Hakayık:* Hakikatlerin eşiği anlamına gelen eser XII. yüzyılda yaşayan Edip Ahmet Yükneki tarafından kaleme alınmıştır. Eserde ahlaki ve dinî değerler öğütlenir.

ç) *Divân-ı Hikmet :* Ahmet Yesevi'ye ait olan eser, dinî ve tasavvufi değerleri anlatan bir kitaptır.

Geçiş Dönemi'nden sonra Türk edebiyatı, divan ve halk edebiyatı olarak iki kola ayrılmıştır. **Klasik Türk edebiyatı** olarak da bilinen divan edebiyatı, Arap ve Fars edebiyatlarının etkisiyle gelişmiştir. Aruz ölçüsünü kullanan divan şairleri, eserlerini ağır ve süslü bir dille kaleme almışlardır. **Âşık** veya **ozan** denilen halk şairlerinin meydana getirdiği halk edebiyatının dili ise sade ve yalındır. Halkın kültürünü ve yaşam tarzını yansıtan bu edebiyatın şairleri, saz çalarak söyledikleri şiirlerinde hece ölçüsünü kullanmıştır.

3. Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

XIX. yüzyıldan başlayıp günümüze kadar gelen dönemdir. Osmanlı Devleti, 1839 yılında ilan ettiği Tanzimat Fermanı'yla Batılılaşmayı resmî olarak başlatmıştır. Bundan sonra Batı kültürü ve medeniyeti Türklerin hayatına hızla girmeye başlamıştır. Çok geçmeden edebiyatta da değişimler yaşanmıştır. Roman, modern hikâye, Batılı anlamda tiyatro, makale gibi birçok tür Türk edebiyatına girmiştir. Şiirde yenilikler yaşanmış, dilde sadeleşmeye gidilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde ise edebî eserlerin hem sayısı hem de niteliği artmıştır.

TÜRK EDEBİYATININ TARİHÎ DÖNEMLERİ

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı (…-XI. yüzyıl)	**1.** Sözlü Edebiyat **2.** Yazılı Edebiyat
İslamiyet Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı (XI-XIX. yüzyıl)	**1.** Divan Edebiyatı **2.** Halk Edebiyatı **a)** Anonim Halk Edebiyatı **b)** Âşık Edebiyatı **c)** Dinî-Tasavvufi Halk Edebiyatı
Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı (1860-…)	**1.** Tanzimat Edebiyatı (1860-1896) **2.** Servetifünun Edebiyatı (1896-1901) **3.** Fecriati Edebiyatı (1909-1912) **4.** Millî Edebiyat (1911-1923) **5.** Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-…)

KOMİSYON

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

kopuz : Ozanların çaldığı telli Türk sazı.
tasavvuf: Tanrı'nın niteliğini ve evrenin oluşumunu varlık birliği anlayışıyla açıklayan dinî ve felsefi akım.
toy : Ziyafet.

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Türk Edebiyatın Tarihî Dönemleri" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında kullanılan ölçütler nelerdir?
2. Türkçenin ilk yazılı metinlerinin adını ve kaçıncı yüzyıla ait olduğunu belirtiniz.
3. Geçiş Dönemi eserleri hangileridir ve bu eserlerin yazarları kimlerdir?
4. Divan edebiyatı ile halk edebiyatını, kullandıkları dil bakımından karşılaştırınız.
5. Tanzimat Fermanı'ndan sonra Türk edebiyatında görülen yenilikler nelerdir?
6. Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatındaki edebî dönemleri ve bu dönemlerin tarihlerini de vererek sırasıyla söyleyiniz.

METNE HAZIRLIK

1. Atatürk'ün "Türk dili; Türk milletinin kalbidir, zihnidir." sözünden ne anlıyorsunuz?
2. Aşağıda verilen aynı atasözünün geçmiş ve günümüzde okunuş ve söylenişindeki farklılıkların nedeninin neler olabileceğini tartışınız.

   "Tag tagka kavuşmas, kişi kişige kavuşur."

   Kaşgarlı Mahmut, *Dîvânu Lugâti't-Türk*

   Günümüz Türkçesiyle: "Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur."
3. Marketteki ürünler, raflarda hangi amaç, neden ve yöntemlerle gruplandırılmış olabilir?

3. Metin

TÜRKÇENİN TARİHÎ GELİŞİMİ VE DİL AİLELERİ

Türkçenin Tarihî Gelişimi

Türkçenin değişim ve gelişimi, ilk yazılı metinlerden (*Köktürk Yazıtları)* itibaren takip edilebilmektedir. Ama *Köktürk Yazıtları*'nda kullanılan dilin anlatım gücüne ve edebî dil seviyesine bakıldığında Türkçenin geçmişinin çok daha eskilere dayandığı anlaşılmaktadır.

İlk yazılı metinlerden itibaren XIII. yüzyıla kadar olan döneme **Eski Türkçe** denir. Köktürk, Uygur ve Karahanlı Devri metinleri bu döneme aittir. Bu dönemde Türkçe henüz kollara ayrılmadığı için bütün Türkler aynı dille konuşup anlaşabilmişlerdir. Ayrıca dil, yabancı etkilere fazla maruz kalmadığı için duru ve yalındır.

1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Türklerin Anadolu'ya göçü hızlanmıştır. Türklerin bir kısmı Orta Asya'da kalmaya devam ederken bir kısmı Karadeniz'in kuzeyine bir kısmı da İran'ın kuzeyinden Anadolu'ya gelmiştir. Bu göçler, farklı kültür merkezlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Böylece Türkçenin farklı kollara ayrılma süreci başlamıştır. Türkçe, yayıldığı coğrafi bölgelere göre Batı Türkçesi ve Kuzey-Doğu Türkçesi olmak üzere iki ana kola ayrılmıştır.

Kuzey-Doğu Türkçesi, XIII ve XIV. yüzyıllarda bir müddet Eski Türkçenin devamı olduktan sonra Kuzey Türkçesi ve Doğu Türkçesi olarak iki kola ayrılmıştır. Kuzey Türkçesi, Kıpçak Türkçesidir. Doğu Türkçesi ise Çağatay Türkçesi olarak devam ettikten sonra bugün yerini Özbek Türkçesine bırakmıştır.

Oğuzlardan ve Selçuklulardan başlayarak bugüne kadar gelen Batı Türkçesi, Türkçenin en büyük ve en verimli yazı dilidir. Batı Türkçesi kendi gelişimi içinde birbirinin devamı olacak şekilde üç ana döneme ayrılır: XIII ve XV. yüzyıllar arasındaki döneme **Eski Anadolu Türkçesi** denir. Yunus Emre'nin şiirleri bu döneme aittir. XV. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar geçen döneme ise **Osmanlı Türkçesi** adı verilir. Bu dönemde Türkçeye çok miktarda Arapça ve Farsça kelime girmiştir. Özellikle edebî dil ağırlaşmıştır. Üçüncü dönem **Çağdaş Türkçe**dir. Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının 1911

yılında *Genç Kalemler* dergisinde yayımlanan "Yeni Lisan" makalesiyle başlattıkları dilde sadeleşme hareketi, Çağdaş Türkçenin başlangıcı olmuştur. Millî Edebiyat ile başlayıp gittikçe kabul gören dilde sadeleşme hareketi Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla kalıcı hâle gelmiştir. Bu dönemde konuşma dili ile yazı dili arasındaki fark ortadan kalkmıştır.

Bütün bu tarihsel süreç içinde Türkler; Köktürk, Uygur, Arap, Latin ve Kiril alfabelerini kullanmıştır.

TÜRKÇENİN TARİHÎ GELİŞİMİ

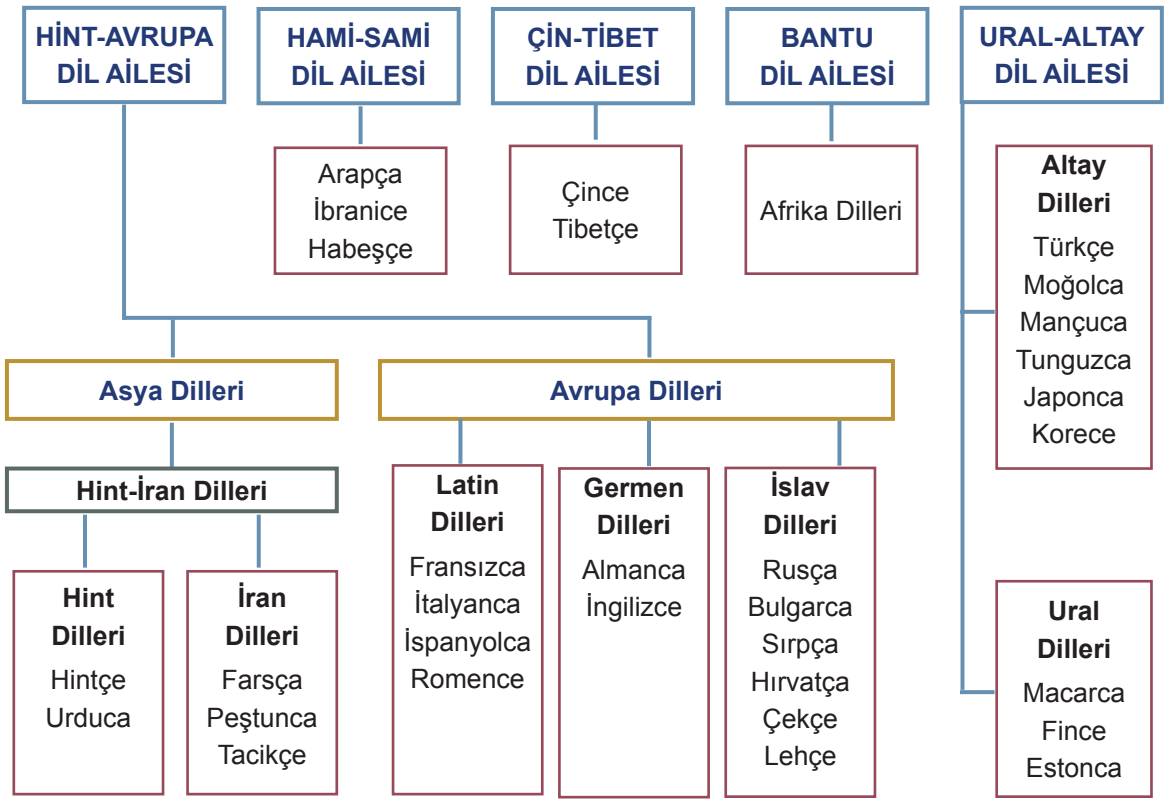
Dil Aileleri

İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşmaya **dil** denir. Her milletin kendine ait bir dili vardır. Dil isimleri, millet isimlerinin sonuna getirilen -ca, -ce, -ça, -çe yapım ekleriyle türetilir: Türkçe, İngilizce, Arapça vb.

Dünyada konuşulan yüzlerce dil vardır. Diller sınıflandırılırken diller arasındaki benzerlikler ve farklılıklar dikkate alınmıştır. Dil aileleri, dillerin yapısına ve kökenine bağlı olarak gruplandırılmıştır.

Dünya dilleri köken bakımından Hint Avrupa, Hami-Sami, Çin-Tibet, Bantu, Ural-Altay dil aileleri olarak isimlendirilmiştir.

KÖKEN BAKIMINDAN DİL AİLELERİ

Yapı bakımından diller üç gruba ayrılır:

Eklemeli Diller: Bu dillerde tek veya çok heceli kelime kökleriyle bu köklere gelen ekler vardır. Bazen başa bazen sona gelen eklerle yeni kelimeler türetilir. Kelime türetilirken kökler değişmez. Türkçe, Macarca, Moğolca ve Korece bu gruba giren dillerdendir.

Tek Heceli Diller: Bu dillerde her kelime tek hecelidir. Kelimelerin çekimli hâlleri yoktur. Kelimelerin anlamları cümle içindeki yerine ve vurgusuna göre değişir. Çin-Tibet dilleri bu gruba girer.

Çekimli Diller: Bu dillerde, eklemeli dillerde olduğu gibi tek ve çok heceli kelime kökleri vardır. Fakat yeni kelime türetilirken köklerde değişiklik olur. Arapça, Farsça, İngilizce ve Hintçe bu gruba giren dillere örnektir.

Türkçe, köken bakımından Ural-Altay dil ailesinin Altay koluna bağlıdır. Yapı bakımından eklemeli dillerdendir. Bu diller arasında Türkçeye en yakın dil Moğolcadır.

KOMİSYON

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

maruz kalmak: Bir olay veya bir durumla karşı karşıya olmak.
yalın : Gösterişsiz, süssüz, sade.

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Türkçenin Tarihî Gelişimi ve Dil Aileleri" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. Eski Türkçe Dönemi'nin özellikleri nelerdir?
2. Türkçenin farklı kollara ayrılma süreci ne zaman başlamıştır?
3. Türkçenin en büyük ve en verimli yazı diline sahip kolu hangisidir?
4. Dilde sadeleşme hareketi ne zaman başlamıştır?
5. Türkçe köken bakımından hangi dil ailesine ve yapı bakımından hangi dil grubuna mensuptur?

ETKİNLİK

Aşağıda aynı cümlenin Türkçenin farklı kollarına ait söyleyişleri verilmiştir. Söyleyişler arasındaki farkları ve bu farkların nedenlerinin neler olabileceğini tartışınız.

Yeni yılınız kutlu olsun! (Türkiye Türkçesi)
Yeni iliniz mübarek olsun! (Azerbaycan Türkçesi)
Teze yılınızı gutlayaarın! (Türkmen Türkçesi)
Yengi yılıngız mübarek bolsın! (Özbek Türkçesi)
Janga jılıngız kuttı bolsın! (Kazak Türkçesi)
Cangı cılıngız kuttu bolsun! (Kırgız Türkçesi)

BAĞIMSIZ TÜRK CUMHURİYETLERİ

DİL BİLGİSİ ÇALIŞMALARI

Soru Eki mı/mi/mu/mü'nün Yazılışı

- Bu ek sonuna geldiği kelimeden ayrı yazılır ve kendinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar.
  Örnek: Çıktı mı? Sen de mi bırakıp gittin? İnsanlık öldü mü? Olur mu?
- Bu ekten sonra gelen diğer ekler bu eke bitişik yazılır.
  Örnek: Okuyor muyuz? Evde misin?
- Bu ek, cümleye kattığı soru anlamının dışında başka görevlerde de kullanılır.
  Örnek: Serin mi serin! Bir kez yola çıktın mı geri dönemezsin.

Bağlaç Olan da/de ile Bulunma Durumu Eki Olan -da/-de/-ta/-te'nin Yazılışı

- Bağlaç olan da/de ayrı yazılır ve kendinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak büyük ünlü uyumuna uyar. Cümleye "dahi, üstelik" anlamı katar. Hiçbir zaman ta/te şeklinde yazılmaz.
  Örnek: Eğitim sadece okulda değil sokakta da devam etmeli.

- Bulunma durumu eki, getirildiği kelimeye bitişik yazılır.
  Örnek: Sensizlikte her gece kâbuslar böldü uykumu.

Bağlaç Olan ki ile Ek Olan -ki'nin Yazılışı

- Bağlaç olan ki ayrı yazılır.
  Örnek: Duydum ki unutmuşsun gözlerimin rengini.

  Bazı kalıplaşmış kullanımlarda bitişik yazılır.

  Örnek: belki, sanki, hâlbuki, mademki, çünkü, oysaki, meğerki, illaki.
- Ek olan -ki bitişik yazılır.

  Örnek: Dükkandaki eşyaları yenisiyle değiştirdi.

  Örnek: Onun yaşadığı yer bizimkinden daha kalabalıktır.

Noktanın (.) Kullanıldığı Yerler

- Cümlenin sonuna konur.
  Örnek: Türk Dil Kurumu, 1932 yılında kurulmuştur.
- Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.
  Örnek: 3. kat, II. Mehmet, XV. yüzyıl, 2. Cadde vb.
- Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur.
  Örnek: 1. , A. , a. , III. vb.
- Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
  Örnek: 17.5.2020 vb.
- Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
  Örnek: Tren 09.15'te kalktı.
- Matematikte çarpma işareti yerine kullanılır.
  Örnek: 2.5 = 10, 12.3 = 36 vb.

NOT: *Yazım kuralları ve noktalama işaretleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'na başvurunuz.*

Alıştırma

1. Aşağıdaki parçada yanlış yazılan ekleri bularak yuvarlak içine alınız.

Hiçbir sevgi bir annenin yavrusuna duyduğu sevgiden daha güçlü değildir. Annenin ki karşılıksız bir sevgidir, anne çıkar gözetmez, zorluklar karşısında yılmaz. Çünkü anne, yavrusunu dokuz ay karnın da taşırken değişmiştir, ruhen güçlenmiştir. Bir gün kucağına alacağı güzelmi güzel yavrusunun hayali, onu da olgunlaştırmıştır. Elbet başka sevgilerde vardır, hani o uğruna nelerin nelerin feda edilebileceği türden. Ama bilinmelidirki hiçbiri, anne yüreğinde pişmediği için ilk zorlukta sarsılacaktır.

2. Aşağıdaki cümlelerde noktanın (.) kullanım amaçlarını noktalı yerlere yazınız.

- Edebiyatın merkezinde insan vardır. *Cümlenin sonuna konur.*
- Sınav 14.30'da başlayacakmış. .....
- Evliliklerinin 5. yılını kutlayacaklar. .....
- 26.11.1995 tarihinde doğmuşum. .....

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-4. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplandırınız.

BİR DİL NASIL GÜZELLEŞİR

Dilleri dil yapanlar, birtakım alaylı hattâ âlim dilciler değil, milletlerdir; milletlerin, dile bir güzellik ve bir güzel ses vermek için yaratılmış, kadın, erkek, adsız evlâtlarıdır.

Bir de milletlerinin dillerini seven, anlayan ve ilâhi bir güzellikle kullanan, büyük şairleridir.

Esâsen bir millet için büyük şâir demek, milletinin dilindeki güzel sesi duyan ve duyuran insan demektir.

Bunun bizde de Batı ülkelerinde de unutulmaz örnekleri, örnek şâirler ve nesircileri vardır.

Böyle şâirler için cümlelerle mısrâlar bir mûsıkî parçası; kelimelerle heceler, birer nağme ve birer nota'dır. Yine böyle şâirler için, dillerinin güzel kelimeleri, asırlarca duymuş, düşünmüş ve söylemiş ataların dillerinde işlenmiş, hem ses hem mânâ bakımından nice güzellikler kazanmış birer târîhî, mücevher kelimedir; öylesine parlak ve kıymetli varlıklardır.

Böyle, şâirler, dillerini nasıl, hangi anlayışla işlerler?

Bunun çok parlak bir misâli Fransızcaya ve Fransız şiir lisânına hizmetleriyle tanınmış, büyük Fransız şâiri Malherbe'dir.

Nihad Sâmi BANARLI, *Türkçenin Sırları*

1. **Dilleri dil yapanlar kimlerdir?**
2. **Yazar, şairleri nasıl tanıtmaktadır?**
3. "… dillerinin güzel kelimeleri, asırlarca duymuş, düşünmüş ve söylemiş ataların dillerinde işlenmiş, …" **altı çizili sözle anlatılmak istenen nedir? Tartışınız.**
4. **Yazar, kelimeleri neden mücevhere benzetmektedir?**
5. **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri çerçeve içinde verilen sözlerden uygun olanları ile doldurunuz.**

nesnellik, divan, edebî metin, kök, Yeni Lisan, *Köktürk Yazıtları*, dil, ağıt

a) Türkçenin ilk yazılı metinleri olan ..... VIII. yüzyılda dikilmiştir.

b) Türkçede kelime türetilirken kural gereği ..... değişmez.

c) Çağdaş Türkçe Dönemi, Ömer Seyfettin'in ..... makalesiyle başlamıştır.

ç) Yazarın sanat yapma kaygısıyla ürettiği ....., ortaya çıktığı her dönemde insana özgü gerçekleri anlatmıştır.

d) Edebiyatta öznellik, bilimde ..... ön plandadır.

e) İslamiyet Öncesi Dönem'de Türkler, ölen kişilerin ardından düzenledikleri cenaze törenlerinde ..... yakmışlardır.

f) Arap ve Fars edebiyatlarının etkisiyle gelişen ..... edebiyatında dil, ağır ve süslüdür.

6. Aşağıda verilen eserler ve yazarlarını, uygun olan harfleri eserlerin başındaki boşluğa yazarak eşleştiriniz.

Eserler
( ) **I.** *Kutadgu Bilig*
( ) **II.** *Dîvânu Lugâti't-Türk*
( ) **III.** *Atabetü'l Hakayık*
( ) **IV.** *Divân-ı Hikmet*

Yazarlar
a) Ahmet Yesevi
b) Yunus Emre
c) Yusuf Has Hacip
ç) Edip Ahmet Yükneki
d) Kaşgarlı Mahmut

7. Aşağıda verilen metin türlerini; öyküleyici edebî metinler, tiyatro ve öğretici metinlerden hangisine ait olduğunu belirleyerek tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

makale, destan, Karagöz, hikâye, biyografi, komedi, roman, günlük, meddah, eleştiri, haber yazısı, deneme, dram

Öyküleyici Edebî Metinler	Tiyatro	Öğretici Metinler
hikâye		

8. Aşağıda verilen dillerin, hangi dil ailesine ait olduğunu belirleyerek tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Korece, Arapça, Rusça, Macarca, Çince, İngilizce, Türkçe, Afrika dilleri, Farsça, İbranice, Japonca, İtalyanca, Tibetçe, Hintçe

Hint-Avrupa	Hami-Sami	Çin-Tibet	Bantu	Ural-Altay
İngilizce				

9. Edebiyatla ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Güzel sanatların bir dalıdır.
B) Malzemesi dildir.
C) Bilim dallarından yararlanır.
D) Deney, ispat ve gözleme dayalıdır.
E) Kültür taşıyıcısıdır.

10. Aşağıdakilerden hangisi görsel sanatlardan değildir?

A) Hat
B) Heykel
C) Mimari
D) Resim
E) Sinema

11. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi Türk edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

A) Koşuk, sagu, sav ve destan dönemin sözlü ürünleridir.
B) *Köktürk Yazıtları;* Bilge Kağan, Kül Tiğin ve Tonyuyuk adına dikilmiştir.
C) *Kutadgu Bilig,* dönemin en önemli eserlerindendir.
D) Uygur metinlerinde Uygur alfabesi kullanılmıştır.
E) Başlangıcı bilinmeyen zamanlara dayanır.

12. Aşağıdakilerden hangisi *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı eserin bir özelliğidir?

A) Türkçenin ilk sözlüğüdür.
B) Hakikatlerin eşiği anlamına gelir.
C) Siyasetname örneğidir.
D) Din ve tasavvuf konuları işlenmiştir.
E) XII. yüzyılda kaleme alınmıştır.

13. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet etkisinde gelişen Türk edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

A) Arap ve Fars edebiyatlarının etkisi görülür.
B) Tanzimat ve Servetifünun edebiyatı olarak iki kola ayrılır.
C) *Atebetü'l Hakayık,* yazılan ilk eserlerdendir.
D) Aruz ölçüsü kullanılmaya başlanmıştır.
E) XI-XIX. yüzyıllar arasını kapsar.

14. Aşağıdakilerden hangisi Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatının dönemlerinden değildir?

A) Fecriati
B) Tanzimat
C) Servetifünun
D) Millî Edebiyat
E) Divan

15. Aşağıdakilerden hangisi Ural-Altay dil ailesine girmez?

A) Fince
B) İbranice
C) Korece
D) Moğolca
E) Türkçe

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?

A) Gece ki ruhumuza örtülen yorgandır.
B) Sen göklerde dalgalanan özgürlüksün.
C) Taşıdıkça ağırlaşan sırtımdaki yüksün.
D) Ben soruyormuyum hiç bunun hesabını.
E) Bir de çekene sor yorgun günlerin kahrını.

17. Sabah 7 (I) 20'de kalktım (II) Elimi (III) yüzümü yıkarken 4 (IV) kattan gelen sesle irkildim (V)

Bu cümlede numaralı yerlerden hangisine nokta (.) <u>getirilemez</u>?

A) I B) II C) III D) IV E) V

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ki**"nin yazımında yanlışlık yapılmıştır?**

A) Belki bir gün dönersin diye hep bir umut taşıdım.
B) Çok çalışmalısın ki istediğin başarıyı yakalayabilesin.
C) Akşamki yemeğe gitmediğim için bana kırılacaklar.
D) Bir hışımla döktü kaldırıma çantasındakileri.
E) Oysa ki nasıl da güler eğlenirdik okulun koridorlarında.

19. Geçen yıl konuşulanların hepsi yine <u>kâğıt üzerinde kaldı</u>.

Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Konuşarak anlaşamayınca istediklerini de öğrenemedi.
B) Geziye çıkacağı zamanlar hazırlıklarını önceden yapardı.
C) Apartman sakinlerinin aldığı kararlar uygulanmadı.
D) Yaptığı ayrıntılı planlama onun başarıya ulaşmasını sağladı.
E) Takım arkadaşlarını uyarır, onlara örnek olmaya çalışırdı.

20. Aşağıdakilerin hangisinde "de/da/te/ta**"nın yazımıyla ilgili yanlışlık yapılmıştır?**

A) Buzdolabında yiyecek içecek kalmamış.
B) Zeytinyağı patlıcan yemeğinede çok yakışır.
C) İnsanlar marketteki rafları boşaltmışlar.
D) Gün içinde yeterince su içilmesi gerekir.
E) Sebzeler de mevsiminde tüketilmelidir.

21. Aşağıdakilerden hangisi öğretici bir metinden alınmış olabilir?

A) Ejderhanın kanatları, göğün bir ucundan diğer ucuna kadar uzanıyordu sanki.
B) Birikir alnında emeğin tortusu
Nasırlı ellerin aydınlığında
C) Mehmet, denizin oynaşan dalgalarından bakışlarını alamıyordu bir de yüreğini ondan.
D) Kestirmeden gitmeye karar verdi, karanlık sokakta ilerlerken uzakta beliren karaltıyla ürperdi.
E) Cumhuriyet Dönemi'nde edebî eserlerin çeşitliliği artmıştır.

2. ÜNİTE

HİKÂYE

1. ELLİ KURUŞ

2. PAZARLIK

OKUMA ÇALIŞMALARI

METNE HAZIRLIK

1. Yaşadıklarımızı neden hikâyeleştirerek anlatma gereği duyarız?
2. Verilen sözde durmak neden önemlidir?

1. Metin

ELLİ KURUŞ

İster lapa lapa kar, ister şarıl şarıl yağmur yağsın, isterse de bütün gecenin ayazından karlar dona kesmiş olsun, sabahın beş buçuğunda karanlıkları ürperten sesiyle sokağa girerdi:

“Gazete, havadiis!”

Sabahın dördünde yazı makinemin başına geçtiğim için, bu ses, bu kara, yağmura, ayaza kafa tutan bu canlı, bu pırıl pırıl ses beni yazı makinemin başında bulurdu. Gazete paralarını akşamdan masamın kıyısına koyduğum için, bekletmez, koşardım sokak kapısına. Gazetelerimi önceden hazırlamış olurdu. Uzatır, paraları alır, saymaya filan lüzum görmeden cebine atar, donmuş burnu buhar kazanı gibi tüterek uzaklaşırken, canlı, yaşam dolu sesiyle sokağı gene neşelendirirdi:

“Gazete, havadiis!”

Anlattığına göre, gazetelerden birinde tahsildarlık yaparken kötü bir kadının ardında evini, İstanbul’u bırakıp İzmir’e mi ne giden babasına annesi ilkin çok kızmışsa da, sonraları, “Ne yapalım? Bizden daha iyisini bulmuş olacak. Uğurlar olsun!” deyip kolları sıvamış. Karaköy’deki bir eczaneye girmiş. Görevi, boş ilaç şişelerini uzun tel saplı fırçalarla yıkamakmış. Bir, beş, on, yüz, bin şişe değilmiş ki, belki on binler, belki de yüz binlerce. İsteyeni olsa haminnesi hemen evlendirecekmiş onu, ama yokmuş isteyeni. Bir gün kendi kendine, “Şimdi herkes güzel kadın alıyor,” demiş. “Benim gibi kara kuruyu kim ne yapsın?”

Haminnesi Tahtakle’de, tuzcuda çalışıyormuş.

Annesinin eczaneden kazandığıyla kıt kanaat geçiniyorlarmış ama, şu son zamlar olmasa. Çaresiz, okulu beşten bırakıp annesiyle haminnesinin kazançlarına bir şeyler katabilmek, hiç olmazsa üç yaş küçüğüyle kendisinin okul masraflarını çıkarabilmek yolunu tutmuş, gazete satıcılığına başlamış.

"Okumak istiyorum ağabey. İlk'i, sonra orta'yı, daha sonra da liseyi bitireceğim. Liseyi belki de yatılı sınavını kazanıp parasız okurum. Ama mutlaka okuyacağım. Kardeşim de. Babamıza benzemeyeceğiz hiç. Kardeşim diyor ki, o zaman babam ihtiyar olur. Saçı sakalı ak pak, elleri titreye titreye gelir. Yalvarır. Acır mıyız?"

Mevsim bahara dönmüştü ama gene de çok soğuktu.

"Sen ne karşılık verdin kardeşine?"

Omuz silkti:

"Acımak lazım ama olmaz ki. Baba. Anneme sordum, canı çıksın, dedi. Haminnem ateş püskürdü. Fakat olmaz, dedim kardeşime. Annemle haminnemden habersiz…"

Sabahın erken saatinde kalkıp koşuyormuş gazete bayiine. Bayii ana baba günü. Kendi gibi o kadar çok okullu çocuk varmış ki, bayii gazetelerini nazla veriyormuş. Daha kötüsü de, gazeteleri alırken bayiye kaparo vermek!

"Babamın bir arkadaşı vardı, Sabri Bey Amca, ona gittim. Annem duysa öldürürdü. Hele haminnem! Ona da içerliyorum, varsa rahmetli kocası, yoksa rahmetli kocası. Kocası, yani dedem, polis miymiş Atatürk devrinde, komiser mi? Karakalem bir resmi var haminnemde, kırpık bıyıklarıyla iriyarı bir adam. Babam zayıftı. Güya torunlar çokluk dedelerine çekerlermiş. Nerdee? Benim de, Şadan'ın da bileklerimiz ipince. İnsan bol bol yemezse, değil mi ağabey?"

Karne zamanı birkaç gün gelmedi. Meraklanmıştım. Sınavlar sırasında olduğu için, belki de sınava hazırlanıyor demiştim. İyi düşünmüşüm. Geldi pırıl pırıl sesiyle, öksürüyordu:

"Kusura bakmayın ağabeyciğim. Dersleri hazırlıyordum. Gece yarılarına kadar çalışıp, sabahleyin de erkenden uyanmak fena yordu. İki gün aksattım. Dilber Hanım öksürük için bir ilaç yazdırdı ama, nerdee?

"Niçin?"

"Beş yüz otuz kuruş be ağabeyciğim!"

Aklıma bir şey geldi:

"Ben sana bu parayı versem?"

İçlerine çökük gözleri, fırlak elmacıkkemikleri, solgun derisinin donukluğuyla yüzüme öyle bir baktı ki:

"Öksürük ilacını al diye…"

"Anladım ama, siz benim neyimsiniz? Karşılığında benden ne isteyeceksiniz?"

(…)

Ona, gerekli beş yüz otuz kuruşu bir şartla vereceğimi söyledim:

"Şartım şu: Bunu, bana verdiğin gazetelerle ağır ağır ödersin. Oldu mu?"

Az önce öfkeden değişen hırçın yüzü yumuşamış, durulmuş, çocuksu hâlini almıştı:

"Şimdi oldu," dedi. "Demek siz…"

"Ben ne babanızın arkadaşı, ne de bayiyim. Benimki yardım. Bakıyorum okuma hırsı var içinde.

Okuyup adam olma hırsı. Hoşuma gitti. Mesele bu…”

Gözlerini yüzüme çevirdi:

“Doktor olacağım ağabey!” dedi. “Bizim mahalledeki kör, topal, inmeli, sızılıları tedavi edeceğim, hem de parasız!”

Parayı verdim. Aldı. Yıldırım gibi uzaklaştı. Sokağın başından sesi geldi:

“Gazete, havadiiis!”

Günler geçiyor, her sabah saat gibi geliyor, gazetelerimi verdikten sonra ekliyordu:

“Üç lira kaldı borcum ağabey!”

Sonraları borcu iki liraya indi, bir liraya, daha sonra da elli kuruşa. En son gün gelir, iki gazetemi verirse borcunu ödemiş oluyordu ki, gelmedi. Şaştım. Neden gelmemişti? Elli kuruşumun üstüne yatabileceği aklımın kıyısından bile geçmiyordu. Sakın herhangi bir trafik kazasında… (…)

Günler günleri, günler haftaları, haftalar da ayları kovaladı.

Unutmuştum.

Bir başka çocuk getiriyordu gazetemi. Bu, ondan da cılız, ondan da üfürsen uçacak gibiydi. Onun da bir başka hikâyesi vardı çocuk omuzlarında taşıdığı.

Karların savrulduğu bir kış sabahıydı.

Yazı makinemin başına geçmiştim.

Şimdiye kadar hiç işitmediğim cılız bir çocuk sesi:

“Gazete, havadiiis!”

O muydu? Fakat hayır, olamazdı. Pek cılızdı. Penceremin önünde durmuş, ısrarla vızıldayıp duruyordu:

“Gazete, havadiiis!”

Aşağı indim. Her günkü satıcıdan almıştım oysa gazetemi. Kapıyı açtım: Kısa pantolonlu, minnacık bir çocuk. Savrulan karlarla ıslanmış gazeteleriyle titreyip duruyordu.

“Ağabeyim, kusura bakmasın, dedi amca!”

“Ne bu?”

“Elli kuruş borcu kalmış size de…”

“Kendisi nerede?”

Ağlamadı, hıçkırmadı. Taş gibi, “Öldü,” dedi. “Dün Edirnekapı’ya gömdük…”

Elli kuruşu uzattı. Sonra çekip giderken:

“Gazete, havadis!”

Orhan KEMAL, *Önce Ekmek*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

haminne: Yaşlı ve saygı duyulan kadın, nine.
inme : Vücudun bir bölümünde hareket ve hissetmenin kalkması, felç, nüzul.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Yazar, "Elli Kuruş" adlı hikâyesinde babalarının terk ettiği yoksul bir çocuğun, ailesine yardım etmek için zor koşullar altında çalışmasını ele almıştır. Eserde dönemin sosyal ve ekonomik yaşamına dair ipuçları vardır.

HİKÂYE

Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türüne **hikâye (öykü)** denir. Hikâyelerde; yaşanılan, görülen veya duyulan olaylar, belirli yaşantı kesitleri, an ve bakış açıları anlatılır.

Hikâye; serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur fakat bazı hikâyelerde bu bölümler bulunmaz. Serim bölümünde kişiler, mekân, zaman tanıtılır ve olaylara giriş yapılır. Düğüm bölümünde olaylar karmaşık hâle gelir ve merak duygusu artar. Çözüm bölümünde ise olaylar aydınlanır ve okuyucunun merakı giderilir.

Dünya edebiyatında Giovanni Boccacıo (Covanni Bokkaço), yazdığı yüz küçük öyküden oluşan *Decomeran* (Dekameron) adlı eseriyle modern hikâyeciliğin ilk örneğini vermiştir.

Türk edebiyatında, hem sözlü hem de yazılı olarak hikâye geleneğine sahip halk hikâyeleri, destanlar, efsaneler, mesneviler ve masallar olmasına rağmen Batılı anlamda hikâye türü Tanzimat Dönemi'nde görülmeye başlanır. İlk hikâye denemesi Emin Nihat'ın *Müsameretnâme* (1873-1875) adlı eseridir. Batılı anlamda ilk hikâye örneklerini Ahmet Mithat Efendi, *Letaif-i Rivâyât* (1880-1893) adlı eseriyle vermiştir. Samipaşazade Sezai *Küçük Şeyler*, Nabizâde Nazım *Karabibik* adlı eseri yazmışlardır. Batı tarzı hikâyenin ilk olgun örneklerini Servetifünuncular vermiştir. Halit Ziya Uşaklıgil, Hüseyin Cahit Yalçın, Mehmet Rauf gibi yazarlar bu dönemde hikâyeler yazmıştır.

Hikâyenin Yapı Unsurları

Öyküleyici edebî metinlerden olan hikâyenin yapı unsurları kişi, olay örgüsü, mekân ve zamandan oluşmaktadır.

1. Kişi

Hikâyedeki olay veya durumları yaşayan, etkileyen veya sonuçlandıran kahramanlar hikâyenin kişi kadrosunu oluşturur. Kişilerin fiziksel ve ruhsal durumları uzun uzun anlatılmaz, sadece olayla ilgili yönleri verilir. Hikâyelerdeki kişiler kurmaca kişilerdir.

2. Olay Örgüsü

Hikâye kahramanının başından geçen olay veya durumdur. Hikâyelerde kahramanların hayatlarından sadece belli bir kısım ele alınır. Olayların kurguya bağlı olarak birbirini takip etmesiyle olay örgüsü meydana gelir. Olay örgüsü bir ana konu etrafında ve ana olaya bağlı diğer olaylarla birlikte bir bütün oluşturur.

3. Mekân

Hikâyede olayların geçtiği yerdir. Mekân; ev, iş yeri, sokak, okul gibi belli bir yer veya birkaç yer olabilir. İşlenen olayın ya da durumun özelliğine bağlı olarak yer ögesi ön plana çıkar veya çıkmaz.

4. Zaman

Hikâyede anlatılan olayların, durumların başlamasıyla bitmesi arasında geçen süredir. Hikâyelerde anlatılan olay kısa bir zaman içinde sonuçlandırılır.

Tema

Eserin geneline hâkim olan temel duygu veya düşüncedir. Bir eserin ana motifidir. Tema; aşk, özlem, yalnızlık, gurbet gibi genel bir anlam içerir ve soyuttur. Yazarın eserini yazma amacı, doğrudan doğruya tema ile ilgilidir.

Konu

Eserde ele alınan düşünce, olay veya durumdur. Niteliğine ve özelliğine göre her hikâyenin bir konusu vardır. Konular yerel, evrensel, bireysel, toplumsal, siyasi, dinî, felsefi vb. nitelikte olabilir. Konu, temanın sınırlandırılmış ve somutlaştırılmış hâlidir: Türkiye'de aile bağları, Ahmet Bey'in çalışkanlığı vb.

Çatışma

Karşıt duygu, düşünce veya isteklerin karşı karşıya gelmesiyle ortaya çıkan durumdur. Çatışma; iki kişi, iki kavram, iki olay, iki durum, iki topluluk arasında olabileceği gibi bir kahramanın içinde yaşattığı iki düşünce arasında da olabilir. Söz gelişi iyi ile kötü, yoksul ile zengin, hayal ile gerçek, idealist ile bir amacı olmayan kişiler kendi özelliklerinden dolayı hikâyelerde karşı karşıya gelirler. Olaylar çatışmalardan doğar.

Üslup

Yazarın metinde fikrini ve duygularını anlatmak için kullandığı özel anlatış tarzıdır. Üslup belirlenirken metindeki cümle yapıları, deyimler, söz sanatları, kelimeler, akıcılık, duygusallık gibi hususlar dikkate alınır.

İleti

Yazarın olaylar ve durumlar üzerinden okuyucuya sezdirerek vermeye çalıştığı doğru, değer veya ilkelerdir. Her eser, okuyucuya işlediği konu ile ilgili bir ileti vermek amacıyla oluşturulur. İleti, yazarı yazmaya iten ana nedenlerden biridir.

Bakış Açısı

Yazarın hikâyeyi okuyucuya aktarma biçimidir. Yazarın olaylara olan uzaklığı, konumu, hâkimiyetine göre anlatımda çeşitli bakış açıları oluşur. Bir metinde birden fazla bakış açısı bulunabilir. Üçe ayrılır:

1. Hâkim Bakış Açısı

Anlatıcı, olayların nasıl gelişeceğini bilir. Kahramanların iç dünyaları, düşünceleri, geçmişte yaşanmış ve gelecekteki olaylar hakkında bilgi sahibidir. Olayların içinde yer almaz. Olaylara dışarıdan, müdahale etmeden, kahramanlardan daha geniş bir açıdan bakar. Bu bakış açısında üçüncü tekil kişi kullanılır.

Örnek: Kirpiklerinden yanaklarına yağmur suları süzülüyordu. Yaptığı hareketler ona hiçbir yere bağlı olmadığının şuurunu verdi. Hatta yavaş yavaş etrafından ne kadar ayrı olduğunu, ne kadar uzak olduğunu hissetmeye başladı. Bir an içinde deminkinin tamamiyle aksi olan bir yalnızlık duygusuyla sarsıldı.

Sabahattin ALİ, *Kuyucaklı Yusuf*

2. Kahraman Bakış Açısı

Anlatıcı, kahramanlardan biridir. Olaylar birinci tekil kişinin ağzıyla ve kahramanların kendi bakış açısıyla anlatılır. Bu nedenle metindeki kahraman ne görüyor, biliyor ve düşünüyorsa anlattıkları da bunlarla sınırlıdır.

Örnek: Yatakta uyanıp kendimi yeni odada bulunca sevindim. Yukarı kattan ayak sesleri duyuluyor. Bizim bölükte hiç ses yok. Bir misafirlikte, bir yabancı yerde imişim gibi içimde bir çekingenlik duyuyorum. Daha ne ev sahibi Ayaşlıyı, ne komşuları tanıyorum.

Memduh Şevket ESENDAL, *Ayaşlı ve Kiracıları*

3. Gözlemci Bakış Açısı

Anlatıcı, gördüklerini bir kamera tarafsızlığı ile gözlemleyerek aktarır. Kahramanların iç dünyalarını ve aklından geçenleri bilmez. Olayları nesnel bir tavırla anlatır.

Örnek: Kapı kilidinin, yatağında dönerken çıkardığı ses koridorda yankılandı. Başını kaldırıp o tarafa doğru çevirdi. Açık pencereden duvara ay ışığı vuruyordu ve üzerine sokaktaki dev çınarın gölgesi düşüyordu. Rüzgârla sallanan çınarın dalları bu solgun ışıkta kendisi olmayan şekillere giriyordu. Başını tekrar kapıya çevirdi. Kapı kolunu tutan elleri titriyordu.

Anlatım Biçimleri

Yazarın duygu veya düşüncelerini ya da bir olayı anlatırken kullandığı yöntemlerdir. Bu yöntemler öyküleyici, betimleyici, açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimleridir.

1. Öyküleyici Anlatım

Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayların yer, zaman ve kişilerle anlatılmasıdır. Bu anlatımda varlıklar, nesneler bir akış, bir değişme ve gelişme içinde verilir. Varlıklar, durumlar yaşamın akışı içinde gösterilir; bir durumdan başka bir duruma geçiş vardır.

Örnek: İzmir'den bir dalgıç motoru sağlandı. Saatlerce yol alındıktan sonra İnebolu'nun battığı yere varıldı. Aliş hemen muşamba tulumu giydi. Başına miğferi taktılar.

Halikarnas Balıkçısı, *Ege'nin Dib*i

2. Betimleyici Anlatım

Gözlemle elde edilen bir olayın, bir varlığın ya da bir kavramın okuyucunun gözünde canlanacak şekilde anlatılmasıdır. Başka bir ifadeyle "kelimelerle resim çizme" olarak tanımlanabilir. Betimlemede yazar, tasvir edeceği varlığı kendi bakış açısına ve değerlendiriş biçimine göre anlatır.

Örnek: Küçük bir çam ormanı. Vakit sabah. Arı, sinek, kuş sesi. Bir siyah gözlükten görülen yerde ve ağaçlarda güneş parçaları. Sonra uzak, göğün kendi renginden biraz daha koyu kıyılara giden hudutlu bir deniz… İşte böyle bir yerde köyün insanlarını düşünüyorum.

Sait Faik ABASIYANIK, *Mahalle Kahvesi*

***NOT:** Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimleri "Günlük" ünitesinde işlenecektir.*

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Elli Kuruş" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. Hikâyenin konusu nedir?
2. Hikâyede, insana özgü hangi gerçeklikler üzerinde durulmuştur?
3. Hikâyedeki temel çatışma nedir? Bu çatışma neden kaynaklanmaktadır?

4. Hikâyenin olay örgüsünü aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

a) *Yazarın gazete dağıtıcısı çocukla tanışması*

b) .....

c) .....

ç) .....

d) .....

e) .....

f) .....

5. Hikâyenin gerilimini artıran ve merak uyandıran bölümü neresidir? Neden?

6. Aşağıdaki bölümde kullanılan bakış açısını belirleyiniz.

Sonraları borcu iki liraya indi, bir liraya, daha sonra da elli kuruşa. En son gün gelir, iki gazetemi verirse borcunu ödemiş oluyordu ki gelmedi. Şaştım. Neden gelmemişti? Elli kuruşumun üstüne yatabileceği aklımın kıyısından bile geçmiyordu.

7. Hikâyeden alınan aşağıdaki paragrafta hangi anlatım biçimlerinin kullanıldığını belirleyiniz.

Sabahın dördünde yazı makinemin başına geçtiğim için, bu ses, bu kara, yağmura, ayaza kafa tutan, bu canlı, bu pırıl pırıl ses beni yazı makinemin başında bulurdu. Gazete paralarını akşamdan masamın kıyısına koyduğum için, bekletmez, koşardım sokak kapısına. Gazetelerimi önceden hazırlamış olurdu. Uzatır, paraları alır, saymaya filan lüzum görmeden cebine atar, donmuş burnu buhar kazanı gibi tüterek uzaklaşırken, canlı, yaşam dolu sesiyle sokağı gene neşelendirirdi:

8. Hikâyedeki toplumsal sorunlarla ilgili ne düşünüyorsunuz? Bu sorunlar günümüzde de yaşanıyor mu? Tartışınız.

9. Gazete dağıtıcısı çocuğun yaşam koşulları ve kişiliği ile ilgili neler söylenebilir? Gazete dağıtıcısı çocuk ailesinden nasıl bir terbiye almıştır?

10. Aşağıda Haldun Taner'in Orhan Kemal'in hikâyeciliği ile ilgili görüşleri verilmiştir. Siz de "Elli Kuruş" adlı hikâyeden Haldun Taner'in görüşlerini destekleyen örnek cümleler bulunuz.

Haldun Taner, Orhan Kemal'in hikâyeciliğini şöyle özetlemektedir: Akıcı, zorlamasız, açık anlatımlı bir üslubu vardı. Karakterleri en can alacak yerlerinden yakalar, verirdi. Kişilerini hep bir aile ilişkisi içinde yansıtmayı âdet edinmişti. Diyalogları hayattan alınmış gibi doğal ve canlı idi.

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

ORHAN KEMAL (1914-1970)

Ceyhan'da doğdu. Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü'dür. Ortaokul birinci sınıfa kadar okuyabildi. Sürgüne gönderilen babası ile Suriye ve Lübnan'da bir yıl yaşadı, 18 yaşında Adana'ya döndü. Pamuk fabrikalarında işçi ve kâtip olarak çalıştı. İlk eserlerinin yayımlanmasından sonra İstanbul'a geldi. Geçimini kalemiyle sağlamaya çalıştı. Eserlerinde genellikle kendi yaşayışını, toplumsal sorunları ve düzensizlikleri anlattı. Çoğunlukla, çalışan insanlar arasından seçtiği kahramanlarının konuşmalarında gözlenen yerel ve doğal dil özellikleriyle öykülemesinde görülen yalın anlatımı onun sanatçı kişiliğini oluşturur. *Ekmek Kavgası*, *Mahalle Kavgası*, *Önce Ekmek* (hikâye); *Murtaza*, *Hanımın Çiftliği*, *Eskici ve Oğulları* (roman); *İspinozlar* (oyun) eserlerinden bazılarıdır.

METNE HAZIRLIK

1. Çevremizdeki insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmek neden önemlidir?
2. Düşünmeden konuşmak nasıl sonuçlar doğurabilir? Tartışınız.

2. Metin

PAZARLIK

Sıcak yaz gecesi. Mahalle kahvesinin önündeki setin üstü sanki ufak bir bahçecikti. Ortada küçük bir havuz, içinde gazoz şişeleri, etrafında biraz çimen, kınaçiçekleri. Kahve pencerelerine sicimler gerilmiş, gece sefaları, telgraf çiçekleri, kireçle sıvanmış yarım tenekeler içinde sardunyalar sıralanmış.

Kapının sağ tarafında bazısı giyimli, birtakımı da gecelik entarileri, şam hırkaları ile dört-beş kişi, İstanbul'un son büyük zelzelesinden konuşuyorlardı. Gümrük aracılarından Faik Efendi, kırk beş yaşlarında, uzun kara bıyıklı, esmer bıyıklı bir adam. Ayağının birini altına alarak, kaşlarını yukarı aşağı oynatarak anlatıyor:

"Ben" diyor, "hareket olurken Eminönü'ndeydim. Feyzi Bey, Allah sizi inandırsın, o Yenicami minareleri yok mu birbirine dokunuyor ayrılıyor, dokunuyor ayrılıyor, o kaldırım taşları sanki su içinde fasulye kaynar gibi böyle kaynıyordu.

Ara Güler'in İstanbul Beyoğlu'nda çektiği bir fotoğraf

Tramvay beygirlerine baktım, ayaklarını açmışlar oldukları yerde duruyorlar. O mavnalarda ne kadar yemiş varsa hepsi dansa kalkmış. Herkes köprüye koştu, ben de koştum. Köprünün üstüne gelen yığıldı, hilafsız beş yüz bin kişi vardı."

Muhatabı şam hırkalı, zayıf, uzun boylu, kalın sesli Harbiye Nezareti Maktubi Kalemi müsevvitlerinden Feyzi Bey;

"Yok hacım" dedi, "bu biraz hilaflı oldu."

Faik Efendi bozulmuş, sordu:

"Neden?" dedi.

"Neden olacak elmasım, köprünün üstü beş yüz bin kişi alır mı?"

Faik Efendi kaşlarını kaldırıp, düşündü. Dinleyenler gülümsediler. İmamın oğlu Rıza dedi ki:

"Faik Ağabey, ağzın kızdı da ölçüyü kaçırdın."

"Yok" dedi Faik Efendi, "Valla latife değil, o zaman biz de buna şaştık."

"Neye, şaştınız?"

"Köprünün bu kadar adam aldığına..."

"Canım, o kargaşalıkta saydınız mı?"

"Saymadık ama, her halde vardı... Artık, siz de bu kadar olmaz. İnsanda göz var, izan var... Canım köprünün üstünde kaç kişi var, insan bunu görmez mi? Bu meydanda bir şey..."

Feyzi Bey gülerek;

"Canım hacım" dedi, "düşünsene! Köprünün üstü beş yüz bin kişi alır mı? Alsa da yarım milyon adam buraya nasıl toplanır? Demek aşağı yukarı İstanbul halkının yarısı!"

"İstanbul halkının yarısı?.. Vardı ya, ne zannediyorsunuz? Yarım milyon dediğin nedir!"

Etraftakiler çokça gülüştüler, Faik Efendi de biraz gevşer gibi oldu:

"Adam" dedi, "beş yüz bin olmasın da dört yüz bin olsun!"

"Dört yüz bin de olmaz."

"Neden?"

"E, hesap meydanda. Diyelim köprünün boyu olsun dört yüz metre, öyle mi?"

"Ne bileyim, ölçmedim ya!"

"Canım, şimdi beş yüz bin kişiyi gözle hesap ediyordun, köprüyü neden hesap edemiyorsun?"

"Ne bileyim ben, sizin sözünüze karşı söylüyorum!"

"O halde, ben ölçtüm. Dört yüz metre. Eni de olsun on iki metre, dört yüz kere on ikimiz ne eder? Efendim... On kere dört yüz, dört bin, dört bin sekiz yüz metre murabbaı, her metre murabbaında da dört kişi dursa, dört kere sekiz otuz iki, dört kere dördümüz de on altı, on dokuz, bu da etti on dokuz bin iki yüz. Dört yüz bine varmaya? Efendim... tamam üç yüz seksen küsur bin kişi kalır açıkta."

Feyzi Bey hesap yaparken, Faik Efendi ona bakıyordu. Biraz düşünür gibi oldu. Kaşlarını oynatarak;

"Ben hesap mesap bilmem" dedi, "dört yüz bin yoksa, iki yüz bin kişi ferah ferah vardı. İsterseniz başkalarına da sorun."

Biraz durdu. Sonra işe az daha tav vermiş olmak için;

“Feyzi Bey, Feyzi Bey” dedi, “bu, kahvede durup hesap halletmek değil, can pazarı kardeşim, herkes kendi başının derdine düşmüş. Denize düşen yılana sarılır.”

Feyzi Bey gülümsedi:

“Yok hacım” dedi, “elbet dediğin doğrudur. Sen yalan söyleyecek değilsin ya! Ben latife ettim.”

Dinleyenlerden biri;

“Öyledir, öyle” dedi, “Faik’in hakkı var.”

Sustular. (...)

“Rüstem, bir ateş” diye kahveci çırağına bağırdıktan sonra lakırdıyı olduğu yerde bırakmak isteyerek;

“Ben” dedi, “yalan söyleyecek değilim ya, gözümle gördüm. Ana-baba günü, mahalakallah... diyelim, hadi ben yanılıyorum, beş yüz bin olmasın, iki yüz bin de olmasın; yüz bin kişi vardı ya... Yüz bin kişi az mı?”

Dinleyenler, gene sustular.

Faik Efendi, sonra fena halde saracaklarını ve bu işin bitip tükenmeyeceğini bildiğinden, işi kabul ettirmeye çalışıyordu. Salkım ağacının kütüğüne dayanmış askeri eczacı Remzi Efendi hiç gülmeyen yüzüyle yavaş sesle sordu:

“Köprü bu kadar adamı nasıl kaldırır” dedi, “hikmet!”

Faik Efendi yeniden söze başlandığına sevinerek;

“Şey” dedi, “ya... O zaman biz de şaşmıştık. Sonra oturduğumuz bostanda bir tersaneli vardı, ben ona sordum, o dedi ki, dubaların zincirleri paslanmış, bel kalınlığında midye tutmuştur. Direk gibi. Dubalar delinse de suyun üstünde durur.”

Dinleyenler, gülüştüler. Faik Efendi işin biraz fazla kaçtığını anlar gibi oldu, kaşlarını oynattı. Oturanların yüzlerine baktı:

“Ya!..” dedi. “Böyle şeye inanmak olur mu? Biz de o zaman inanmamıştık. Ancak Remzi Efendi’nin buyurduğu gibi bir hikmet var ki, duruyor.”

Remzi Efendi derin derin içini çekerek;

“Ya, hikmet” dedi... Ondan sonra iki kişi de içlerini çekerek, acıklı acıklı;

“Dünya bu...” dediler.

Yeniden susuldu. Faik Efendi biliyor ki saracaklar, hem de fena saracaklar. Biraz durduktan sonra, dayanamayarak;

“Yok, ama” dedi, “valla saracaksınız... Olmaz ki... İnsanı lakırdı ettiğine de pişman edersiniz. Feyzi Bey, canım, valla sen yapıyorsun.”

“Benim bir şey dediğim var mı?”

“Ben bilirim” dedi, “sen yüz bin kişiye razı oluyor musun?”

Feyzi Bey başı ile “olmam” diye işaret etti. Faik Efendi “yetmiş bine” diye sordu. Feyzi Bey gene razı olmadı.

“Peki, elli bin kişiye diyeceğiniz, yok ya!”

Feyzi Bey gülerek;

“Hacım” dedi, “namuslu bir iş yapalım. Bir kere, on bin de, sonra görüşelim.”

“Ne? Dünyada olmaz. En aşağıdan, en aşağıdan yirmi bin kişi vardı.”

İmamın oğlu dedi ki:

“Faik Ağabey, oldu olacak, gel şu şeytanın ayağını kır. Bu oldu artık.”

“On bin desem, Feyzi Bey kabul edecek mi?”

Feyzi Bey;

“Yok!” dedi. “On bin dersen alt yanını görüşeceğiz. Belki benim de sözüm var!”

“Öyle ise ben de demem.”

İmamın oğlu dedi ki:

“Demezsin ama, sonra sarakadan kurtulamazsın. Biliyorsun ya! Hem iş yalnız bu kadar değil, kaldırım taşlarını kaynattın, minareleri oynattın; bunların hepsi hesaba çekilecek. Bak, sen bilirsin!”

Faik Efendi, yeniden Feyzi Beye;

“Ama canım” dedi, “bu kadar da olmaz. Artık siz de büsbütün budala hesabına koydunuz. Ben bu kadar şeyi kestiremez miyim? Ne sanki, on bin kişi de yok muydu?”

Feyzi Bey gülerek dedi ki:

“Hacım, gel beş binde uyuşalım. Ben biraz fedakârlık etmiş olurum ya! Neyse zarar etmez, sen yabancı değilsin. Dört bin sekiz yüz metre yerde beş bin adam, az şey değildir.”

Faik Efendi hepsinin yüzüne ayrı ayrı baktıktan sonra dedi ki:

“Razı olurum ama, bir şartla... Sarmayacaksınız.”

“Sarmayız” dediler.

“Öyle ise, beş bin olsun.”

“Pekâlâ, razı olduk. Minarelerin oynadıklarını, kaldırımların kaynadıklarını sana bağışladık.”

Faik Efendi gitmeye hazırlanarak;

“Bırakmıyorsunuz ki, insan tatlı tatlı anlatsın, hemen pazarlığa girişiyorsunuz. Haydi, artık vakittir. Ben daha gidip çocukları komşudan alacağım. Anahtar bendedir. Onlar sonra kapıda kalırlar” dedi.

Memduh Şevket ESENDAL, *Otlakçı*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

duba : İçi boş, her yanı kapalı, suyun üstünde yüzen bir tür büyük şamandıra.
hilaf : Tartışmasız.
mahalakallah: Allah'ın yarattığı ve halk ettiği her şey.
mavna : Gemilere ve yakın kıyılara yük taşıyan, güvertesiz büyük tekne.
murabba : Kare.
müsevvit : Müsvedde yapan kimse, taslak yapan kimse.
saraka : Alay, istihza alaya almak.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Yazar, "Pazarlık" adlı hikâyesinde günlük yaşam içinde bir kişinin tanık olduğu olayı abartarak anlatmasını ve etrafındaki diğer kişilerle bu olay üzerine ilginç bir pazarlığa girmesini konu edinmiştir. Yazar, diyaloglara sıklıkla yer verdiği bu hikâyesinde günlük konuşma dilinin özelliklerini ustalıkla eserine yansıtmıştır.

Hikâye Türleri

Hikâyedeki olaylar okuyucuya aktarılırken çoğunlukla, olay hikâyesi ve durum hikâyesi türleri kullanılır.

1. Olay Hikâyesi

Kişi, olay, zaman ve yer unsurlarına bağlı kalan hikâye türüdür.

Olay hikâyelerinde olay unsuru önceliklidir. Okuyucuda merak ve heyecan uyandırılır. Hikâye genellikle tek bir olay üzerine kurulur ve şaşırtıcı bir sonla biter. Olayların başlangıcı ve bitişi belirgindir. Olaylar sebep-sonuç ilişkisi içinde serim, düğüm ve çözüm planına uygun olarak anlatılır. Olay hikâyelerinde mekân tasvirleri önemlidir. Hikâyede ileti ön plandadır.

İlk örneklerini Fransız hikâyecisi Guy de Maupassant (Guy dö Mopasan) verdiği için bu türe **Maupassant tarzı hikâye** de denir.

Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Kenan Hulusi Koray ve Sabahattin Ali Türk edebiyatında olay hikâyesinin temsilcilerinden bazılarıdır.

Ömer Seyfettin

Sabahattin ALİ

ReŞk Halit KARAY

2. Durum Hikâyesi

Günlük yaşamın herhangi bir kesitinin ele alındığı hikâye türüdür.

Durum hikâyelerinde kişisel ve sosyal düşünceler, duygu ve hayaller öne çıkar. Önemli görülen bir kesit; giriş yapılmadan, doğrudan verilebilir, olayın sonuca da bağlanması gerekmeyebilir. Hikâyenin sonunda tamamlanmamışlık, bitmemişlik, hiç beklenmeyen şekilde kesilivermişlik hissi vardır.

Bu türün ilk örneklerini Anton Çehov (Anton Cehov) verdiği için bu türe **Çehov tarzı hikâye** de denir. Memduh Şevket Esendal ve Sait Faik Abasıyanık Türk edebiyatında durum hikâyesinin temsilcilerinden bazılarıdır.

Sait Faik ABASIYANIK

Memduh Şevket ESENDAL

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Pazarlık" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. "Sonra işe az daha tav vermiş olmak için; ..." cümlesinde geçen altı çizili kelime grubunun anlamını bağlamdan hareketle tahmin ediniz. Tahmininizi TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlük*'ünden kontrol ediniz.
2. Hikâyede olaylar mı kahramanların iç dünyaları ve yaşamlarından kesitler mi daha ön plandadır? Neden?
3. Hikâyenin tema ve konusu nedir?
4. Hikâyedeki şahıs kadrosunu, konuşmalardan yararlanarak tanıtınız.
5. Hikâyede anlatılanlar nerede geçmektedir?
6. Hikâyede mekân betimlemelerinin dar tutulmasının nedeni nedir?
7. Hikâye hangi bakış açısıyla yazılmıştır?
8. Yazar, hikâyesini hangi anlatım biçimlerine başvurarak anlatıyor? Bu anlatım biçimlerine hikâyeden örnekler bulunuz.
9. Memduh Şevket Esendal'ın biyografisinden de yararlanarak metinden yazarın üslup özelliklerini gösteren örnekler bulunuz.

10. Günümüz mahalle kültürü ile hikâyedeki mahalle kültürünü hikâye kişilerinin birbirlerine olan saygı, sevgi ve dostluklarını dikkate alarak karşılaştırınız.

11. Hikâyede anlatılanları gerçekçi bulup bulmadığınızı tartışınız.

12. "50 Kuruş" ve "Pazarlık" adlı hikâyeleri tabloda verilen özellikler açısından karşılaştırarak tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Özellikler	50 Kuruş	Pazarlık
Hikâye türü		
İçerik (tema-konu)		
Bakış açısı		
Kişiler		
Mekân		
Zaman		

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL (1883-1952)

Çorlu'da dünyaya geldi. Yoksul bir ailenin çocuğudur. Kısa bir süre okula gitti, kendi kendini yetiştirdi. XX. yüzyıl hikâye ve romancılarındandır. 1912'den başlayarak dergi ve gazetelerde takma adlarla hikâyeler yayımladı. Eserlerinde genellikle taşra yaşantısını, başkalarından hiç farkı olmayan insanların başından geçen günlük olayları basit çizgilerle canlandırmıştır. Hayattan aldığı konuları; konuşur gibi temiz bir dille, sadelik ve içtenlikle yazdı. *Ayaşlı ve Kiracıları* (roman); *Otlakçı*, *Mendil Altında*, *Sahan Külbastı*, *İhtiyar Çilingir* (hikâye) eserlerinden bazılarıdır.

ETKİNLİK

Aşağıda verilen metinleri okuyunuz.

ON DÖRT YAŞINDA BİR ADAM

Yolu arabacı da bilmiyor. Kâh sağa, kâh sola sapıyor, kâh tarlaların içine sürüyor; sonra, kafasını bana doğru uzatıp şaşkın şaşkın gözlerle bakarak:

— Acaba buradan mı gitsek? acaba şuradan mı gitsek? diye soruyor.

Ben gittikçe öfkelenmeye başlıyorum:

— Nasıl arabacılık bu! diyorum; ne yol bilirsin, ne de…

— Yol nerede efendi? Yol yok ki bileyim; diyor. Biçarenin hakkı var. Evet yol yok ki… Bir müddet iyi kötü bir şose üstünde gidiyoruz; birkaç kilometre sonra bakıyorsunuz, altınızdaki bir şose kayboluveriyor. Ya bir derenin kenarındasınız, ya sarp bir tepenin eteğinde…

Bittabi, bu sarp tepeye çıkmak ihtimali olmadığı için derenin çakıl taşları üstünden sarsıla sarsıla gitmeye mecbur oluyorsunuz. Derken, önünüze bir çoban yolu çıkıyor, bir müddet de bunu takip ediyorsunuz; bir de bakıyorsunuz ki, bu yol da bitmiştir. Haydi, tarlaların içine… Lâkin tarlalar ekseriyetle hendekle çevrilmiştir; bir yaylı arabanın hendekten geçebilmesi kabil değildir. O vakit, bir sağa bir sola başvurmaya başlıyorsunuz; tâ ki daldığınız bu toprak deryası içinde kendinize bir iz bulup çıkasınız! Bin zahmet, bin meşakkatle bu izi bulursunuz. Şimdi önünüzde bir kağnı arabasının yılankavî çizgileri uzanıyor; arabacı bu çizgiler üstünden "Deha!" diyor.

(…)

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU,
Millî Savaş Hikâyeleri

HİŞT, HİŞT!

Yürüyordum. Yürüdükçe de açılıyordum. Evden kızgın çıkmıştım. Belki de tıraş bıçağına sinirlenmiştim. Olur, olur! Mutlak tıraş bıçağına sinirlenmiş olacağım.

Otların yeşil olması, denizin mavi olması, gökyüzünün bulutsuz olması, pekâlâ bir meseledir. Kim demiş mesele değildir, diye? Budalalık! Ya yağmur yağsaydı... Ya otların yeşili mor, ya denizin mavisi kırmızı olsaydı... Olsaydı o zaman mesele olurdu, işte.

Çukulata renginde bir yaprak, çağla bademi renkli bir keçi gördüm. Birisi arkamdan:

— Hişt, dedi.

Dönüp baktım. Yolun kenarındaki daha boyunu bosunu almamış taze devedikenleriyle karabaşlar erik lezzetinde bana baktılar. Dişlerim kamaştı. Yolda kimsecikler yoktu. Bir evin damını, uzakta uçan bir iki kuşu, yaprakların arasından denizi gördüm. Yoluma devam ederken:

— Hişt hişt, dedi.

Dönüp bakmak istedim. Belki de çok istediğim için dönüp bakamadım. Olabilir. Gökten bir kuş hişt hişt ederek geçmiştir. Arkamdan yılan, tosbağa, bir kirpi geçmiştir. Bir böcek vardır belki hişt hişt diyen.

— Hişt! dedi yine.

Bu sefer belki de isteksizlikten dönüp baktım çalıların arasına birisi saklanıyormuş gibi geldi bana.

(…)

Sait Faik ABASIYANIK,
Alemdağ'da Var Bir Yılan

Aşağıdaki soruları metinleri dikkate alarak cevaplandırınız.

1. "On Dört Yaşında Bir Adam" ile "Hişt Hişt" adlı hikâyelerden alınmış parçaların hangisinin olay hikâyesi hangisinin durum hikâyesi olduğunu gerekçeleriyle birlikte belirtiniz.
2. Hangi hikâyeyi daha çok beğendiniz? Neden?

DİL BİLGİSİ ÇALIŞMALARI

İle'nin Yazılışı

"İle", ayrı olarak yazılabildiği gibi kelimelere eklenerek de yazılabilir. "İle", ünsüzle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında "i" ünlüsü düşer ve büyük ünlü uyumuna uyar.
Örnek: bulut-la (bulut ile), kuş-la (kuş ile) vb.

Ek Fiilin Yazılışı

Ek fiilin çekimli biçimleri (idi, imiş, ise) ayrı yazılabildiği gibi bitişik olarak da yazılabilir. Ünsüzle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında *i* ünlüsü düşer, ayrıca büyük ünlü uyumuna uyar.
Örnek: yorgun-du (yorgun idi), güzel-miş (güzel imiş), gelir-se (gelir ise) vb.

Pekiştirmeli Sözlerin Yazılışı

Sıfat veya zarf görevindeki pekiştirmeli sözler bitişik yazılır.
Örnek: apaçık, büsbütün, çepeçevre, dümdüz, güpegündüz, masmavi, sırılsıklam, sapasağlam vb.

Virgülün (,) Kullanıldığı Yerler

- Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.
  Örnek: Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum.
- Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
  Örnek: Umduk, bekledik, düşündük.
- Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur.
  Örnek: Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti.
- Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur.
  Örnek: Şimdi, efendiler, müsaade buyurursanız, size bir sual sorayım.
- Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.
  Örnek: Adana'ya yarın gideceğim, dedi.

NOT: *Yazım kuralları ve noktalama işaretleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'na başvurunuz.*

Alıştırma

1. a) Aşağıdaki parçayı okuyunuz.

İşte Antakya! Benim gördüğüm ve sevdiğim Antakya budur: Yeşil bir ova kıyısında sırtını bir dağa vermiş ayaklarını coşkun bir ırmağa uzatmış bacalarının dumanını tüttürerek çınar gölgesinde dinlenen keyif getiren hoş yalnız kent! Meyve çiçek su kenti…

b) Parça üzerinde ilgili yerlere virgül koyunuz ve metni tekrar okuyunuz. İki okuma arasındaki farklılıkları sınıfta tartışınız.

2. Aşağıda verilen kelimeler ve ekleri birleştirerek cümleler kurunuz.

Kelime	Ek	Cümle
yabancı	idi	*Dün gördüğüm kişi buralara yabancıydı.*
öğretmen	imiş	
çalışır	ise	
okur	iken	
boya	ile	

YAZMA ÇALIŞMALARI

YAZMA TÜR VE TEKNİKLERİNİ TANIMA

Planlı yazma ve değerlendirmeye dayalı yazma süreci şu aşamalardan oluşur:

1. Hazırlık

Yazılacak metnin; türüne göre konusu, teması, ana düşüncesi, amacı ve hedef kitlesi belirlenmelidir.

Seçilecek konunun ilgi çekici bir yazıya dönüşebilmesi için konu hakkında birikime sahip olmak gerekir. Bunun için konuyla ilgili okuma ve araştırma yapılmalıdır. Yazıda kullanmak için bilgi, gözlem, düşünce, duygu, izlenim ve deneyimlerle ilgili notlar çıkarılmalıdır.

Bir yazının iletilerini okura doğru taşımak için metinde; araştırma verilerine dayanan, kanıtlanabilir nitelik taşıyan bilgilere yer vermek gerekir. Bunun için araştırma kaynaklarına ulaşma, interneti (genel ağ) doğru ve etkin kullanma, not alma ve özetleme teknikleri kullanılabilir. Kaynak kullanırken ve alıntı yaparken hukuki ve etik boyutlara dikkat edilmelidir. Konu yazma amacına uygun olarak sınırlandırılmalıdır. Konu sınırlandırılırken yazının uzunluğu, kısalığı, konu üzerindeki bilgiler ve yaşantılar göz önünde bulundurulur. Kaynak taraması da sınırlandırılmış konuya göre yapılmalıdır.

2. Planlama

Hazırlık aşamasında bir araya getirilen düşünceler, duygular, gözlemler ve yaşantılar; aralarındaki ilgi ve önem derecelerine göre birimlere, paragraflara ve bölümlere ayrılarak sıralanır ve gereksiz ayrıntılar çıkarılır. Metne bir başlık belirlenir. Bir yazma taslağı ile konunun ana ve alt başlıkları ve bölümleri belirlenir. Kısa yazılar ile giriş, gelişme ve sonuç ya da serim, düğüm ve çözüm aşamaları ve olay örgüsü belirlenir. Seçilen düşüncelerin hangi bölümlerde işleneceği tespit edilir. Yani, metnin anlam bütünlüğünü sağlayabilmek için metnin akışı ortaya çıkarılır.

3. Taslak Metni Oluşturma

Hazırlık aşamasında ulaşılan verilere ve yapılan planlamaya dikkat edilerek metin yazılır. Yazıda basit, birleşik, sıralı, bağlı, eksiltili, devrik, kurallı cümle; isim cümlesi ve fiil cümlesi şeklinde farklı cümle yapılarının kullanılması metnin anlatımını zenginleştirecektir. Metnin; açıklık, akıcılık, duruluk, yalınlık gibi özelliklere uygun yazılmasına dikkat edilmelidir. Anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarından uygun olanları kullanılmalıdır. Metnin türüne göre terim, kavram, deyim, atasözü ve ağız özelliklerini kullanmak metnin niteliğini artıracaktır.

4. Taslak Metni Geliştirme ve Düzeltme

Metin; birimler, cümleler, paragraflar, bölümler, olay örgüsü/kurgu ve başlık gibi yapı ve şekil unsurları arasındaki anlam bağlantıları, tutarlılık, denge ve akış bakımından gözden geçirilir. Metinde düşünceyi geliştirme yollarının doğru kullanılıp kullanılmadığı, alıntı tekniklerinin doğru uygulanıp uygulanmadığı ve metnin anlamsal bütünlüğü kontrol edilir. Metnin içeriği, üslubu ve anlatımı gözden geçirilir.

Metnin; dil bilgisi, yazım, noktalama, anlatım bozukluğu ve yazının görsel sunumu (şekil özellikleri) bakımından düzeltmeleri yapılır. Açıklık, duruluk, akıcılık, yalınlık ve kelime tercihleri ile metnin okunaklılığı ve sayfa düzeni gözden geçirilir.

5. Yazılan Metni Paylaşma

Yazılan metinler, yüksek sesle okuma; panoda sergileme; elektronik ortamlarda, kitap, dergi ve gazetelerde yayımlama; yarışmalara katılma gibi yollarla paylaşılabilir. Üretilen metinler paylaşılırken metnin hukuki, ahlaki ve mesleki sorumluluğunun bilincinde hareket edilmelidir. Yazılan metinlere yapılacak eleştirilere açık olunmalıdır. Gerekirse eleştirilere metin çerçevesinde cevap verilmelidir.

UYGULAMA

Miyase Sertbarut'un "Balkondaki Muhabbet Kuşu" adlı hikâyesini; anlatıcı, bakış açısı ve anlatım biçimlerine uygun olarak tamamlayınız.

BALKONDAKİ MUHABBET KUŞU

O gün hava çok sıcak olduğu için balkonda ders çalışıyordum. İçeriye göre biraz daha esintiliydi burası. Ertesi gün iki dersten sınavım vardı. Birçok arkadaşım gibi derslerime günü gününe hazırlanmadığım için sınav öncesi çok fazla çalışmak zorunda kalıyordum. Yine de yeterli olmuyordu. Her defasında pişman oluyor, dersleri biriktirmemek için kendime söz veriyordum.

Ben bu düşünceler içindeyken inanılmaz bir şey oldu. Elma tabağımın kıyısına bir muhabbet kuşu konuverdi. …

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

UYGULAMA

Osman Alagöz'ün "Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor" adlı hikâyesini sınıfta iki defa dinleyiniz. Bu metnin ses kaydına www.eba.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

Dinlediğiniz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Metnin konu ve teması nedir?
2. Şerife Bacı, cephaneyi hangi şartlarda yerine ulaştırmaya çalışmaktadır?
3. Şerife Bacı, cephaneyi neden cepheye götürmektedir?
4. Metni kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetleyiniz.
5. Kurtuluş Savaşı'nda Şerife Bacı gibi mücadele eden kahramanlar var mıdır? Tartışınız.
6. Şerife Bacı'nın yerinde siz olsanız cephaneyi, çocuğunuzu ve kendinizi korumak için ne yapardınız?
7. "Biz de cephede savaşmakla vazifemizi yerine getirdiğimizi zannediyorduk ama bilinmeyen ne yiğitler varmış." sözleriyle anlatılmak istenen nedir?

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-4. soruları aşağıda verilen parçaya göre cevaplandırınız.

KOCA ÖKÜZÜN ÖLÜMÜ

(…)
Bir zaman sustular. İlerde çamurların içinde yatan koca öküzün baş ucunda, iki kartal, alçaktan dönüp dolaşıyordu. Hafiften esen rüzgar, leş kokusunu baba oğulun burnuna kadar getiriyordu. İhtiyar toparlanır gibi oldu. Sakalını sıvazladı:

"Ne de olsa kötü ölüm bu." diye mırıldandı, " çamurlara yuvarlanıp batmak. Çıkayım dedikçe batmak, çıkamamak… Düşmanlarına karşı kendini koruyamamak… En sonunda gözlerine baka baka düşmanına kendini yedirmek… Hem de kime… Çakal gibi ciğeri beş para etmez korkak bir düşmana! Tuh! Allah belâsını versin...

"Kırk yıldır ben de böyle battım ya… Başkalarının tarlalarında işlemekten ben de bıktım. Koca öküz de… Hayvancağız benden akıllı, benden cesur çıktı… Vazgeçti fukara, dünyasından…"

Delikanlı, gözlerini iri iri açmış, babasını dinliyordu. Heyecanlanmıştı. Göğsü hızlı hızlı şişip iniyordu. Yumrukları sıkılmış, dişleri sıkılmıştı. Güçlükle konuştu:

"Ne yapacağız şimdi?..." Yusuf, oğlunun bu sualine omuzlarını silkti. Doğruldu:

"Benim yapacak hiçbir işim yok… Seni bilmem…" diye söylendi. Dikkatle nehre doğru bataklıkta ilerlemeye başladı. Oğlu da onun arkasına düştü. Ölü koca öküzün yanına kadar sokuldular. Yusuf, suların sürükleyip getirdiği kocaman ağır bir ağaç yakaladı. Bir zaman bir eli ile burnunu tıkayıp koca öküze baktı: Karnı deşilmiş, kaburgaları meydana çıkmıştı. Bir gözünü kurt yemiş, kalan öteki gözüyle iri iri, boynuzlarının istikametinde gökyüzüne bakıyordu. Yusuf, elindeki ağaçla koca öküzü, nehrin derin sularına doğru itti. Oğlu da ona yardım ediyordu. Uzunca, bir çalışmadan sonra, koca öküz, sulara, bulanık sulara yuvarlandı.
(…)

Samim KOCAGÖZ, *Hikâyeler 1*

1. **Parçanın konu ve teması nedir?**
2. **Parçada anlatılanları gerçekçi bulup bulmadığınızı nedenleriyle açıklayınız.**
3. **Parçada kullanılan bakış açısını belirleyiniz.**
4. **Parça, hikâyenin hangi bölümünden (serim, düğüm, çözüm) alınmış olabilir? Niçin?**
5. **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri çerçeve içinde verilen ifadelerden uygun olanları ile doldurunuz.**

Çehov, zaman, betimleme, olay örgüsü, Maupassant

a) Konuyu oluşturan olayların kurguya bağlı olarak birbirini takip etmesiyle ..... meydana gelir.

b) Olay hikâyesine ....., durum hikâyesine ise ..... tarzı hikâye de denir.

c) Hikâyede anlatılan olayların başlamasıyla bitişi arasında geçen süreye ..... denir.

6. Aşağıda verilen tanımlar ve terimleri, uygun olan harfleri tanımların başındaki boşluğa yazarak eşleştiriniz.

Tanımlar	Terimler
( ) **I.** Eserde ele alınan düşünce, olay veya durumdur.	**a)** Mekân
( ) **II.** Eserde ele alınan olayların geçtiği yerdir.	**b)** Bakış açısı
( ) **III.** Eserin merkezinde yer alan temel duygu veya düşüncedir.	**c)** Zaman
( ) **IV.** Yazarın anlatılanları ele alış ve okuyucuya aktarma biçimidir.	**ç)** Çatışma
( ) **V.** Eserde ele alınan olay ve durumların başlamasıyla bitmesi arasında geçen süredir.	**d)** Konu
	e) Tema

7. Aşağıdakilerden hangisi hikâye türünün özelliklerinden değildir?

A) Genellikle tek bir olay anlatılır.
B) Kahramanların hayatlarından belli bir kısım ele alınır.
C) Olay örgüsü belli bir ana konu etrafında gelişir.
D) Nazım ve nesir iç içe yazılır.
E) Olay, kısa bir zaman içinde sonuçlandırılır.

8. Hikâyeciler, şairlerin aksine kendi "ben"lerinden çok başkalarından bahsederler. Bilhassa insanlar arasındaki anlaşmazlık ve çatışma hikâyede önemli bir yer tutar. Hikâye bu bakımdan roman ve tiyatroya yaklaşır. Dramatik tarzda yazılmış hikâyeler de vardır. Romanın yanında hikâyenin hacmi küçüktür. Hikâyeci de şair gibi bu dar hacme bir dünyayı sıkıştırmaya çalışırken kendine has birtakım yollara başvurur. Kelime ve sembollerin telkin gücü hikâye sanatında da önemli yer tutar.

Bu parçada hikâye ile ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Biçimsel özelliklerine
B) İçerik özelliklerine
C) Anlatım özelliklerine
D) Diğer türlerle benzerliklerine
E) Zaman ve mekân unsurlarına

9. Dereden tepeden uzun uzun konuştuk. Bu arada her gün, sabahın beşinde çalar saatin sesiyle uyandığını, gaz ocağına çaydanlığı oturttuğunu, bulaşıkları yıkadığını, çarşıdan ekmek peynir aldığını, altıya doğru kardeşlerinin karnını doyurup altı buçukta omuz omuza işçi kalabalığıyla vapura binip yedide köprüye geldiğini, yediyi çeyrek geçe de atölyede işbaşı yaptığını öğrendim.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Kahraman bakış açısı kullanılmıştır.
B) Öyküleyici anlatım biçimi kullanılmıştır.
C) Hikâye türüne özgü nitelikler taşımaktadır.
D) Anlatılanlar, oluş sırasına uygun biçimde sunulmuştur.
E) Yaşananların, anlatıcı üzerindeki etkisine yer verilmiştir.

10. Gerçek ya da tasarlanmış olayları kaleme alır. Anlattıkları içinde olay ya da olaylar, yaşantı kesitleri, izlenimleri, gözlemlerini buluruz. Eserlerinde; yaşadıklarını, kısa bir zaman dilimi içinde anlatır. Gereksiz uzatmalar, ayrıntılı tasvirler, uzun söyleşiler görülmez.

Parçadaki verilere dayanarak söz konusu yazarın, hangi yazı türünde yazdığı söylenebilir?

A) Otobiyografi B) Anı C) Hikâye
D) Roman E) Tiyatro

11. I. Islak ve titreyen ayaklarını, elindeki havluyla kurulamaya çalışıyordu. Bu soğuk kış gününde, ırmağın diğer yakasına geçmek için diz kapaklarına kadar gelen suyu biraz önce geçmişti. Köy, yakın olduğundan köylülerin sesi buralara kadar geliyordu. Ötede buz gibi suda sakin sakin yüzen birkaç yeşilbaş ördek görünüyordu.

II. Nöbetçilerin beni göremeyeceği bir yere saklandım. Uzunca bir süre dolunayın dağın öte yüzüne geçmesini bekledim. Gece olmuş, kalenin kapıları çoktan kapanmıştı. İçeri girmeli, tutsak olan Bozburun'u kurtarmalıydım. Şimdi, cesaretimi toplamam en ufak bir fırsatı kollamam gerektiğini düşünüyordum.

Numaralanmış parçalarda aşağıdaki bakış açılarından hangisi sırasıyla kullanılmıştır?

A) Gözlemci - Kahraman
B) Hâkim - Kahraman
C) Kahraman - Hâkim
D) Gözlemci - Hâkim
E) Hâkim - Gözlemci

12. Sırtında sanki kanla, altınla işlenmiş ağır, parıl parıl bir manto! Başında vahşi ruhunun timsali gibi balta şeklinde kıpkırmızı tacı! Yerde hançer gibi keskin bir gaga! Sonra, ayaklarındaki mahmuz dediğimiz sivri süngüleri!

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Açıklama B) Betimleme C) Karşılaştırma
D) Öyküleme E) Tartışma

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirmeli sözlerin yazımında yanlışlık yapılmıştır?

A) Sapasağlam adam gözlerimizin önünde eridi.
B) Evin bahçesindeki toprağı dümdüz etmişti.
C) Aniden yağan yağmurdan sırıl sıklam olmuştu.
D) Masmavi bir denizin sahilinde spor yapıyordu.
E) Kuşatmayı güpegündüz yarmayı başarmıştı.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül (,) diğerlerinden farklı bir görevde kullanılmıştır?

A) Gözündeki yaşlar, aldığı haberden ve duyduğu sevinçtendi.
B) Karanlıktan, donmaktan ve fırtınadan çok korkardı.
C) Toplumda ahlakın üç boyutu vardı: Bilgi, duygu ve davranış.
D) Bu defa uzun, yorucu ve sıkıntılı bir yolculuk yapmıştı.
E) Herkes Süleyman'ın, Ayşe'nin annesini merak ediyordu.

3. ÜNİTE

GÜNLÜK

16 Nisan, YOLLAR - 18 Mayıs, HAYAL GÜÇSÜZLÜĞÜ

OKUMA ÇALIŞMALARI

METNE HAZIRLIK

1. Dün yaşadıklarınızı anlatınız.
2. Yaşadıklarınızı, günü gününe yazma ihtiyacı hisseder misiniz? Niçin?
3. Herhangi bir konuda sizinle aynı görüşü paylaşmayan insanlara karşı tepkiniz ne olur?

Metin

Cuma, 16 Nisan

YOLLAR.—Bu sabah Adana'dan ayrıldım, öğle üzeri Gaziantep'e vardım. Dolmuşla geldim. O yolları otomobille geçmeye doyum olmuyor. (…)

Adana'dan çıkarken, her seferki gibi üzgündüm. Belki bir daha dönemem diye. Ben sadece oradaki arkadaşları, gönüldeşleri sevip aradığımı sanıyordum, bu gidişimde anladım ki yalnız o değil, Adana şehrini de, bütün Çukurova'yı arıyorum. Şehrin sokaklarında bir başıma dolaşırken de bir sevinç duyuyorum içimde. Belki de ingin bir yer olduğu içindir, damar gerginliği var bende, yüksek yerler dokunuyor. Gaziantep'i de severim, ama bu akşam Adana'daki kadar rahat değilim, yüksek yer burası, çok yüksek.

Adana'da bu sefer eskisinden daha da çok rahat ettim, o zengin şehre lâyık bir otel yapılmış artık. Adını beğenmedim: Santral Palas. Neden böyle Türkçe olmayan adlar koymalı? Hele şu "palas" sözü yok mu, sinirime dokunuyor Firenkler için iyi olabilir, bana "palaz"ı hatırlatıyor. "Konak" deseler olmuyor mu? Biz konulan yere de, büyük eve de konak diyoruz, iki anlamıyla da yakışır.

Isınacağımı umuyordum Adana'da. Ne gezer! Ankara'dakinden daha çok üşüdüm. Mevsimi iyi seçmemişim, boyuna yağmur yağıyor. Ancak bir gün paltosuz gezebildim, o da bir iki saat, sonra hep paltoyla dolaştım. Gaziantep de soğuk, burada da yağmur yağıyor, ama burası yüksek yer, burada soğuk şaşırtmıyor insanı, beklenmedik bir şey değil.

(…)

Salı, 18 Mayıs

HAYAL GÜÇSÜZLÜĞÜ. – "Yalnız benim düşündüğüm doğrudur." diyen kişinin hayali işlemiyor demektir. İşletebilse hayalini, kendisinin bilmeyip de başkalarının çektikleri acıları, yahut aldıkları tatları anlayabileceği gibi, başkalarının düşüncelerini de anlar, o düşünceleri doğru bulmasa, benimsemese bile bir kimsenin öyle düşünebileceğini kabul eder.

Çocukları, gençleri düşler kurmaktan vazgeçirip yalnız doğru söylemeğe, doğruyu aramağa alıştırmak istiyorlar. Çocuklar, gençler doğruyu aramasınlar, görmeğe çalışmasınlar demiyorum, ancak hayallerini işletmezlerse, düşler kurmağa alışmazlarsa, gerçeği, doğruları da sezemezler, göremezler. Hayal, düş gücünden yoksun bir us, kuruyuverir.

Biz yeni vardığımız bir yerin özelliklerini nasıl fark eder, nasıl anlarız? O yeri bildiğimiz yerlerle karşılaştırarak değil mi? Gerçeği, çevremizdeki gerçeği kavrayabilmek için de böyle bir karşılaştırma gerektir. Kafamızın içinde kendi kendimize kurduğumuz bir acun olmazsa, ara sıra o acuna çekilmezsek, gerçek acunu ne ile karşılaştırırız da anlarız özelliklerini?

Bunun içindir ki hikâye, roman okuyamayanları sevmem, beslemezler hayallerini, düş kurma güçlerini işletmez olurlar, giderek hiçbir şeyi, kendilerinden başka hiçbir insanı anlamaz olurlar. Başkalarını anlamayınca, kendilerini de anlamazlar. Kendilerini kiminle, ne ile karşılaştıracaklar da anlayacaklar?

Nurullah ATAÇ, *Günce*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

acun: Dünya.
us : Akıl.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Yazar, "16 Nisan, Yollar-18 Mayıs, Hayal Güçsüzlüğü" adlı metninde kişisel duygu ve düşüncelerine yer vermiştir. Günlük yaşamında karşılaştığı olay ve durumları konuşma dilene yakın, samimi bir üslupla anlatmıştır. Sadece başından geçen olayları değil olaylar, durumlar, kişiler ve fikirler karşısında neler düşündüğünü ve neler hissettiğini de anlatmıştır.

GÜNLÜK

Yaşanan olay, durum ve izlenimlerin günü gününe tarih atılarak tutulmasıyla ortaya çıkan türe **günlük** denir. Yaşananların sıcağı sıcağına, unutulmadan yazıldığı bu tür; günün heyecanını ve bakış açısını taşıdığı için samimi bir üsluba sahiptir. Günlükte gözlem ve kişisel izlenimler önemlidir. Yazar sadece başından geçen olayları değil olay, durum, kişi ve fikirler karşısında neler düşündüğünü ve neler hissettiğini de anlatır.

İyi bir gözlemci olan günlük yazarı; yaşadıklarını, sevinçlerini, dertlerini, düşüncelerini bir "iç dökme" gereksinimiyle karşısında güvendiği bir dost varmış gibi davranarak kaleme alır. Yayımlanma amacıyla yazılan günlükler olduğu gibi yayımlanma amacı taşımadan yazılan günlükler de vardır.

Ünlü kişilerin günlükleri, yazıldığı döneme ışık tuttuğu için tarihe kaynaklık eden belge niteliğindedir.

Bazı yazarlar, roman ve hikâye yazarken günlük türünden yararlanmışlardır. Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu* ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban* adlı romanları günlük tarzında düzenlenmiş eserlerden bazılarıdır.

Günlük ve anı birbirine yakın türler olarak görülebilir. Ancak anılar, yaşanmış olayların hatırlandığı kadarıyla sonradan kaleme alınmasıyla ortaya çıkar. Bu nedenle anı yazılarında, yaşanan günde ortaya çıkan heyecanlardan izler pek yoktur.

Eski Türk edebiyatında günlük olayların, mali giderlerin kaydedildiği resmî defterler olan **ruznameler** bir çeşit günlük olarak kabul edilse de günümüzdeki günlükleri kişisel ve özel olmaları yönüyle karşılamaz.

Batılı anlamda günlük türü, edebiyatımızda Tanzimat Dönemi'nde ortaya çıkmıştır. Direktör Âlî Bey'in *Seyahat Jurnali* ve Şair Nigar Hanım'ın *Hayatımın Hikâyesi* adlı eserleri edebiyatımızda ilk günlük örnekleri olarak kabul edilir. Günlük türü Cumhuriyet Dönemi'nde 1950'den sonra gelişme göstermiştir. Nurullah Ataç'ın *Günce*, Salah Birsel'in *Yaşlılık Günlüğü*, İlhan Berk'in *El Yazılarına Vuruyor Güneş*, Oğuz Atay'ın *Günlük*, Tomris Uyar'ın *Gündökümü* adlı eserleri bu dönemde verilen eserlerden bazılarıdır.

Anlatım Biçimleri

Anlatım biçimlerinden öyküleyici ve betimleyici anlatım, hikâye ünitesinde işlenmiştir. Aşağıda açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimleri verilmiştir.

1. **Açıklayıcı Anlatım:** Herhangi bir konuda bilgi vermek amacıyla kullanılan anlatım biçimidir.
   Örnek: Bugün Türkler dünyanın dört bir tarafına dağılmışlardır. Mısır'dan Sibirya'ya, Macaristan'dan Çin'e kadar Türkçe konuşan insanlara rastlıyoruz. Bunların sayısı bazı yerlerde yüz binleri hatta milyonları buluyor.

   Mehmet KAPLAN, *Kültür ve Dil*

2. **Tartışmacı Anlatım:** Yazarın, savunduğu düşünceleri okura kabul ettirmek için görüşlerini kanıtlamaya çalıştığı ve karşıt görüşleri çürütmek için fikirler öne sürdüğü anlatım biçimidir.
   Örnek: Kimi genç ozanların yıllar öncesi yayınladıkları bir bildiriyi okuyorum. Gençlerin işi budur: Bildiri yayınlamak. Gerçi yaptıkları işler bildiride öne sürülenlere pek uymaz ama buna kulak asmazlar. Tutarlı, tutarsız birtakım düşüncelere, birtakım yaratılara çengel atarlar. Sonunda geriye kalan "yazılmış birkaç güzel şiir" olur.

   Salâh BİRSEL, *Yaşlılık Günlüğü*

Düşünceyi Geliştirme Yolları

1. **Tanımlama:** Bir varlığın veya kavramın belirgin özellikleriyle anlatılmasıdır. Yapılan tanım "nedir, kimdir?" sorularına cevap verir.
   Örnek: Romantizm, XIX. yüzyılın başından ortalarına kadar olan yarım asırlık dönemde hemen hemen bütün Avrupa'da hâkim olan sanat/edebiyat akımıdır.

   İsmail ÇETİŞLİ, *Edebî Akımlar*

2. **Örnekleme:** Düşünceleri anlaşılır kılmak, okuyucuyu inandırmak ve soyut düşünceleri somutlaştırmak için başvurulan yoldur.
   Örnek: Çıraklık eğitimi gençlere erken yaşlarda meslek kazandırmayı amaç edinir. Hayata erken yaşta atılan bu gençlerin sadece mesleki becerileri değil öz disiplini sağlayan duyguları da erken yaşta gelişir. Sorumluluk, çalışkanlık, saygı, düzenli olma bunlardan bazılarıdır.

3. **Karşılaştırma:** Varlık veya kavramların benzer ya da farklı yönlerinin ortaya konması, kıyaslanmasıdır.
   Örnek: Bu üçüncü gidişimde Erzurum'u bir öncekine nispetle daha çok toparlanmış, gelişmiş buldum. Yaralar dinmişti. Araya zaman dediğimiz büyük yapıcı girmişti. İnsan ömrü, unutmanın şerbetine yiyecek kadar muhtaç. Yeni hayatın eşiğinde Erzurum eskiyi, bir başka âlemi hatırlar gibi hatırlıyordu: Yakıcı yaz güneşinin altında parça parça dökülen, toz hâline gelen eski şehirle yeni yapılan beton binalar arasındaki farklar büyüktü.

   Ahmet Hamdi TANPINAR, *Beş Şehir*

4. **Sayısal Verilerden Yararlanma:** Anlatılanların inandırıcılığını artırmak için sayısal verilerden ve istatistiklerden yararlanılmasıdır.
   Örnek: Norveç aslında dünyanın en "uzun" ülkesi. 58 ve 72. enlemler arasında uzanıyor ve en kuzeyden güneye mesafe, kabaca 1750 kilometre! Türkiye'nin yarısı kadar bir ülke. Bu onu, Rusya ve Türkiye sayılmazsa Avrupa'nın en geniş beşinci ülkesi yapıyor. Ama böylesi geniş bir ülkede sadece 4,5 milyon insan yaşıyor.

   Atillâ DORSAY, *Hindistan Sıcağından Norveç Buzulun*

5. **Tanık Gösterme:** Etkileyiciliği artırmak ve anlatılanları inandırıcı kılmak için tanınmış kişilerin sözlerine yer verilmesidir.

   Örnek: Bu halkı kim gördü de beğenmedi? İşte on dördüncü asır başlarında Anadolu'yu dolaşan

ilk şark seyyahı İbn Batuta "Halkın çehreleri çok güzel, giyimleri çok temiz, yemekleri çok nefis." diye uzun uzun över. Ve işte 1453'te, Müslüman hacısı kıyafetine girerek, Toroslar'dan şimale kadar Anadolu'yu gezebilen ilk garp seyyahı Bertrandon, Burgan Kralı Filip'in bu asilzade müşaviri, "Türkler itidal sahibi, ciddî ve temiz yüreklidir. Türkçe öğrenilmesi kolay ve çok tatlı bir dil. On frenk bir yerde toplanırsa bin Türk'ten daha çok gürültü eder." diye hem Türk'e hem Türkçeye hayrandır.

İsmail Habib SEVÜK, *Güzel Yazılar Denemeler*

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "16 Nisan, Yollar-18 Mayıs, Hayal Güçsüzlüğü" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. "Ben sadece oradaki arkadaşları, gönüldeşleri sevip aradığımı sanıyordum…" cümlesindeki altı çizili kelimenin anlamını bağlamdan hareketle tahmin ediniz. Tahmininizi TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlük*'ünden kontrol ediniz.
2. Günlük türünün özelliklerini de dikkate alarak metnin yazılış amacını belirtiniz.
3. Yazarın Adana'yla ilgili gözlem, kişisel izlenim ve tespitlerine örnekler bulunuz.
4. Yazar, "Santral Palas" adını neden eleştirmektedir?
5. Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirleyiniz.
6. Aşağıdaki parçadan hareketle yazarın kullandığı dil hakkında neler söylenebilir?

   Isınacağımı umuyordum Adana'da. Ne gezer! Ankara'dakinden daha çok üşüdüm. Mevsimi iyi seçmemişim, boyuna yağmur yağıyor. Ancak bir gün paltosuz gezebildim, o da bir iki saat, sonra hep paltoyla dolaştım. Gaziantep de soğuk, burada da yağmur yağıyor, ama burası yüksek yer, burada soğuk şaşırtmıyor insanı, beklenmedik bir şey değil.
7. Yazar, hikâye ve roman okumayanları sevmemesini nasıl gerekçelendirmektedir?
8. "Hayal, düş gücünden yoksun bir us, kuruyuverir." sözünde yazarın, insanın hayal kurması ile ilgili konuya bakış açısı nasıldır?
9. "Us, acun" gibi kelimelerin kullanımı, yazarın hangi görüşünün sonucudur? Yazarın biyografisinden yararlanarak cevaplandırınız.

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

NURULLAH ATAÇ (1898-1957)

İstanbul'da doğan yazar; deneme, eleştiri ve günlük türlerinde eserler vermiştir. Fransızcadan tercümeler yapmıştır. Devlet kademelerinde, öğretmenlik başta olmak üzere çeşitli görevler üstlenmiştir. Eleştirilerini, deneme havasında öznel yargılara ağırlık vererek kaleme almıştır. Yazılarında öz Türkçe kelimeleri kullanmayı seçip bunu ısrarla savunmuştur. Yabancı kökenli kelimelerin dilimizden atılmasını ayrıca devrik cümlelerin de kullanılması gerektiğini savunmuştur. *Günlerin Getirdiği*, *Karalama Defteri*, *Sözden Söze* (deneme); *Günce* (günlük) eserlerinden bazılarıdır.

ETKİNLİK

Tabloda verilen parçalarda kullanılan anlatım biçimini (öyküleyici, betimleyici, tartışmacı) parçaların karşısındaki ilgili bölümlere yazınız. Bu anlatım biçimlerinin metne katkısını değerlendiriniz.

Parçalar	Anlatım Biçimi
Biz yeni vardığımız bir yerin özelliklerini nasıl fark eder, nasıl anlarız? O yeri bildiğimiz yerlerle karşılaştırarak değil mi? Gerçeği, çevremizdeki gerçeği kavrayabilmek için de böyle bir karşılaştırma gerektir. Kafamızın içinde kendi kendimize kurduğumuz bir acun olmazsa, ara sıra o acuna çekilmezsek, gerçek acunu ne ile karşılaştırırız da anlarız özelliklerini?	
Bu sabah Adana'dan ayrıldım, öğle üzeri Gaziantep'e vardım. Dolmuşla geldim. O yolları otomobille geçmeye doyum olmuyor.	
Mevsimi iyi seçmemişim, boyuna yağmur yağıyor. (…) Gaziantep de soğuk, burada da yağmur yağıyor, ama burası yüksek yer, burada soğuk şaşırtmıyor insanı, beklenmedik bir şey değil.	

DİL BİLGİSİ ÇALIŞMALARI

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

- Cümleler büyük harfle başlar.
  Örnek: Kendilerini kiminle, ne ile karşılaştıracaklar da anlayacaklar?
- Dizeler büyük harfle başlar.
  Örnek: Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
- Kişi adları, soyadları ve takma isimler büyük harfle başlar.
  Örnek: Mustafa Kemal Atatürk, Tarık Buğra, Karacaoğlan, Muhibbi (Kanuni Sultan Süleyman) vb.
- Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar.
  Örnek: Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Kaymakam Erol Bey, Sayın Prof. Dr. Hasan Eren, Mustafa Efendi, Zeynep Hanım, Bay Ali Çiçekçi, Mareşal Fevzi Çakmak, Mimar Sinan, Fatih Sultan Mehmet, Deli Dumrul vb.
- Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar.
  Örnek: Sayın Başkan, Sayın Vali, Sayın Müdür vb.
- Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar.
  Örnek: Boncuk, Fındık, Minnoş, Pamuk vb.

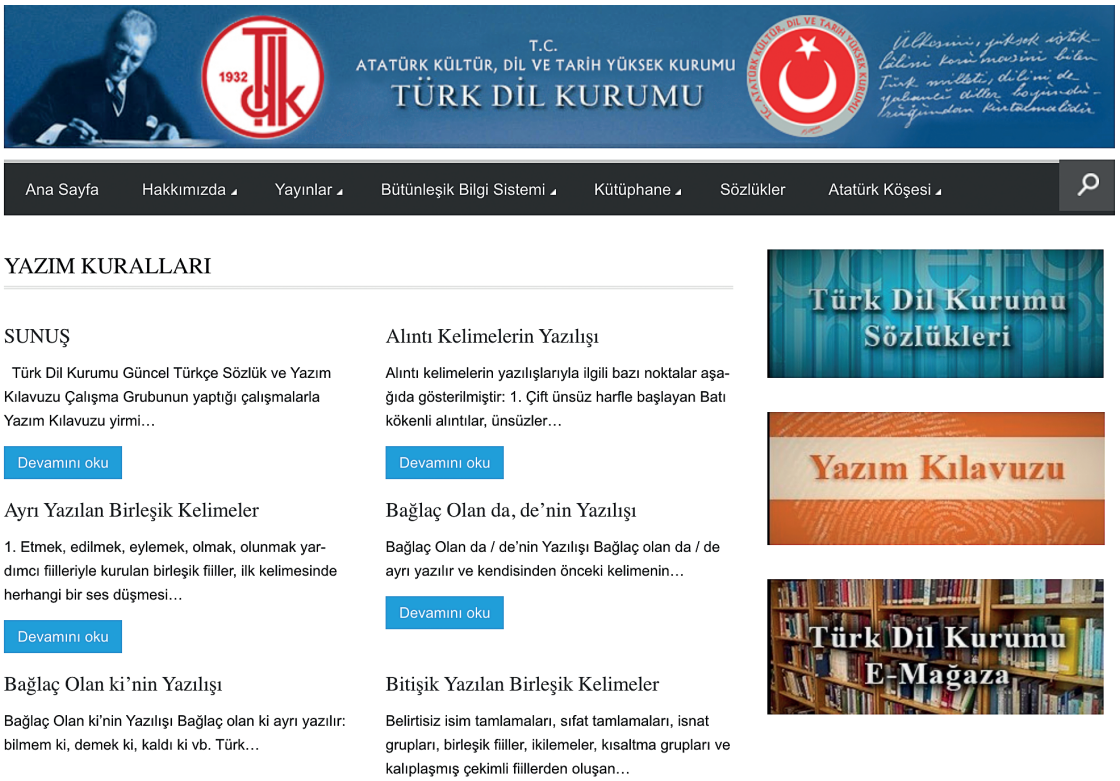
Noktalı Virgülün (;) Kullanıldığı Yerler

- Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için kullanılır.

Örnek: Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan ve Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül ve Yonca adları verilir.

- Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır.
  Örnek: At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.
- İkiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde özneden sonra noktalı virgül konulabilir.
  Örnek: Şiir; hayallerin, düşüncelerin, isteklerin, umutların ifade edildiği en güzel edebî türdür.

NOT: *Yazım kuralları ve noktalama işaretleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'na başvurunuz.*

Alıştırma

1. Aşağıdaki parçada büyük harflerin kullanımıyla ilgili yanlışları bulup yuvarlak içine alınız.

Cahit Sıtkı tarancı bir şiirinde "gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;" diyordu. Tam da öyle bir gündü bugün. Havayı kaplayan çiçek ve taze ot kokusu başımı döndürüyordu. önümdeki tepecikleri yavaş yavaş tırmanırken benekli etrafımda hoplayıp zıplayarak beni oyuna çağırsa da kafamdaki hülyalarla ilgilenmeyi istiyordum. Yalnız olduğumu düşünüp şöyle çimenlere uzanacaktım ki karşımda birden Hasan efendi beliriverdi. Nerden çıkmıştı şimdi bu? Gene karamsarlığıyla tüm keyfimi kaçıracaktı.

2. Aşağıdaki parçada yay ayraçla gösterilen yerlere virgül (,) veya noktalı virgül (;) getiriniz.

Çatal ( ) kaşık ( ) bıçak ( ) çekmeceye ( ) tabak ( ) bardak ( ) tepsi ise dolaba konulmalıdır. Çünkü lezzetli yemek ( ) temiz tezgâhtan ( ) düzenli raflardan ( ) taze yiyeceklerden çıkar.

YAZMA ÇALIŞMALARI

UYGULAMA

Aşağıda verilenleri dikkate alarak bir hafta boyunca günlük yazma çalışması yapınız.

- Yazıya başlamadan önce günün tarihini atınız.
- Gün içerisinde yaşadıklarınızı, gördüklerinizi ve bu olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerinizi belli bir düzen içerisinde yazınız.
- Yaşadığınız günün özetini vermek yerine olay, durum, duygu ve düşüncelerin ayrıntılarına giriniz.
- Gerekli gördüğünüz yerlerde anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını kullanınız.
- Samimi ve içten bir tutum sergileyiniz.
- Nesnel yargılardan çok, kişisel görüş ve duygularınıza yer veriniz.
- Sadece yaşadıklarınızı değil düşündüklerinizi ve hissettiklerinizi de anlatınız.
- Okuma çalışmalarında edindiğiniz bilgilerden yararlanınız.

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

UYGULAMA

Yaşadığınız bir gününüzü ayrıntılarıyla anlatınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-5. soruları Çanakkale Savaşı'nda şehit düşen Teğmen İbrahim Naci'nin günlüğünden alınan aşağıdaki parçaya göre cevaplandırınız.

Çanakkale Şehitler Abidesi

ON DÖRDÜNCÜ GÜN

6 Haziran 1915/Pazar

Sabah 5.30'da kalktım. Fakat uyku bir türlü gözümden gitmiyordu. Tekrar yattım. Fakat Üsteğmen Şükrü Efendi'nin o kulak yırtan sesiyle; "Ali!.. Ali!.." diye bağırması sinirlerimi oynattı. Sağa döndüm, sola döndüm olmadı, uyuyamadım. Biraz sonra Mehmed çayımı getirdi. İçtim ve nihayet kalkmaya mecbur oldum. Rüzgâr oldukça şiddetliydi. Bizim 15'lik, 12'likler yine düşmana birkaç mermi göndermeye başladı. Bir müddet böyle devam etti. Güneş etrafı pür kızgın ışığıyla yakmaya başladığı zaman toplar kesilmişti. (…)

Sıcak bastıkça vücut gevşiyordu. Öğle yemeğini, konserve ve yoğurt olarak yedim. Gelen tabur emrinde, acemilerin talim ve terbiyesine başlanması lâzım geldiği bildiriliyordu. Şimdiye kadar acemi subayı bendim. Fakat şimdi senelerden beri memleket aşkı besleyen kalbimin arzusunu uygulama fırsatını ele geçirmişken kıymetsiz, ehemmiyetsiz bir şeyle uğraşarak ümitsizliğe sokmak, bu lâyık mı idi. Hemen yerimden fırladım.

Ben istemiyorum, sipere gideceğim, dedim.

Ayrıca yüzbaşıya söyledim. O, binbaşıya gitti. İşi uydurdu. Şimdi ne kadar müsterihim. Hem zaten bütün arkadaşlarım düşman karşısında dururken ben geride kalamazdım. Benim ince duygularım, hayal kırıklığına meyilli kalbim buna tahammül edemezdi. Ben siperde düşmanla karşı karşıya olmalıyım. Çünkü çarpışmak, boğuşmak istiyorum. (…) Hem ben, kendimin ne olduğunu anlayayım, hem düşman…

[Öğleden sonra] saat 4.00. Askerler çadırları yapmaya başladı. Oh ya Rab! Bana şanlı bir zafer, kesin bir galibiyet gösterecek misin? Benim uzun zamandan beri arzusunda bulunduğum bu saadeti tadacak mıyım?

Saat 5.00'te hazırlandık. 1. Bölük yol koluna girdi. O esnada bir tayyare çıktı. Hep yere yattık. Fakat ne uğursuz şey. Bir türlü etrafımızdan kaçmıyor. Kalktık, yine yattık. Bu esnada binbaşı vazifemizin ehemmiyetiyle kutsiyetine dair bazı şeyleri askerlere söyledi. Bu sırada tümen yaveri geldi ve taburun bu gece burada kalacağını, tabur komutanının da alay komutanı olmadığından komutan yanına çağırıldığını haber verdi. Çadırları kurmak için emir verdik. Bu sırada tepemizde tayyare dolaşmaya başladı. Bir müddet bu suretle geçti. Saat 9.00'da akşam yemeği yedim. Hâlbuki saat 4.30'da peynir, yumurta, ekmek yemiştim. Bu ikinci oluyordu. Sonra neferin birini köye gönderip, 3 Kuruşa bir okka kiraz aldırdım.

[Akşam] saat 9.40. Taburdan emir geldi: Yarın sabah saat 6.00'da hareket varmış. Şimdi artık yatacağım. Toplar bir buçuk saatten beri gümlemeye başladı. Fakat kafamız artık alıştığı için aldırmıyoruz. Demin binbaşı geçen günkü şiddetli muharebede düşmanın püskürtülmüş olduğunu ve 17 makineli tüfeğinin zapt olunduğunu söyledi.

İbrahim Naci, *Allahaısmarladık*

1. **"**Ayrıca yüzbaşıya söyledim. O, binbaşıya gitti. İşi uydurdu. Şimdi ne kadar müsterihim.**" parçasındaki altı çizili kelimenin anlamını bağlamdan hareketle tahmin ediniz.**
2. **Metindeki millî, manevi ve tarihî ögeleri belirleyiniz.**
3. **Metinden öyküleyici ve betimleyici anlatıma örnekler bulunuz.**
4. **Yazar, sipere neden gitmek istiyor?**
5. **Metinden yazarın gözlem ve kişisel izlenimlerine örnekler bulunuz.**
6. **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri çerçeve içinde verilen sözlerden uygun olanları ile doldurunuz.**

ruzname, karşılaştırma, günlük, tanımlama, gözlem

a) Yaşanan olay, durum ve izlenimlerin günü gününe tarih atılarak tutulmasıyla ortaya çıkan türe ……. denir.

b) Eski Türk edebiyatında günlük olayların, mali giderlerin kaydedildiği ……. döneminin resmî kayıt defterleridir.

c) Yazar günlükte kişisel izlenimlerine sıkça yer verdiği için bu yazı türünde …… önemlidir.

ç) Yazar; iki kavramı, kişiyi, olay veya durumu …… yoluyla anlatabilir.

7. Aşağıda verilen eserler ve yazarlarını uygun olan harfleri eserlerin başındaki boşluğa yazarak eşleştiriniz.

Eserler	Yazarlar
( ) **I.** *Seyahat Jurnali*	**a)** Salah Birsel
( ) **II.** *Günce*	**b)** Şair Nigar Hanım
( ) **III.** *Yaşlılık Günlüğü*	**c)** Nurullah Ataç
( ) **IV.** *El Yazılarına Vuruyor Güneş*	**ç)** Yahya Kemal Beyatlı
( ) **V.** *Hayatımın Hikâyesi*	**d)** İlhan Berk
	e) Direktör Âlî Bey

8. Aşağıdakilerden hangisi günlük türünün özelliklerinden değildir?

A) Tarih belirtme
B) Görsel kullanma
C) Öznel yargılara yer verme
D) Betimleyici anlatımdan yararlanma
E) İçten ve samimi bir üsluba sahip olma

9. 2 Mart

Kül kitabım için Sabahattin Kudret; "Bu yalınlığa nasıl vardın?" demişti bir gün. Ben de; "Yaşayarak." demiştim. Aksal'ın, *Kül* için bir övgü cümlesiydi bu. Şimdi, *Deniz Eskisi* için de aynı şeyler söyleniyor övgü olarak. Anlatı yalınlığı, açıklığı *Kül*'ü kısa sürede 2. baskıya götürmüştü, bu yıl üçüncü baskısı çıkacak. Niye mi anlatıyorum bunları? Yalın anlatımdan kuşku duymaya başladım da ondan. Ben çünkü açık, yalın anlatımda hep bir şeylerin yittiğine de inanırım. Yalınlık, açıklık bu yüzden korkuyla birlikte büyüyegelmiştir bende. Orhan Veli ortada, kolay mı varmıştır oraya?

İlhan BERK

Verilen parçada yazar aşağıdakilerden hangisine değinmemiştir?

A) Kitaplarının, yalınlığından dolayı övüldüğüne
B) İki kitabının da benzer övgüler aldığına
C) Yalın anlatımda bir şeylerin kaybolduğuna
D) Yalınlığın benliğinde korkuyla birlikte büyüdüğüne
E) Yalınlığa ulaşmasını çok kitap okumasına

10. Aşağıdakilerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili yanlışlık yapılmıştır?

A) Müdür bey, okulu için canla başla çalışıyordu.
B) Geveze, ağaç dalındaymışçasına ötüyordu kafesinde.
C) Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
D) Ayşe Hanım, misafirlerini özenle ağırladı.
E) Ona boşuna Demir Yürek dememişler.

11. Sevgi, insana verilmiş en güzel duygudur. Sevgi sayesinde merhamet eder, sevgi sayesinde çevremizi güzelleştiririz. Her mutlulukta onun payı vardır. Aile sevgiyle kurulur, çocuklar sevgiyle büyür, arkadaşlıklar sevgiyle bir ömür sürer. Fedakârlıklar ancak sevgi varsa yapılır. Yaşamak onunla anlam kazanır. Sevgi taşımayan bir yürek suyu çekilmiş ağaç gibidir. Ne çiçek açar ne yeşillenir ne de rüzgârla salınmayı bilir. Gölgesinde çocuklar oynamaz. Dallarından oyuncaklar yapılmaz.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki anlatım türlerinden hangisi ağır basmaktadır?

A) Açıklayıcı anlatım
B) Betimleyici anlatım
C) Kanıtlayıcı anlatım
D) Öyküleyici anlatım
E) Tartışmacı anlatım

12. Bir toplumun bilinçlenmesinde sanatın katkısı inkâr edilemez. Çünkü sanat bireyin kendini tanımasını ister. Bilinçlenme, insanın önce zihinsel sonra da davranışsal olarak sadece ve sadece kendi iradesiyle etkin olma hâlidir. Tek tek bireyler bilinçlenmeden herhangi bir toplum bilincinden bahsedilemez. Bu nedenle sanatın bireyi ve toplumu eğitme işlevi, yöneticiler tarafından ne kadar çok önemsenirse o toplumda daha çok sanatçı ve daha nitelikli sanat eserleri ortaya çıkar. Mustafa Kemal Atatürk şöyle demiştir: "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından bir kopmuş demektir."

Verilen parçada altı çizili cümlelerde kullanılan düşünceyi geliştirme yolları aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Tanımlama-Örnekleme
B) Tanık gösterme-Tanımlama
C) Karşılaştırma-Tanık gösterme
D) Tanımlama-Tanık gösterme
E) Örnekleme-Karşılaştırma

13. Aşağıdakilerden hangisinde yay ayraçla gösterilen yere noktalı virgül (;) getirilmelidir?

A) Hâlâ yorgundum uzun bir gecenin sabahında ( )
B) Ellerim ( ) karanlıkta su dolu bardağı aradı çaresizce.
C) Yüreğim ( ) sevgilerin, özlemlerin, umutların bekçisidir.
D) Çarşıdan telefonuma kılıf ( ) anneme çiçek aldım.
E) Yoğun bir trafik vardı 7 ( ) Cadde'de.

14. Aşağıdakilerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?

A) Her geçen gün çöplükden beslenen hayvan sayısı artıyor.
B) Bu ödülü senden daha çok hakeden olmadı.
C) Kapıyı açdığımda gördüğüm şeyden çok korktum.
D) Etrafa bak ta gelen giden varsa haber et.
E) Evdeki eşyaları tamir etmek en sevdiğim işlerdendi.

4. ÜNİTE

ŞİİR

1. OTUZ BEŞ YAŞ
2. MOHAÇ TÜRKÜSÜ
3. ben sana mecburum

OKUMA ÇALIŞMALARI

METNE HAZIRLIK

1. Aşağıdaki parçaların benzer ve farklı yönleri nelerdir?

a) Ne hasta bekler sabahı,
Ne taze ölüyü mezar.
Ne de şeytan bir günahı,
Seni beklediğim kadar.

Necip Fazıl KISAKÜREK, *Çile*

b) Özlem, insanın yapmak istediği bir şeye veya bir kişiye karşı beslediği duygudur. Herkesin özlemi farklıdır. Kimi sevdiği bir kişiyi kimi bir şehri kimi de geride bıraktıklarını özler ama hepsinde ortak olan şey, özlemin sevgi ve bağlılığı artırmasıdır.

2. Zamanın hızlı geçmesi en çok hangi durumlarda fark edilir?

3. Doğum günlerinizde ne hissedersiniz?

1. Metin

OTUZ BEŞ YAŞ

Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünürsünüz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben değilim.
Nerde o günler, o şevk, o heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.

Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız;
Hâtırası bile yabancı gelir.
Hayata beraber başladığımız
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.

Gökyüzünün başka rengi de varmış!
Geç fark ettim taşın sert olduğunu.
Su insanı boğar, ateş yakarmış!
Her doğan günün bir dert olduğunu,
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.

Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!
Her yıl biraz daha benimsediğim.
Ne dönüp duruyor havada kuşlar?
Nerden çıktı bu cenaze? Ölen kim?
Bu kaçıncı bahçe gördüm tarumar?

N'eylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanamadın olacak.
Kimbilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
Bir namazlık saltanatın olacak.
Taht misali o musalla taşında.

Cahit Sıtkı TARANCI, *Otuz Beş Yaş*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

Dante : *İlâhî Komedya*'yı yazan Orta Çağ İtalyan şairi.
musalla taşı: Namazı kılınmak için üstüne cenaze konulan masa biçiminde yüksek taş.
tarumar : Dağınık, karışık, perişan.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Şair; "Otuz Beş Yaş" şiirinde hayatın geçiciliğini, yaşlanmayı ve ölümü insani bir duyarlılıkla ele almıştır. Ölçü ve dize sonu ahenk unsurlarını, belli bir düzen içerisinde kullanmıştır.

ŞİİR

Zengin simgelerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimine **şiir** denir.

Şiir, zengin bir hayal gücüne ve hayatın özünü kavramaya dönük derin düşüncelere dayanır. Duygu ve düşünceleri etkili bir şekilde anlatmayı esas alır. Konuşma dilinden farklı olarak kendine özgü yöntemler kullanır. Duygulandırmayı, sezdirmeyi amaç edinir. Söz sanatlarına, imgelere ve çağrışımlara yer verir. İfadeleri, tek anlamdan oluşabileceği gibi birden fazla anlam da barındırabilir. Bu nedenle her okuyanın kendinden bir şeyler bulabileceği edebî türdür. Şiirler yazıldığı dönemin siyasi ve sosyal olaylarından, kültüründen, inancından, sanat anlayışından ve bağlı olduğu edebî gelenekten az veya çok izler taşıyabilir.

Nazım Birimi

Şiirde en küçük anlam bütünlüğünü sağlayan ve kendi içinde bağımsız olan dize topluluğuna **nazım birimi** denir. Şiirin nazım birimi belirlenirken kümelerdeki dize sayıları esas alınır.

1. **Dize (Mısra):** Şiirdeki her satıra verilen addır. En küçük nazım birimidir.

   Belki rüyâlarındır bu tâze açmış güller,

   Ahmet Hamdi TANPINAR

2. **Beyit:** Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş nazım birimidir. Divan edebiyatında yaygın olarak kullanılmıştır.

   Aheste çek kürekleri mehtâp uyanmasın
   Bir âlem-î hayâle dalan âb uyanmasın

   Yahya Kemal BEYATLI

3. **Dörtlük:** Dört dizeden oluşan nazım birimidir. Halk edebiyatında yaygın olarak kullanılmıştır.

Seyyah oldum, gezdim gurbet illeri,
Kâr etti bağrıma, yeter ayrılık.
Söyleyeyim başa gelen halları,
Ölümden çok çektim beter ayrılık.

Karacaoğlan

4. **Bent:** Üç veya daha fazla dizeden oluşan nazım birimidir.

Sen geldin benim deli köşemde durdun
Bulutlar geldi üstünde durdu
Merhametin ta kendisiydi gözlerin

Sezai KARAKOÇ, *Gün Doğmadan*

Nazım Biçimi (Nazım Şekli)

Şiirin; nazım birimi, birim sayısı, ölçü ve kafiye düzenine göre aldığı isme **nazım biçimi** denir. Koşma, semai, varsağı, destan halk edebiyatında; gazel, kaside, mesnevi, şarkı ise divan edebiyatında kullanılan nazım biçimlerinden bazılarıdır.

Nazım Türü

Şiirin, konu ve temasına göre aldığı isme **nazım türü** denir. Güzelleme, koçaklama, ağıt ve taşlama halk edebiyatında; tevhit, münacat, naat, hicviye ve mersiye divan edebiyatında kullanılan nazım türlerinden bazılarıdır.

Ahenk Unsurları

Şiirde ritmi sağlayan unsurlardır.

1. **Ölçü:** Şiirde ahengi sağlayan unsurlardan biridir. Türk şiirinde üç çeşit ölçü kullanılmıştır: Hece ölçüsü, aruz ölçüsü ve serbest ölçü.

Hece Ölçüsü: Dizelerdeki hecelerin eşitliği esasına dayanır. Kökeni İslamiyet öncesi Türk edebiyatına dayanan millî bir ölçüdür. İslamiyet sonrasında ise halk edebiyatında, Millî Edebiyat Dönemi'nde ve Cumhuriyet Dönemi'nde kullanılmıştır. Yaygın kalıpları 7'li, 8'li ve 11'lidir. Şiirler okunurken ahengi arttırmak için dizelerin belli hecelerinde bir miktar beklemeye de **durak** denir.

Gönül gurbet ele varma
Ya gelinir ya gelinmez
Her dilbere meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez

Erzurumlu Emrah

Yandaki şiir 4+4= 8'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

NOT: *Aruz ölçüsü ve serbest ölçüyle ilgili bilgiler, ikinci ve üçüncü metinlerden sonra verilecektir.*

2. **Redif:** Dize sonlarında aynı görevdeki ekler ve aynı anlamlı kelime ve kelime gruplarının tekrarıdır.

Saksıda incilendi yaprak**lar senin için**,
Söylendi gelmez diye uzak**lar senin için**...

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL, *Han Duvarları*

3. **Kafiye (Uyak):** Genellikle rediften önce, söylenişleri ve yazılışları aynı fakat görev ve anlamları farklı olan ek, kelime ve kelime gruplarının tekrarıdır. Yarım, tam, zengin ve cinaslı kafiye olmak üzere dört çeşittir.

   a) **Yarım Kafiye:** Tek ses benzerliğine dayanan kafiye çeşididir.

   Ben çektiğim kimler çeker.
   Gözlerim kanlı yaş döker.
   Bulanık bulanık akar
   Dağların seliyim şimdi

   Kul Mustafa

   b) **Tam Kafiye:** Bir ünlü ve bir ünsüzün birlikte oluşturduğu iki ses benzerliğine dayanan kafiye çeşididir. Ayrıca uzun sesler iki ses kabul edilir.

   Yırtılan yelkenler gibi
   Enginle baş başa kalsak
   Ve bir şafak serinliği
   İçinde uykuya dalsak.

   Ahmet Hamdi TANPINAR, *Bütün Şiirleri*

   c) **Zengin Kafiye:** Üç veya daha fazla sesin benzerliğine dayanan kafiye çeşididir.

   Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
   Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

   Mehmet Âkif ERSOY

   ç) **Cinaslı Kafiye:** Sesleri aynı, anlamları farklı olan kelime ve kelime gruplarının tekrarına dayanır.

   Bilmem ki yaz mı gelmiş
   Niçin açmış gül erken
   Aklımı kayıp ettim
   Nazlı yârim gülerken

4. **Kafiye Düzeni:** Kafiye ve rediflerin diziliş özelliğidir. Bir şiirin kafiye düzeni belirlenirken birbiriyle ahenkli dizeler aynı sesle gösterilir.

İncecikten bir kar yağar	a				
Tozar Elif Elif diye	b				
Deli gönül abdal olmuş	c	Elif'in uğru nakışlı	d		
Gezer Elif Elif diye	b	Yavru balaban bakışlı	d		
		Yayla çiçeği kokuşlu	d	Elif kaşlarını çatar	e
		Kokar Elif Elif diye	b	Gamzesi sîneme batar	e
				Ak elleri kalem tutar	e
				Yazar Elif Elif diye	b

Karacaoğlan

5. **Kelime ve Kelime Grubu Tekrarı:** Şiirde ahengi sağlamak için bazı kelime ve kelime gruplarının tekrar edilmesidir.

   Hey!
   Hey!
   Dağlarla dalgalarla, dağ gibi dalgalarla dalga gibi
   dağ-lar-la
   başladı orkestram!

   Nazım Hikmet, *835 Satır*

6. **Nakarat:** Birimlerin sonunda aynen tekrar eden bölümlerdir.

ŞARKI

Kalbim yine üzgün seni andım da derinden.
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!
Üzgün ve kırılmış gibi en ince yerinden,
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!

Senden boşalan bağrıma göz yaşları dolmuş!
Gördüm ki yazın bastığımız otları solmuş.
Son demde bu mevsim gibi benzim de kül olmuş,
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!

Yahya Kemal BEYATLI, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*

Şiir Dili

Duygu ve düşüncelerin zengin hayal, imge ve çağrışımlarla anlatılması için dilin türe özgü kullanım şekline **şiir dili** denir. Şair, dış dünyadan aldığı malzemeyle kendi duygu ve düşüncelerini harmanlar ve bunu sanat yapma kaygısıyla okura sunar. Bu sunma esnasında dile yeni anlamlar yükleyerek okurun hayal gücünü ve duygularını harekete geçirir. Bu yönleriyle şiir dili, günlük yaşamın ihtiyaçlarını karşılayan konuşma dilinden farklıdır. Şiir dilini meydana getiren en önemli özelliklerden biri edebî sanatlardır.

Edebî Sanatlar (Söz Sanatları)

Anlamı zenginleştirmek, ifadeyi güçlendirmek ve söze incelikli bir derinlik katmak için başvurulan anlatım yöntemleridir. Teşbih, istiare, teşhis, intak, tezat, telmih ve mübalağa bunlardan bazılarıdır.

1. **Teşbih (Benzetme):** Aralarında çeşitli yönlerden benzerlik bulunan iki varlıktan zayıf olanın güçlü olana benzetildiği söz sanatıdır. Benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı adlı dört ögesi vardır. Bunlardan benzeyen ve kendisine benzetilen asıl unsurlardır. Her benzetmede bu dört ögenin kullanılması şart değildir.

bir sevdiğin vardı duyardım çöp gibi bir oğlan ipince hayırsızın biriydi fikrimce Attilâ İLHAN	Benzeyen: Oğlan Kendisine benzetilen: Çöp Benzetme yönü: İpince Benzetme edatı: Gibi
Rüya gibi bir yazdı. Yarattın hevesinle Yahya Kemal BEYATLI	Benzeyen: Yaz Kendisine benzetilen: Rüya Benzetme edatı: Gibi
Som gümüşten sular üstünde giderken ileri Yahya Kemal BEYATLI	Benzeyen: Sular Kendisine benzetilen: Som gümüş

2. **İstiare:** Benzetmenin asıl unsurları olan benzeyen veya kendisine benzetilenlerden birinin kullanılmasıyla yapılan sanattır. Açık ve kapalı olmak üzere iki çeşidi vardır.

   a) **Açık İstiare:** Kendisine benzetilen kullanılarak yapılır.

   Sen raksına dalarken için titrer derinden
   Çiçekli bir sahnede beyaz bir kelebeğin

   Faruk nafiz ÇAMLIBEL, *Han Duvarları*

   Sahnede dans eden balerin, beyaz bir kelebeğe benzetilmiştir ama balerin (benzeyen) söylenmemiştir. Beyaz bir kelebek (kendisine benzetilen) söylenmiştir.

   b) **Kapalı İstiare:** Benzeyen kullanılarak yapılır.

   İçimde damla damla bir korku birikiyor;
   Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler…

   Necip Fazıl KISAKÜREK, *Çile*

   Korku, suya benzetilmiştir ama su (kendisine benzetilen) söylenmemiştir. Korku (benzeyen) söylenmiştir. "Damla damla, birikmek" ifadeleri üzerinden korkunun suya benzetildiği verilmeye çalışılmıştır.

3. **Teşhis (Kişileştirme):** İnsan dışındaki varlık veya kavramlara insana ait özelliklerin verilmesidir.

   Derinden derine ırmaklar ağlar,
   Uzaktan uzağa çoban çeşmesi.
   Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
   Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?

   Faruk Nafiz ÇAMLIBEL, *Han Duvarları*

4. **İntak:** Kişileştirilen varlık veya kavramın konuşturulmasıdır.

   Dolap niçin inilersin
   Derdim vardır inilerim
   Ben Mevlâ'ya âşık oldum
   Onun için inilerim

   Yunus Emre, *Güldeste*

5. **Tezat:** Birbirine karşıt duygu, düşünce ve hayalleri ifade eden anlam veya kavramları bir arada kullanma sanatıdır.

   Ben kötülere iyilik saçarım
   Bu ceza olur
   İyilere iyilik
   Kötülere kötülük

   Sezai KARAKOÇ, *Gün Doğmadan*

6. **Telmih:** Bilinen bir kişiyi veya olayı hatırlatma sanatıdır.

   Mecnun'u böylesine harâp etmedi Leylâ
   Yıldırımlara bile dokunur bu vâveylâ

   Nurullah GENÇ, *Hüznün Lâlesidir Dünya*

7. **Mübalağa (Abartma):** Sözün gücünü artırmak için bir varlık, durum ya da olayı olduğundan fazla veya az gösterme sanatıdır.

   Sopa sağ elde, kırık camlı fener sol elde;
   Boşanan yağmur iliklerde, çamur tâ belde.

   Mehmet Âkif ERSOY, *Safahat*

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Otuz Beş Yaş" **adlı şiiri esas alarak yapınız.**

1. Şiirde "cevher" kelimesiyle ne anlatılmak istendiğini açıklayınız?
2. Şiirin temasını belirleyiniz.
3. Şiirin nazım birimini ve ölçüsünü belirleyiniz.
4. Aşağıda şiirin iki biriminin kafiye düzeni verilmiştir. Diğer birimlerin kafiye düzenini yazınız.

   1. Birim: a / b / a / b / a
   2. Birim: c / d / c / d / c
   3. Birim: .....
   4. Birim: .....
   5. Birim: .....
   6. Birim: .....
   7. Birim: .....

5. Aşağıda şiire ait iki birim verilmiştir. Birimlerin kafiye ve rediflerini bulunuz.

   Zamanla nasıl değişiyor insan!
   Hangi resmime baksam ben değilim.
   Nerde o günler, o şevk, o heyecan?
   Bu güler yüzlü adam ben değilim;
   Yalandır kaygısız olduğum yalan.

   Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!
   Her yıl biraz daha benimsediğim.
   Ne dönüp duruyor havada kuşlar?
   Nerden çıktı bu cenaze? Ölen kim?
   Bu kaçıncı bahçe gördüğüm tarumar?

6. "Dante gibi ortasındayız ömrün." ve "Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?" dizelerinde kullanılan edebî sanatları belirleyiniz ve bunların anlama katkısını değerlendiriniz.
7. "Bir namazlık saltanatın olacak./Taht misali o musalla taşında." dizeleriyle şairin hangi bireysel ve toplumsal gerçekliğe değindiğini açıklayınız.
8. Şiirin adıyla dize sayısı arasındaki ilişkiyi yorumlayınız.

ŞAİRİN BİYOGRAFİSİ

CAHİT SITKI TARANCI (1910-1956)

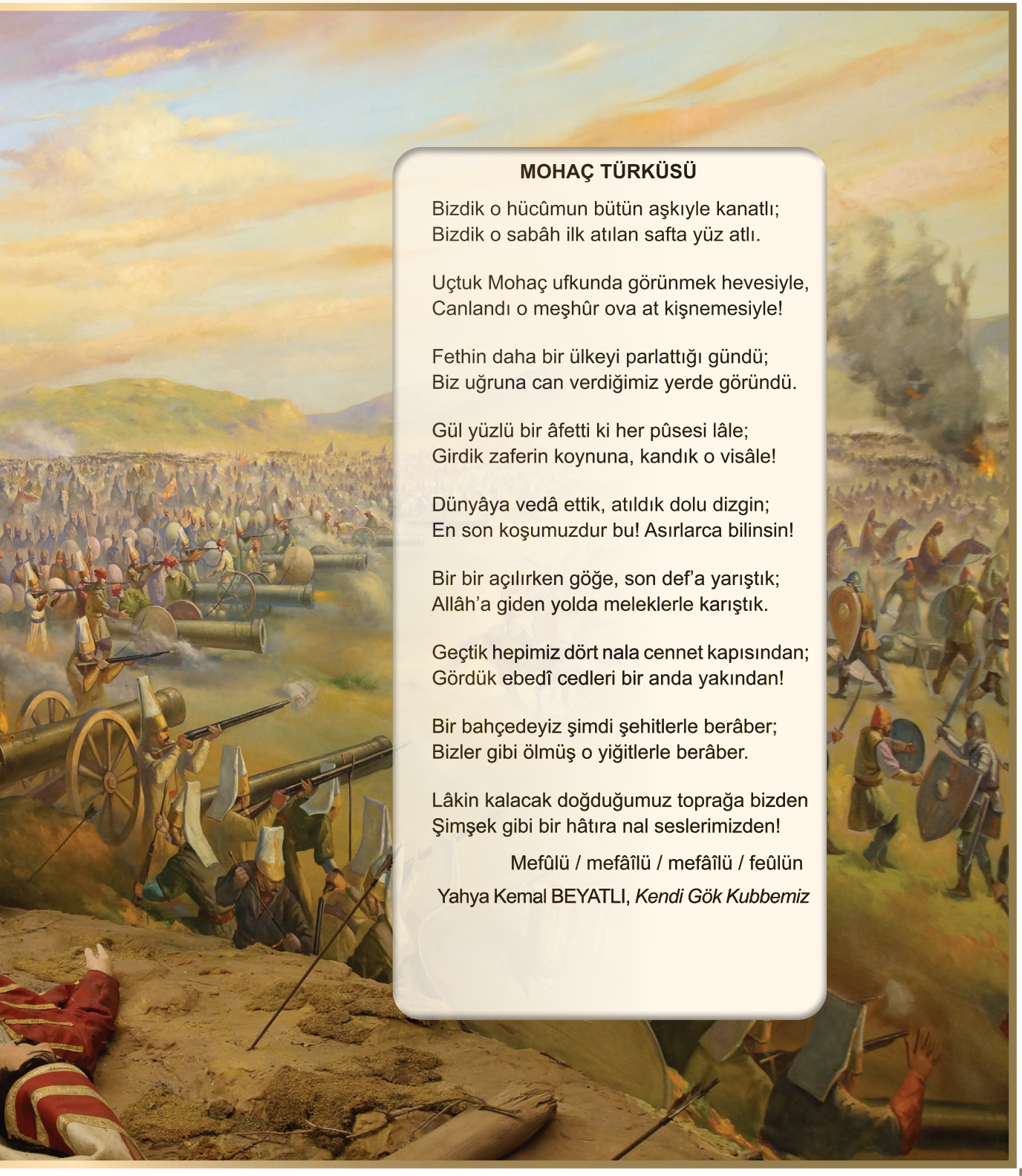
Diyarbakır'da doğdu. Galatasaray Lisesini bitirdi. Mülkiye Mektebindeki yüksek öğrenimini tamamlamak için Paris'e gitti. İkinci Dünya Savaşı çıkınca yurda döndü. "Otuz Beş Yaş" şiiri, şiir yarışmasında birincilik kazandı. Biçim kaygısını ön planda tuttuğu şiirlerinde yaşamanın ve aşkın güzelliğini övdü, insanın ölüm karşısındaki çaresizliğini vurguladı. *Ömrümde Sükût*, *Otuz Beş Yaş*, *Düşten Güzel* (şiir); *Ziya'ya Mektuplar* (mektup) eserlerinden bazılarıdır.

METNE HAZIRLIK

1. “Bu dil ağzımda annemin sütüdür.” diyen Yahya Kemal Beyatlı, Türkçeyi neden anne sütüne benzetmiştir?
2. Bir insanı vatanı uğrunda ölümü göze almaya götüren sebepler neler olabilir? Tartışınız.

2. Metin

MOHAÇ TÜRKÜSÜ

Bizdik o hücûmun bütün aşkıyle kanatlı;
Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,
Canlandı o meşhûr ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir âfetti ki her pûsesi lâle;
Girdik zaferin koynuna, kandık o visâle!

Dünyâya vedâ ettik, atıldık dolu dizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğe, son def'a yarıştık;
Allâh'a giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından;
Gördük ebedî cedleri bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle berâber;
Bizler gibi ölmüş o yiğitlerle berâber.

Lâkin kalacak doğduğumuz toprağa bizden
Şimşek gibi bir hâtıra nal seslerimizden!

Mefûlü / mefâîlü / mefâîlü / feûlün

Yahya Kemal BEYATLI, *Kendi Gök Kubbemiz*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

pûse (buse): Öpücük.
visal : Kavuşma.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Şair, "Mohaç Türküsü" adlı şiirde tarihe duymuş olduğu sevgi ve hayranlığı divan edebiyatı şiir özelliklerini kullanarak anlatmıştır. Mohaç Savaşı üzerinden kahramanlık duygusunu işlemiştir. Aruz ölçüsünü kullanmış ve dize sonlarında kafiye ve rediflere yer vermiştir.

Aruz Ölçüsü: Hecelerin açık-kapalı (kısa-uzun) oluşunun esas alındığı ölçüdür. Açık heceler (.), kapalı heceler ise (—) işareti ile gösterilir. Dizelerin son hecesi daima kapalıdır.

Arap edebiyatında doğmuş olan bu ölçü; divan, Tanzimat, Servetifünun ve Fecriati şiirinde kullanılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde ise az da olsa örnekler verilmiştir.

Yârin dudağından getirilmiş
Bir katre alevdir bu karanfil,
— — · / · — — · / · — —
Mefûlü / mefâîlü / faûlün

Ahmet Hâşim, *Piyâle*

Şiir Türleri

1. Lirik Şiir: Aşk, ayrılık, sevgi, özlem, din, ölüm gibi konuların coşkuyla anlatıldığı şiirlerdir.

SERENAD

Yeşil pencerenden bir gül at bana,
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak,
Ben aşkımla bahar getirdim sana;
Tozlu yollarından geçtiğim uzak
İklimden şarkılar getirdim sana.

Şeffaf damlalarla titreyen, ağır
Koncanın altında bükülmüş her sak.
Seninçin dallardan süzülen ıtır,
Seninçin karanfil, yasemin, zambak...

(…)

Ahmet Muhip DIRANAS, *Şiirler*

2. Epik Şiir: Savaş, kahramanlık, yiğitlik gibi konuların işlendiği şiirlerdir.

KOÇAKLAMA

Benden selam olsun Bolu Beyi'ne
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır
Ok gıcırtısından kalkan sesinden
Dağlar sada verip seslenmelidir

Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı
Tüfek icad oldu merdlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır

Köroğlu düşer mi yine şânından
Ayırır çoğunu er meydanından
Kır at köpüğünden düşman kanından
Çevrem dolup şalvar ıslanmalıdır

Köroğlu
haz. Cem DİLÇİN, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*

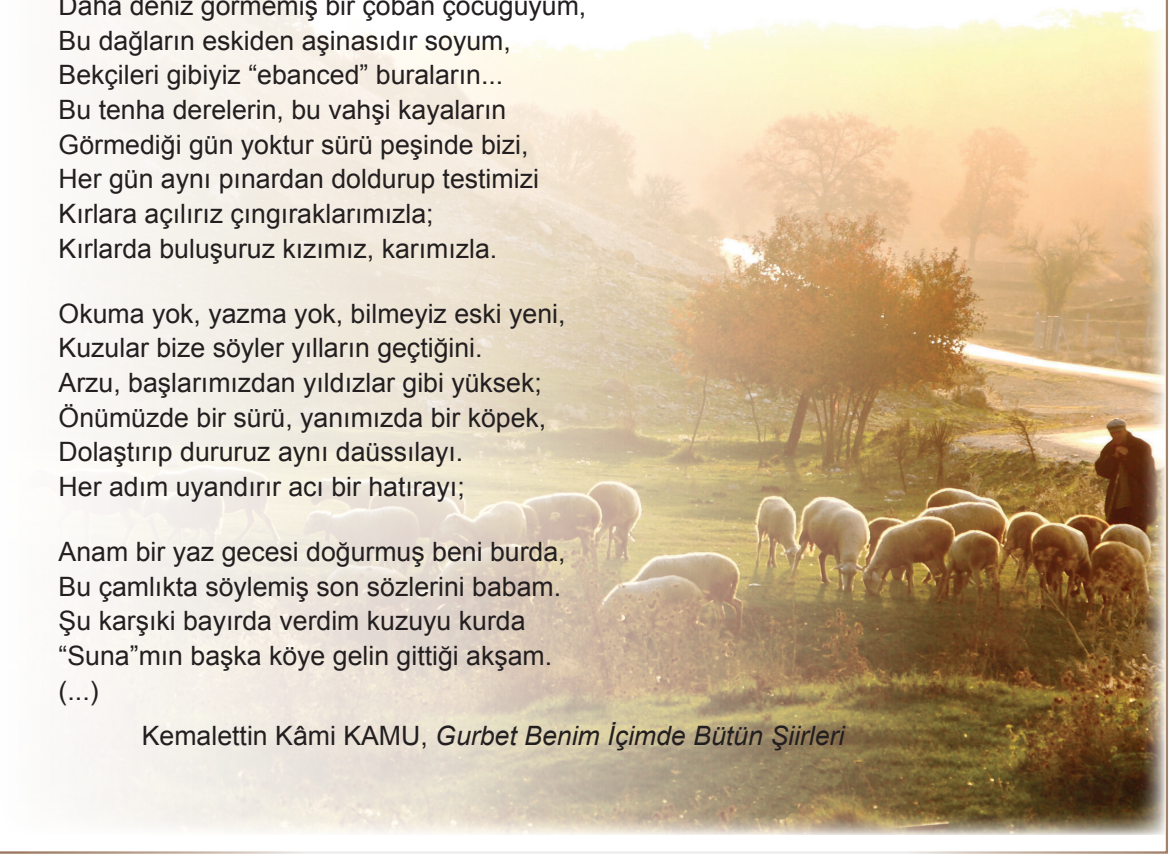
3. Pastoral Şiir: Doğa güzelliklerinin, kır ve çoban hayatının anlatıldığı şiirlerdir.

BİNGÖL ÇOBANLARI

Daha deniz görmemiş bir çoban çocuğuyum,
Bu dağların eskiden aşinasıdır soyum,
Bekçileri gibiyiz "ebanced" buraların...
Bu tenha derelerin, bu vahşi kayaların
Görmediği gün yoktur sürü peşinde bizi,
Her gün aynı pınardan doldurup testimizi
Kırlara açılırız çıngıraklarımızla;
Kırlarda buluşuruz kızımız, karımızla.

Okuma yok, yazma yok, bilmeyiz eski yeni,
Kuzular bize söyler yılların geçtiğini.
Arzu, başlarımızdan yıldızlar gibi yüksek;
Önümüzde bir sürü, yanımızda bir köpek,
Dolaştırıp dururuz aynı daüssılayı.
Her adım uyandırır acı bir hatırayı;

Anam bir yaz gecesi doğurmuş beni burda,
Bu çamlıkta söylemiş son sözlerini babam.
Şu karşıki bayırda verdim kuzuyu kurda
"Suna"mın başka köye gelin gittiği akşam.
(...)

Kemalettin Kâmi KAMU, *Gurbet Benim İçimde Bütün Şiirleri*

4. **Satirik Şiir:** Kişilerin, toplumun aksayan yönlerinin veya düzenin eleştirildiği şiirlerdir.

ŞAŞIRMAYIN

Bizler derin uykudayken geceleri
Birileri havayı zehirliyor
Şifresini bozuyor hücrelerin
Güvercinlere arsenikli yemler serpiyor
Hormon zerk ediyor yediğimiz meyvelere
Yarın bir bomba gibi
Elinizde patlarsa elmalar, portakallar
Şaşırmayın!

Bu gidişle dirilecek gergedanlar
Mamutlar, ejderhalar, dinozorlar, titanlar,
Birer birer dışarı fırlayacaklar masallardan
Ve sivrisinekler, ağır silahlarla mücehhez
Birer fantom kesilecek
Gözümüzü oyarsa karıncalar
Şaşırmayın!

Ali AKBAŞ, *Eylüle Beste*

5. **Didaktik Şiir:** Bilgi, öğüt ve ders vermek amacıyla yazılan şiirlerdir.

DESTAN

Dinle, sana bir nasihat edeyim:
Hatırdan, gönülden geçici olma.
Yiğidin başına bir iş gelince,
Anı yâd ellere açıcı olma.

Mecliste ârif ol, kelâmı dinle.
İl iki söylerse, sen birin söyle.
Elinden geldikçe sen eylik eyle,
Hatıra dokunup yıkıcı olma.
(...)

Murâdım, nasihat bunda söylemek.
Size lâyık olan, onu dinlemek.
Sev seni seveni, za'y etmemek.
Sevenin sözünden geçici olma.

Karac'Oğlan söyler: Sözün başarır,
Aşkın deryâsını boydan aşırır.
Seni bir mecliste hacil düşürür,
Kötülerle konup göçücü olma.

Karacaoğlan, haz. Müjgân CUMBUR, *Karacaoğlan Şiirler*

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Mohaç Türküsü" **adlı şiiri esas alarak yapınız.**

1. Şiirin nazım birimini ve ölçüsünü belirleyiniz.
2. Aşağıda şiirin bir biriminin kafiye düzeni verilmiştir. Diğer birimlerin kafiye düzenini yazınız.

1. Birim: a / a	4. Birim:	7. Birim: .....
2. Birim:	5. Birim:	8. Birim: .....
3. Birim:	6. Birim:	9. Birim: .....

3. Şiirin içeriğine bakarak türünü belirleyiniz.
4. "Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle," dizesindeki edebî sanatları bulup şairin bu sanatları neden yapma gereği duyduğunu açıklayınız.

5. Aşağıda verilen birimlerin kafiye ve rediflerini bulunuz.

Bizdik o hücûmun bütün aşkıyle kanatlı;
Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,
Canlandı o meşhûr ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

6. Aşağıdaki dizelerde geçen millî ve manevi değerleri bulup bu değerlerin millet olma bilincine katkısını değerlendiriniz.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından;
Gördük ebedî cedleri bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle berâber;
Bizler gibi ölmüş o yiğitlerle berâber.

7. Şairin edebî kişiliğiyle şiiri arasındaki ilişkiyi şairin biyografisinden yararlanarak değerlendiriniz.

ETKİNLİK

Aşağıdaki iki parçanın, konuyu ele alış tarzlarını yazarlarının dünya görüşlerini de dikkate alarak karşılaştırıp değerlendiriniz.

N'eylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanamadın olacak.
Kimbilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
Bir namazlık saltanatın olacak.
Taht misali o musalla taşında.

Cahit Sıtkı TARANCI

Dünyâya vedâ ettik, atıldık dolu dizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğe, son def'a yarıştık;
Allâh'a giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından;
Gördük ebedî cedleri bir anda yakından!

Yahya Kemal BEYATLI

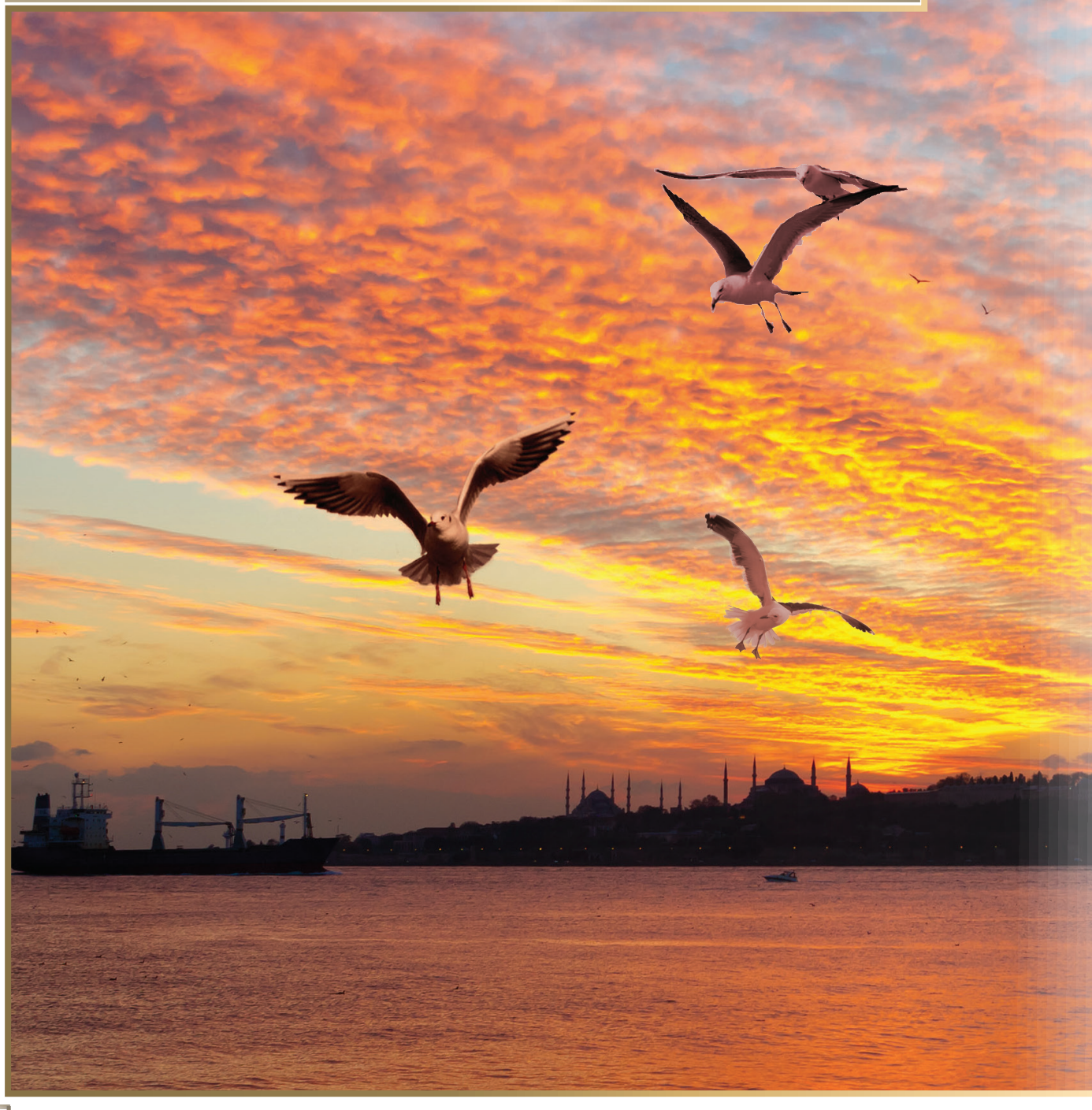
ŞAİRİN BİYOGRAFİSİ

YAHYA KEMAL BEYATLI (1884-1958)

Üsküp'te doğdu. 1902 yılında İstanbul'da Vefa Lisesinden mezun oldu. Eğitimine Paris'te devam etti. Paris'te dokuz yıl kaldıktan sonra İstanbul'a döndü. Çeşitli zamanlarda milletvekilliği, büyükelçilik ve üniversitelerde hocalık görevlerinde bulundu. Edebî kişiliğini, Paris'te okurken aldığı tarih zevkiyle ve Fransız şairlerinin ölçü ve biçim güzelliklerinde buldu. Divan şiirini Batı şiirindeki bütünlük anlayışıyla ele aldı. Şiirlerinde genel olarak Osmanlı medeniyet ve kültürüne bağlı kaldı. Tarih, vatan, millet ve İstanbul sevgisini hep bu açıdan işlemiştir. Duygu, düşünce ve hayali ustalıkla kaynaştıran şair; pek çoğuna hikâye karakteri verdiği lirik-epik şiirlerinin konularını aşk, tabiat, deniz, ölüm ve sonsuzluktan alır. Şiirde ahenge önem vermesi onu "Ok" şiiri hariç bütün şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmaya yöneltmiştir. *Kendi Gök Kubbemiz*, *Eski Şiirin Rüzgârıyla* (şiir); *Aziz İstanbul*, *Eğil Dağlar* (deneme) eserlerinden bazılarıdır.

METNE HAZIRLIK

1. İnsan, sevdiklerinden neden vazgeçemez? Kendi hayatınızdan örnekler veriniz.
2. Tarihsel süreçte bilimin gelişmesi ve sanat anlayışlarının değişmesi insanın hangi ihtiyacından doğmuş olabilir? Tartışınız.

3. Metin

ben sana mecburum

ben sana mecburum bilemezsin
adını mıh gibi aklımda tutuyorum
büyüdükçe büyüyor gözlerin
ben sana mecburum bilemezsin
içimi seninle ısıtıyorum

ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
bu şehir o eski istanbul mudur
karanlıkta bulutlar parçalanıyor
sokak lambaları birden yanıyor
kaldırımlarda yağmur kokusu
ben sana mecburum sen yoksun

sevmek kimi zaman rezilce korkuludur
insan bir akşam üstü ansızın yorulur
tutsak ustura ağzında yaşamaktan
kimi zaman ellerini kırar tutkusu
birkaç hayat çıkarır yaşamasından
hangi kapıyı çalsa kimi zaman
arkasında yalnızlığın hınzır uğultusu

fatih'te yoksul bir gramofon çalıyor
eski zamanlardan bir cuma çalıyor
durup köşe başında deliksiz dinlesem
sana kullanılmamış bir gök getirsem
haftalar ellerimde ufalanıyor
ne yapsam ne tutsam nereye gitsem
ben sana mecburum sen yoksun

belki haziran'da mavi benekli çocuksun
ah seni bilmiyor kimseler bilmiyor
bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden
belki yeşilköy'de uçağa biniyorsun
bütün ıslanmışsın tüylerin ürperiyor
belki körsün kırılmışsın telâş içindesin
kötü rüzgâr saçlarını götürüyor

ne vakit bir yaşamak düşünsem
bu kurtlar sofrasında belki zor
ayıpsız fakat ellerimizi kirletmeden
ne vakit bir yaşamak düşünsem
sus deyip adınla başlıyorum
içimsıra kımıldıyor gizli denizlerin
hayır başka türlü olmayacak
ben sana mecburum bilemezsin

Attilâ İLHAN, *ben sana mecburum*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

gramofon: Önceden özel bir madde üzerine kaydedilmiş sesleri, istenildiğinde dinleten alet.
şilep : Yük gemisi.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Şair, "ben sana mecburum" adlı şiirde sevdiğine olan özlemini yaşadığı şehrin ayrıntıları üzerinden anlatmış ve anlatımda imgelere başvurmuştur. Ahengi, daha çok kelime ve kelime grubu tekrarlarıyla sağlamıştır.

Serbest Ölçü: Hece veya aruz ölçüsünün kullanılmadığı ölçüdür. Serbest ölçüde ahenk genellikle kelime ve kelime grubu tekrarı, vurgu, tonlama, ses akışı vb. ile sağlanır. Cumhuriyet Dönemi'nde yaygın olarak kullanılmıştır.

TREN SESİ

Garîbim;
Ne bir güzel var avutacak gönlümü,
Bu şehirde,
Ne de bir tanıdık çehre;
Bir tren sesi duymaya göreyim,
İki gözüm,
İki çeşme.

Orhan Veli KANIK, *Bütün Şiirleri*

İmge

Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen hayal ve hülyaya **imge** denir. İmge, sınırsız hayalleri sınırlı kelimelerle anlatma zorunluluğundan doğmuştur. Bu nedenle kelimeler, yeni anlamlar türetmek için alışılmadık bir şekilde yan yana getirilir. Şiire çağrışım zenginliği katılır.

Eriyen parmaklarımda
Mumyalanıyor aydınlık
Sesler çınlıyor alnımda
Hâfıza gibi dağınık

"Parmakların erimesi" ve "aydınlığın mumyalanması" okurda farklı çağrışımlar uyandıran imgelerden bazılarıdır.

Ahmet Hamdi TANPINAR, *Bütün Şiirleri*

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "ben sana mecburum" **adlı şiiri esas alarak yapınız.**

1. Şiirin temasını belirleyiniz.
2. Dizelerdeki hece sayılarının eşitliğini inceleyerek şiirin ölçüsünü belirleyiniz.
3. Şairin şiirde "ben sana mecburum" ifadesini neden sıklıkla kullandığını açıklayınız.

4. "ben sana mecburum" şiirinin lirik olmasını sağlayan özellikleri belirleyiniz.
5. "adını mıh gibi aklımda tutuyorum" dizesinde şair duygularını bir imgeyle anlatmıştır. Siz de şiirden başka imgeler bularak bunların sizde çağrıştırdığı anlamları belirtiniz.
6. "ne vakit bir yaşam düşünsem/bu kurtlar sofrasında belki zor" dizelerinde ne anlatılmak istendiğini açıklayınız.

ŞAİRİN BİYOGRAFİSİ

ATTİLÂ İLHAN (1925-2005)

İstanbul Hukuk Fakültesindeki yükseköğrenimini yarıda bıraktı, gazete ve dergilerde çalıştı. Şairliğinin ilk on yılında, İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı çöküntüleri anlattı. Toplumcu anlayışı bırakmamakla birlikte zamanla yerli dünya görüşüne yaslanarak abartmalarla, çarpıcı benzetmelerle bireysel konu ve temaları işledi. Şiirlerindeki bu üsluba romanlarında da rastlanır. *Duvar, Sisler Bulvarı, Yağmur Kaçağı, ben sana mecburum* (şiir)*; Sokaktaki Adam, Kurtlar Sofrası* (roman) eserlerinden bazılarıdır.

DİL BİLGİSİ ÇALIŞMALARI

Kelimede Anlam

Anlamlı ses veya ses birliğine **kelime** denir. Kelimeler cümle içerisinde değişik anlamlarda kullanılabilir.

Gerçek Anlam: Kelimenin akla gelen ilk ve temel anlamıdır.
Örnek: Hangi resmime baksam ben değilim.

Yan Anlam: Kelimenin gerçek anlamından fazla uzaklaşmadan kazandığı yeni anlamdır.
Örnek: Kapının kolu karanlıkta gıcırdadı.

Mecaz Anlam: Kelimenin gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır.
Örnek: İçimi seninle ısıtıyorum.

Terim Anlam: Bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelimelerin anlamıdır.
Örnek: Hece öçüsü halk edebiyatında ahengi sağlayan unsurlardan biridir.

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

- Devlet, millet ve dil adları büyük harfle başlar.
  Örnek: Türkiye Cumhuriyeti, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Rus, Kırgız, Rusça, Çince vb.
- Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar.
  Örnek: İslamiyet, Müslüman, Hristiyanlık, Hristiyan, Hanefilik, Hanefi vb.
- Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar.
  Örnek: Merkür, Neptün, Halley vb.

UYARI: Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar.
Örnek: Sen gelince dünyalar benim oldu.

- Düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde doğu ve batı sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır.
  Örnek: Batı felsefesi, Doğu medeniyeti vb.

UYARI: Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır.
Örnek: Bursa'nın doğusu, Ankara'nın batısı vb.

- Yer adları (kıta, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar.
  Örnek: Asya, Güneydoğu Anadolu, İstanbul, Turgutlu, Ürgüp, Akçaköy, Bahçelievler vb.
- Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar.
  Örnek: Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası, Çanakkale Boğazı, Dicle Irmağı, Ege Denizi, Fırat Nehri, Süveyş Kanalı, Belen Geçidi vb.

UYARI: Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar.
Örnek: Konya ili, Etimesgut ilçesi, Uzungöl beldesi, Taflan köyü vb.

İki Noktanın (:) Kullanıldığı Yerler

- Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonuna konur.
  Örnek: Millî Edebiyat akımının temsilcilerinden bir kısmı şunlardır: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul...
- Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlenin sonuna konur.
  Örnek: Mesleki eğitimin ekonomiye sağlayacağı faydalardan biri de şuydu: İşletmelerin ara eleman ihtiyacını karşılamak.
- Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur.
  Örnek:

  Ahmet: Toprağı sürmeden önce sulamak gerek.

  Haydar: Bu yıl ne ekeceksin?

  Ahmet: Bilmem, belki pamuk ekerim ya da kavun.
- Matematikte bölme işareti olarak kullanılır.
  Örnek: 50:2 = 25 vb.

NOT: *Yazım kuralları ve noktalama işaretleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'na başvurunuz.*

Alıştırma

1. Verilen cümlelerdeki altı çizili kelimelerin anlam özelliğini (gerçek, yan, mecaz ve terim) belirleyerek cümle sonundaki noktalı yerlere yazınız.

- kaldırımlarda yağmur kokusu *gerçek*
- bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden. .....
- Canlandı o meşhûr ova at kişnemesiyle! .....
- Şiir dilinin oluşturulmasında imgeler önemli bir yere sahiptir. .....
- tutsak ustura ağzında yaşamaktan .....
- Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle, ...

2. Aşağıdaki parçada büyük harflerin kullanımıyla ilgili yanlışlıkları bulunuz.

Hatay'dan yola çıktık. İskenderun'dan geçerken deniz solumuzda bir müddet uzadı. Göz alıcı bir güzellik, masmavi akdeniz. Çok geçmeden uzakta Osmaniye İl sınırlarında kalan Toprakkale bir tepenin üzerinde göğe doğru bir anıt gibi yükseldi. İki saat sonra Adana'ya ulaştık. Ama zamanımız olmadığı için durmadık. Oysa durup şöyle acılı bir kebap yemeyi, şalgam içmeyi isterdim. Yol arkadaşım Ahmet bey Adana'da geçirdiği yıllardan bahsetti. Oranın her şeyini çok sevmiş de bir sıcağına alışamamış. Peş peşe gelen tabelalar yol ayrımına geldiğimizi haber ediyordu. Mersin, Pozantı, Ankara, Konya… Buraya en yakın il Mersin'di, Adana'nın Batısında kalıyordu. Ama biz Pozantı'ya döndük. Adım başı yol kenarı satıcılarına denk geliyorduk. Sıcağın bağrında, bayrak asılı küçük kulübelerinin mütevazı gölgeliklerinde duracak müşterileri bekliyorlardı. Biraz sonra arabamız Toros dağlarına tırmanmaya başladı.

3. Aşağıdaki parçada yay ayraçla gösterilen yerlere uygun noktalama işaretlerini yazınız.

Çağımız insanının yeni bir sıfatı oldu ( ) tüketici ( ) Makineleşmenin ( ) ham maddenin çoğalması üretimi ( ) ulaşım ağının ( ) iletişim kanallarının genişlemesi ise tüketimi arttırmıştır.

YAZMA ÇALIŞMALARI

UYGULAMA

Aşağıda verilen şiirlerin tema, ölçü, ahenk, nazım birimi, dil ve anlatım vb. özelliklerini dikkate alarak şiiri kendi özgün ifadelerinizle devam ettiriniz.

Sarsıyor dalları bazı bir rüzgâr;
Sararmış yapraklar kopup düşüyor.
Yine uykusuzum sabaha kadar,
Baharı bekleyen ruhum üşüyor.

Orhan Seyfi ORHON

sen bir kadın ıssızlığına koşulmuş
yarıdan fazla mavi gözlü
eylülden eylüle gülümseyen
ben görünmez raylara düğümlü
garlarda yankılanan bir erkek
değerinden eksiğine bozulmuş

Attilâ İLHAN

....
....
....
....
....
....

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

UYGULAMA

"Yazma Çalışmaları"nda yazdığınız şiirleri sınıfta okuyunuz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-5. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplandırınız.

ANNECİĞİM

Ak saçlı başını alıp eline,
Kara hülyalara dal anneciğim!
O titrek kalbini bahtın yeline,
Bir ince tüy gibi sal anneciğim!

Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
Gecenin ardında yine gece var;
Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,
Yaşlı gözlerinle kal anneciğim!

Gözlerinde aksi bir derin hiçin,
Kanadın yayılmış, çırpınmak için;
Bu kış yolculuk var, diyorsa için,
Beni de beraber al anneciğim!...

Necip Fazıl KISAKÜREK, *Çile*

1. **Şiirin temasını belirleyiniz.**
2. **Şiirin nazım birimi, kafiye düzeni ve ölçüsü nedir?**
3. **Aşağıda verilen dizelerdeki kafiye çeşidi nedir?**

Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
Gecenin ardında yine gece var;
Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,

4. "O titrek kalbini bahtın yeline,/Bir ince tüy gibi sal anneciğim!" **dizelerindeki edebî sanatlar nelerdir?**
5. "Kanadın yayılmış, çırpınmak için;" **dizesindeki** "kanat" **kelimesi hangi anlamda kullanılmıştır?**
6. **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri çerçeve içinde verilen sözlerden uygun olanları ile doldurunuz.**

imge, beyit, nazım, kafiye düzeni, mübalağa, nazım biçimi, istiare, intak

a) Ölçülü ve kafiyeli dizeler hâlinde yazılmış şiirlere …….. denir.

b) İki dizeden oluşan ……., anlam bakımından birbirine bağlanmış bir nazım birimidir.

c) Bir şiirin nazım birimi, birim sayısı ve dize sonu ahenk unsurlarına göre aldığı isim olan ……., halk edebiyatı ve divan edebiyatında farklı çeşitlere ayrılmıştır.

ç) Kafiye ve rediflerin diziliş özelliğine …… denir.

d) İnsan dışındaki varlıkların konuşturulmasıyla yapılan edebî sanata …….. denir.

e) Farklı hayal ve düşüncelerin zihinde oluşturduğu görüntülerin şiirdeki ifadesi olan …….. modern şiir geleneğinde şairlerin sıklıkla başvurduğu bir anlatma yöntemidir.

f) Sözün gücünü artırmak için bir varlık,durum ya da olayı olduğundan fazla veya az gösterme sanatına ……denir.

7. **Aşağıdaki tanımları şiir türleri bakımından değerlendiriniz. Uygun olan harfleri tanımların başındaki boşluğa yazarak tanımlarla şiir türlerini eşleştiriniz.**

Tanımlar	Şiir Türleri
( ) **I.** Bilgi, öğüt ve ders vermek amacıyla yazılan şiirlerdir.	**a)** Lirik Şiir
( ) **II.** Aşk, ayrılık, sevgi, özlem, din, ölüm gibi konuların coşkuyla anlatıldığı şiirlerdir.	**b)** Epik Şiir
( ) **III.** Doğa güzelliklerini, kır ve çoban hayatını anlatan şiirlerdir.	**c)** Satirik Şiir
( ) **IV.** Kişileri, toplumun aksayan yönlerini veya düzeni eleştiren şiirlerdir.	**ç)** Didaktik Şiir
	d) Pastoral Şiir

8. O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Bu dizelerde bulunan kafiyenin benzeri aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

B) Bir sarsıntı… Uyandım uzun süren uykudan,
Geçiyordu araba yola benzer bir sudan.

C) Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!

D) O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,

E) N'oldu nazlı yâre, ben de bilemem
Yâr beni ağlattı her dem, gülemem

9. Mecnun'a dönmüşüm, bilmem gezdiğim
Dağlar mıdır sahrâ mıdır, bel midir?
Dostumun bağına girip derdiğim
Lâle midir, sünbül müdür, gül müdür?

Aşk değil mi beni derde düşüren?
Ferhat gibi yüce dağlar aşırtan?
Bizi böyle yârdan ayrı düşürten
Adû mudur, engel midir, il midir?

Karacaoğlan

Bu şiirle ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Birinci birimde redif kullanılmıştır.

B) 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.

C) İkinci birimin ikinci dizesinde telmih vardır.

D) Nazım birimi dörtlüktür.

E) Kafiye düzeni, aaab/cccb şeklindedir.

10. Gemiler geçer rüyalarımda,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden;
Ben zavallı,
Ben yıllardır denize hasret,
Bakar bakar ağlarım.

Orhan Veli KANIK

Verilen parçadan aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Serbest ölçüyle yazılmıştır.

B) Kafiye düzenine sahiptir.

C) Özlem duygusu işlenmiştir.

D) Kelime tekrarlarıyla ahenk yapılmıştır.

E) İkinci dizede imge kullanılmıştır.

11. Vücudu hafifti kuştüyü gibi;
Kimse gülemezdi güldüğü gibi,
O vahşi gözleri bir büyü gibi,
Ansızın içimde tutuştu, yandı…

Orhan Seyfi ORHON

Verilen parçanın teması aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aşk B) Doğa sevgisi C) Güzellik D) Hüzün E) Mutluluk

12. O zaferler getiren atların
Nalları altındanmış;
Gidişleri akına,
Gelişleri akındanmış.

Yolları eline dolayan;
Beldeler ülkeler avlayan
Süvarileri varmış ki,
Oğuz, Bilge, Süleyman'mış.

Arif Nihat ASYA

Verilen şiirin türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Didaktik B) Epik C) Lirik D) Pastoral E) Satirik

13. Aşağıdakilerden hangisi şiirin ahenk unsurlarından biri değildir?

A) Kafiye B) Nakarat C) Ölçü D) Redif E) Telmih

14. Aşağıdakilerden hangisi Attilâ İlhan'a ait eserlerden biri değildir?

A) *Sisler Bulvarı*

B) *Yağmur Kaçağı*

C) *Sokaktaki Adam*

D) *Kurtlar Sofrası*

E) *Eğil Dağlar*

15. N'olur bir sabah saati
Çağırsa bizi sonsuzluk,
Birden demir alsa gemi
Başlasa güzel yolculuk

Ahmet Hamdi TANPINAR

Verilen parçadan aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

A) İkinci dizede teşhis sanatı yapılmıştır.

B) Tam kafiye kullanılmıştır.

C) 8'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

D) Kafiye düzeni abab'dir.

E) Teması özlemdir.

16. Aşağıdakilerden hangisinde altı çizili kelime mecaz anlamda kullanılmıştır?

A) Bizden evvel buraya inen üç dört arkadaş

B) Kurmuştular tutuşan ocağa karşı bağdaş.

C) Çıtırdayan çalılar dört cana can katıyor,

D) Kimi haydut, kimi kurt masalı anlatıyor…

E) Gözlerime çökerken ağır uyku sisleri

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili kelime yay ayraçla verilen anlama örnek oluşturmaz?

A) Keresteyi tutturmak için en az üç vida lazım. (gerçek)

B) Teşbih şiirlerde en çok kullanılan söz sanatıdır. (terim)

C) Aramızda uzun süredir bitmeyen bir soğukluk var. (gerçek)

D) Bu kadar katı yürekli olmak zorunda değilsin. (mecaz)

E) Masanın ayağı dünkü hengâmede kırılmış. (yan)

18. Aşağıdakilerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

A) Ahlak, bir müslüman için ibadet kadar önemlidir.

B) Türkiye'den giden biri, Kırgızlarla anlaşmakta zorlanmaz.

C) Öğleye doğru ise gölgeler bile güneşten kaçtı.

D) Anadolu'nun kuzeyi, iklim olarak Doğu Anadolu'dan farklıdır.

E) Mamak ilçesine yeni bir metro hattı yapılacağı söylendi.

19. Aşağıdakilerin hangisinde yay ayraçla belirtilen yere iki nokta (:) getirilmelidir?

A) Kaldırıma dizili masa ( ) sandalye ve saksılar bir bir kaldırıldı.

B) Neler olup olmayacağını herkes görecek iki hafta sonra ( )

C) Gidersek cesaretimiz, sabrımız sınanır ( ) gitmezsek sadakatimiz sorgulanır.

D) Başarıya götüren çeşitli yollar vardır ( ) disiplin, hayal, istek, zorluk...

E) Erken kalktım ( ) işlerimi bitirdim ve arkadaşlarımla buluştum.

5. ÜNİTE

ROMAN

1. YABAN
2. DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU

OKUMA ÇALIŞMALARI

METNE HAZIRLIK

1. Yeni bir yerde yaşamak zorunda kalan insanların ne tür sıkıntılar yaşayabileceğini tartışınız.
2. Kurtuluş Savaşı'nın geçtiği yerlerden bildiklerinizi söyleyiniz. Bu yerlerin nereler olduğunu tarih dersinizde öğretmeninize sorarak öğreniniz.

1. Metin

YABAN

Sakarya Savaşı'ndan sonra düşman askerleri; Haymana, Mihalıççık ve Sivrihisar bölgelerini yakıp yıkar. Bunun üzerine Garp Cephesi Kumandanlığı, olayların yaşandığı yöreye Tetkik-i Mezalim Heyeti'ni gönderir. Bu heyet, araştırmaları sırasında yırtılmış ve kenarları yanmış bir defter bulur. Defter, romanın başkahramanı Ahmet Celal'e aittir. Anı şeklinde yazılmış olan bu defter Ahmet Celal'in başından geçenleri anlatmaktadır. Heyet, köylülere defterin sahibinin nerede olduğunu sorsa da kimse onun nereye gittiğini bilmez. Ahmet Celal, I. Dünya Savaşı'nda kolunu kaybetmiş bir savaş gazisidir. Bir paşanın oğlu olan ve İstanbul'da yaşayan Ahmet Celal, İstanbul'un düşman işgaline uğramasını hazmedemez ve yaşam sevincini yitirir. Emir eri Mehmet Ali'nin teklifi üzerine İç Anadolu'da Porsuk Çayı kıyısındaki Mehmet Ali'nin köyüne gidip orada yaşamaya başlar. Şehirli bir aydın olarak köydeki insanlarla anlaşamaz. Köylüler, Ahmet Celal'i yadırgar ve yaban olarak görürler.

Roman, Ahmet Celal'in defterindeki anılarına göre kurgulanmıştır.

Yaban Şlminden bir sahne

Aşağıdaki parçada Ahmet Celal'in köye gelişi ve köylülerle Millî Mücadele üzerine yaptığı bir konuşma anlatılmaktadır.

Mehmet Ali, beni buraya getirdiğine şimdiden pişman mı? Acaba evde anasıyla kardeşleri onun bir konukla geldiğini haber alır almaz kendisine çıkıştılar mı? Eşyamın arkasından acayip bir sıkılganlıkla yürüyorum. Ayaklarım kâh bir çukura giriyor, kâh bir taşa çarpıyor. Kâh karpuz kavun kabuklarını andıran birtakım zıypak şeyler üzerinde kayıyor. Ve köy, bataklıkta bir uyuz manda gibi kokuyor.

(...)

Demin, kendisiyle beraber eşyaları taşıyan küçük adam, on, on bir yaşlarında bir erkek çocuğu, şimdi odanın ortasında durmuş dikkatli dikkatli bana bakıyor. Mehmet Ali, bavullarımı sıra sıra duvarın dibine koydu ve sonra dışarıya çıktı. Çocuk, aynı noktadan gene bana bakıyor. (...) Bakışlarının bir büyük adam bakışlarından farklı olmaması şöyle dursun, yüzü şimdiden yıpranmış, vücudu katılaşmış, hareketleri ağırlaşmıştı.

Soruyorum:

— Sen Mehmet Ali'nin kardeşi misin?

Başıyla, "Evet" işareti yapıyor.

— Kaç yaşındasın sen bakayım?

— On dört.

— Adın ne?

— İsmail.

— Okula gidiyor musun?

Yarı öfke, yarı hayretle omuzlarını kaldırıyor:

— Ne okulu be. Ben okula gideyim de burada işe kim baksın? Hem bu köyde okul yok. Dee, imamın evinde okurlar.

Gene gözlerini yüzüme dikip durdu. Fenerin yerden vuran aydınlığı, ona acayip bir şekil veriyor. Bostan korkuluklarının en biçimsizine benziyor. Onu yerinden kımıldatmak için devam ediyorum.

— Haydi bakalım, bana yardım et. Şu eşyaları açalım.

Mehmet Ali'nin bana verilen odasında yerleşmem epeyce uzun sürdü. Bu, ovaya bakan iki küçük pencereli, kavak ağaçlarıyla tutturulmuş tavanından kuru otlar sarkan, tabanı toprak bir hücredir. Önce yatak takımını ve seyyar karyolamı saran iki harar beziyle bu tavanı örtmek, sonra şehirden getirdiğim tahta ve muşambalarla bu toprak zemini kaplamak, döşemek lâzım geldi. Ceviz kitap sandığımı bir masa haline soktum, kapağından da bir nevi raf yaptım. Yatağım, İstanbul'da ne ise, gene odur. Zira, savaşlardan beri seyyar karyolamı hiç bırakmadım. O, benim vücudumun bir parçası oldu. Daha rahat bir yatakta asla uyuyamıyorum.

Köylülük hayatımın bir türlü katlanamadığım ve hâlâ halledemediğim en zor tarafı temizlik sorunudur... Burada suyu bulmak için her gün tâ çaya kadar gitmek gerekiyor. Çayın suyu ise bir akar balçıktır.

Gerçi köyün içinde su yok değildir. Fakat, gerek kuyunun, gerek çeşmenin başı, her gün sabahtan akşama kadar doludur. Apdest alan ihtiyarlar, evlerine su taşıyan kadınlar, (...) hep oradadır. Bazı, çaya kadar gitmekten üşenen kadınların da çamaşırlarını çeşmenin yalağında yıkadıkları olur.

Hasat mevsimlerinden sonra haftalarca her nevi hububat aynı yalakta yıkanıp ayıklanır. Hatta çok kere, yenilecek şeylerin; çocuk bezleri, kirli don ve gömleklerle bir arada çalkalandığı da olur. Bu pisliği onlara anlatmak bir türlü mümkün değildir.

Bu gibi iddialarımı yalnız Mehmet Ali tasdik eder görünür. Lakin, pisliğin köylülükten o kadar ayrılmaz

bir vasıf olduğuna kanidir ki, bununla uğraşmaya hiç istek göstermez.

Zaten, buraya geldiğimiz günden beri, Mehmet Ali, benim hükmümden büsbütün sıyrılmış, tamamıyla asker olmazdan önceki haline dönmüştür.

Dünkü neferimin hüviyetinde müşahade ettiğim bu geriye doğru gelişme, ilk zamanlar, beni çok hayrete düşürüyordu. Sonra, ben de, yavaş yavaş köylüleşmeye başlayınca, bu olayı, çevrenin kişi üzerindeki etkisine vermekte güçlük çekmedim.

Talim, terbiye, iyi örnek, bunların hepsi geçici şeylerdir. Ve çevre değiştirmedikçe, insanın değişmesine imkân yoktur. Bu küçük mülâhazadan, Türkiye'deki yenilik ve garpçılık hareketlerinin, neden başarısızlığa uğradığı sorununa kadar çıkabiliriz.

Fakat ben, buraya yalnız düşman zulmünden masun kalmağa gelmedim. Kendi kafamın cevrinden kurtulmak için de geldim.

Düşünmek; insanların, mağara devrindeki gibi henüz birtakım toprak ve taş kovukları içinde yaşadığı ve hayvanlarla haşır neşir olduğu bu yerde düşünmek, bana bir ayıp gibi geliyor.

Bazı, köylülerle konuşurken soyut bir fikrin ortasında dilim tutulup kalıveriyorum.

Bir gün, bir öğle üstü idi. Kahvenin çardağı altında oturuyorduk. Bizim Mehmet Ali, Bekir Çavuş, Salih Ağa ve Muhtar, hep orada idiler. Bahis, harp üzerine ve onun akıbetlerine dairdi. Onlara, "İstanbul'un dört devletin askeri işgali altında olduğunu, İzmir'in tâ Bursa'ya kadar Yunanlılar tarafından istila edildiğini, Adana'dan henüz Fransızların el çekmediğini, Urfa'da, Antep'te kanlı olaylar cereyan etmekte olduğunu haber veriyor ve her birinin yüzüne ayrı bir dikkatle bakıyordum. Hiçbirinde ne hayret, ne dehşet, ne de alelade bir alâka izine tesadüf etmedim. Ateşin içinden henüz çıkmış olan Mehmet Ali bile artık bunları geçmiş zamana ait bir masal gibi dinliyordu.

(...) Tam bu sırada bir de baktım ki, muhtar uyukluyor. Mehmet Ali elindeki çakı ile bir söğüt dalını yontuyor. Salih Ağa, ta uzakta, yamaçta, otlayan davarlarını gözetliyor. Yalnız, Bekir Çavuş biraz dikkat eder gibi göründü:

— Efendi, tekrar savaş olacak mı? dedi.

— Olmaktadır; dedim. İşitmediniz mi? Mustafa Kemal isminde bir büyük adam, bir büyük kumandan, İstanbul'dan çıktı, Anadolu'ya geçti. Erzurum'da, Sivas'ta, milleti başına topladı. "Hükümet, devlet görevini yapmıyor. Biz kendi kendimizi koruyacağız. Düşmana karşı koyacağız" dedi. Şimdi, onun adamları taraf taraf Yunanlılarla, Fransızlarla döğüşüyor. Hepsi öyle kahraman kişiler ki...

Ve destanı kıssalarla onları heyecana getirmeğe çalıştım. Çanakkale'de bulunmuş olan Mehmet Ali, Mustafa Kemal adını hatırlıyor. Ona göz ucuyla baktım. Başını yonttuğu söğüt dalından kaldırdı. Benden tarafa döndü:

— Beyim, Allah vere de, bizi tekrar askere almasalar, dedi.

Bu, benim köydeki en hüzünlü günüm oldu.

Ahmet Celal, köylülerin gözünde "yaban" olmaktan kurtulamaz. Düşmanın Anadolu'nun iç bölgelerine kadar ilerlediğini ve yakında bu köye de geleceğini söyler. Köylülerden hiçbir olumlu hareket göremez. Ahmet Celal, komşu köyde yaşayan Emine adında bir kızı sever ve onunla evlenmek ister fakat bir türlü fırsat bulup kıza açılamaz. Emine'yi Mehmet Ali'nin kardeşi İsmail ile evlendirirler. Bir süre sonra Yunan askeri köye girer. Köyde ne varsa alırlar ve karşılığında köylüye üzerinde Rumca yazılı kâğıtlar verirler. Ahmet Celal köylüleri uyarır ancak köylüler bu kâğıtların hiçbir işe yaramayacağına inanmaz. Köyü terk eden işgalciler, bir süre sonra tekrar gelir fakat bu sefer perişan hâldedirler. Düşman askerleri evleri yakıp yıkar. Köylülere eziyet ederler. Ahmet Celal, gece Emine'yi de alıp kaçmak ister. Kalabalığın içinden sürünerek mezarlığa doğru kaçarlar. Yunan askerleri arkalarından ateş açar. İkisi de yaralanır

ve o hâlde mezarlığa ulaşırlar. Gün ağarırken yola çıkmaya karar verirler. Sabaha doğru Ahmet Celal anı defterine son kez aklındakileri yazar. Yola çıkmak için Emine'yi uyandırır ancak Emine yaralandığı için yerinden kalkamaz. Ahmet Celal defteri Emine'ye teslim eder ve tek başına uzaklara doğru yürür.

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Yaban*

Yaban Şlminden bir sahne

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

harar : Çoğu kıldan dokunmuş, büyük çuval.
muşamba : Bir tarafına kauçuk veya yağlı boya sürülerek su geçirmeyecek duruma getirilen kalın bez.
mülahaza : Düşünce.
müşahede: Gözlem.
zıypak : Kaygan, düzgün, parlak.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

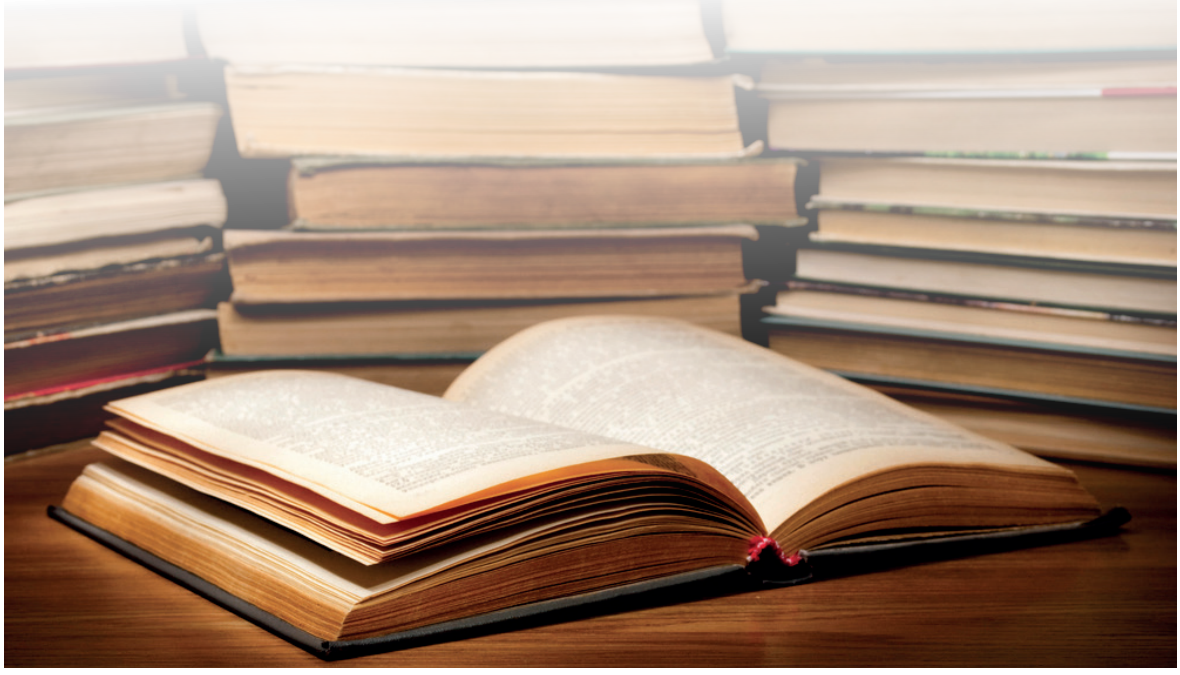
"Yaban" romanında, I. Dünya Savaşı'nda sağ kolunu kaybeden ve İstanbul işgal edilince emir eri Mehmet Ali'nin köyünde yaşamaya başlayan Ahmet Celâl'in bir aydın olarak köylülerle uyuşamaması anlatılmaktadır.

ROMAN

İnsanın veya çevrenin karakterini, göreneğini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî türe **roman** denir. Romanda anlatılanlar gerçek olsa bile bunlar kurmaca bir gerçekliktir. Eserdeki her şey yazarın hayal dünyasından geçerek romanlaşır. Tek bir olay etrafında birden çok küçük olay birbiriyle bağlanarak anlatılır. Romanda serim, düğüm ve çözüm bölümleri bulunur. Romanlar, aynı zamanda yazıldığı dönemin zihniyetini yansıtır.

Romanlar konularına göre tarihî roman, macera (serüven) romanı, psikolojik roman (tahlil romanı), sosyal roman, tezli roman, bilim kurgu romanı, polisiye roman, fantastik roman, biyografik roman ve otobiyografik roman gibi türlere ayrılır.

Dünya edebiyatında ilk roman, İspanyol yazar Cervantes'in (Servantes) XVII. yüzyılda yazdığı ve klasikler arasına girmiş olan *Don Quijote* (Don Kihotte) adlı eseridir. Türk edebiyatı, roman türüyle Tanzimat Dönemi'nde çeviri eserlerle tanışmıştır. İlk çeviri roman, Yusuf Kamil Paşa'nın Fransız yazar *Fénelon*'dan (Fenelon) çevirdiği *Télémaque* (Telemak) adlı eserdir. 1875 yılında Şemsettin Sami'nin yazdığı ilk yerli roman *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* yayımlanır.

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Yaban" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. "Kendi kafamın cevrinden kurtulmak için de geldim." cümlesindeki altı çizili kelimenin anlamını bağlamdan hareketle tahmin ediniz. Tahmininizi TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlük*'ünden kontrol ediniz.
2. Metnin tema ve konusunu belirleyiniz.

3. Aşağıdaki parçada fikir ayrılığı kimler arasında yaşanmaktadır? Bu durumdan hareketle metnin temel çatışmasını belirleyiniz.

Bir gün, bir öğle üstü idi. Kahvenin çardağı altında oturuyorduk. Bizim Mehmet Ali, Bekir Çavuş, Salih Ağa ve Muhtar, hep orada idiler. Bahis, harp üzerine ve onun akıbetlerine dairdi. Onlara, İstanbul'un dört devletin askeri işgali altında olduğunu, İzmir'in tâ Bursa'ya kadar Yunanlılar tarafından istila edildiğini, Adana'dan henüz Fransızların el çekmediğini, Urfa'da, Antep'te kanlı olaylar cereyan etmekte olduğunu haber veriyor ve her birinin yüzüne ayrı bir dikkatle bakıyordum. Hiçbirinde ne hayret, ne dehşet ne de alelâde bir alâka izine tesadüf etmedim.

4. Mehmet Ali'nin "Beyim, Allah vere de bizi tekrar askere almasalar." sözü karşısında Ahmet Celal'in hüzünlenmesi onun hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır?

5. Aşağıdaki parçadan Ahmet Celal'in ruh hâli ile mekânın anlatımı arasındaki ilişkiyi belirleyiniz.

Mehmet Ali, beni buraya getirdiğine şimdiden pişman mı? Acaba evde anasıyla kardeşleri onun bir konukla geldiğini haber alır almaz kendisine çıkıştılar mı? Eşyamın arkasından acayip bir sıkılganlıkla yürüyorum. Ayaklarım kâh bir çukura giriyor, kâh bir taşa çarpıyor. Kâh karpuz kavun kabuklarını andıran birtakım zıypak şeyler üzerinde kayıyor. Ve köy, bataklıkta bir uyuz manda gibi kokuyor.

6. Aşağıdaki parçadan hareketle metnin bakış açısını belirleyiniz.

Önce yatak takımını ve seyyar karyolamı saran iki harar beziyle bu tavanı örtmek, sonra şehirden getirdiğim tahta ve muşambalarla bu toprak zemini kaplamak, döşemek lazım geldi. Ceviz kitap sandığımı bir masa haline soktum, kapağından da bir nevi raf yaptım.

7. Aşağıdaki parçada hangi anlatım biçimi kullanılmıştır? Siz de metinden aynı anlatım biçimine örnekler bularak bunların metne katkısını değerlendiriniz.

Çocuk, aynı noktadan gene bana bakıyor. (...) Bakışlarının bir büyük adam bakışlarından farklı olmaması şöyle dursun, yüzü şimdiden yıpranmış, vücudu katılaşmış, hareketleri ağırlaşmıştı.

8. Metinde geçen millî, manevi değerler ile sosyal ve tarihî ögeleri belirleyiniz.

9. Sizce *Yaban* adlı romanda anlatılanlar gerçek hayatta aynen yaşanmış mıdır? Tartışınız.

10. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun eseri hakkında söylediği "Anadolu halkının bir ruhu vardı; nüfus edemedin. Bir kafası vardı; aydınlatamadın. Bir vücudu vardı; besleyemedin. Üstünde yaşadığı bir toprak vardı; işletemedin. Onu cehaletin, yoksulluğun ve kıtlığın elinde bıraktın." sözlerini eseri de dikkate alarak yorumlayınız.

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU (1889-1974)

İlk ve ortaöğrenimini Manisa, İzmir ve İskenderiye'de tamamladı; 1908'de İstanbul'a geldi. Çeşitli gazetelerde makale ve hikâyeler yazdı. Millî Mücadele yıllarında Ankara'ya geldi. Milletvekilliği ve elçilik görevlerinde bulundu. Edebiyat hayatına Fecriatî Topluluğu'nda başlasa da Millî Edebiyat Dönemi'nde devam etti. Romanlarıyla tanındı. Tarih ve toplum olaylarını romanlarında konu edindi. Tanzimat Dönemi'yle Cumhuriyet Dönemi arasındaki kuşakların geçirdiği değişim ve bunalımları, yaşayış ve görüş farklılıklarını anlattı. Düşünceye ve teze dayanan eserler verdi. *Yaban, Kiralık Konak, Sodom ve Gomore, Ankara* (roman); *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Zoraki Diplomat* (anı) eserlerinden bazılarıdır.

METNE HAZIRLIK

Hastalandığınızda ruh hâlinizde ne gibi değişiklikler oluyor?

2. Metin

DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU

Roman kahramanı, on beş yaşına yeni basmıştır. Yedi yaşındayken bacaklarından rahatsızlanır ve bu hastalık nedeniyle sürekli tedavi görür. İyileşmek için gitmediği doktor, başvurmadığı hastane kalmaz. Hastalığına Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'nda "kemik veremi" tanısı konulur.

Çocuklar Hastahanesi

Beklemesini onlar kadar bilen yoktur.

Hamidiye Etfal Hastanesi

Öğleye doğru muayene odasının önü doldu. Sıralarda oturacak yer kalmadığı için yeni gelenler ayakta durdular ve anneler, hasta çocuklarını dizlerine oturtabilmek için duvar diplerine çömeldiler.

Karanlık dehliz. Kapalı kapıların mustatil buzlu camlarından gelen soğuk ışıkların buğusu, yüksek ve çıplak duvarlara vurarak donuyor.

Saatlerce bekleyenler var. Fakat buna alışmışlar. Az kımıldanıyorlar, hiç konuşmuyorlar.

Dehlizin sonlarında, görünmeden açılıp kapanan bir kapının gıcırtısı. Muşambalara sürtünen bir ayak sesi. Köpüklenerek uçan ve uzaklarda kaybolan bir beyaz gömlek ve iyot, eter, yağ, ifrazat ve saire kokularından mürekkep, terkibi tamamıyla anlaşılmayan bir hastahane kokusu.

Hasta çocuklar, yanlarında ailelerinden birer büyük insan ki hastalarından daha endişeli görünüyorlar ve bir anne, pelerinini iliklemek bahanesiyle omuzu sarılı çocuğunun sırtını okşuyor. Onu biraz sonra

çekeceği acıya hazırlamak için.

Sıralarda hiç düz oturan yok. Hastalar sarılı bir kol veya bacağın bozduğu muvazene ile hep, amutları kırılmış, yamrı yumru duruyorlar ve büyükler küçüklere doğru eğilmişlerdir.

Başının her tarafı sargılarla kaplı, yalnız bir yanağı ve bir gözü dışarda kalmış küçük bir kız çocuğu, ağzını oynatamadığı için, babasına elleriyle işaretler yapıyor; ötekilerin hepsi, alçının kaskatı uzattığı bir bacakla, sargıların dimdik tuttuğu bir boyunla, asılmış bir kolla, her tarafları kıskıvrak bağlanmış gibi hareketsizdirler.

Yeni gelenlere karşı alâkaları gayet kısa sürer. Düşük başlar hafif kalkar, büyük kapıya doğru hafifçe eğilir ve tekrar eski vaziyetine döner; herkes kendi üstünde toplanan dikkatini başkasına pek az ayırır, hem de onlar ilk gördüklerini bile eskiden tanıyorlarmış gibidirler, aralarında kandan fazla akrabalık vardır; acının ve korkunun birleştirdiği müşterek bir manevî aileye mensup olduklarını hissederler, emindirler ki insanlar arasında sabretmesini, beklemesini onlar kadar bilen yoktur.

Küçükler çok benzeşirler: Korku ile acının derinleştirdiği anlayışlı gözler, yaşlarına nisbetle ağır tecrübelerin kırıştırdığı ve soldurduğu mânâlı yüzler, tahammülün düşürdüğü başlar ve ümit...

Muayene odasının kapısına ümitle bakarlar.

Ve muayene odasının kapısı açılır.

Beyaz gömlekli, güçlü kuvvetli adam bir tanesini işaret eder ve yüksek sesle çağırır.

Beklemek azabının bitmesiyle odaya girmek korkusunun başlaması arasında şaşıran hasta çocuk, babasının koluna dayanarak içeriye girerken, dışarıya ısınmış bir ilâç ve bozuk bir kan kokusu çıkar, bekleyenlerin hisli genizlerini hafifçe ürpertir ve renksiz bir badana gibi, görünmeden, uzun koridorun yüksek, çıplak duvarlarına sıvanır.

Yalnız Çocuğun Azabı

Ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm.

Ben de onların arasındaydım ve onların arasında büyüğüm de yoktu. Yalnız bende meçhul bir hastalık vardı, sekiz yaşımdan beri çekiyordum.

Ben de o muayene odasının ve nice muayene odalarının önünde senelerce bekledim. Benim yanımda büyüğüm de yoktu. Yalnız başıma demir parmaklıklı kapıdan içeriye girerdim, dokuzuncu hariciye koğuşuna doğru ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm, camlı kapıların garip bir beyazlıkla gözlerime vuran ve içimde korku ile karışarak yuvarlanan parıltıları arasında o dehlize girerdim ve yalnız başıma bir köşeye ilişirdim, kımıldamazdım, susardım, beklerdim, korkudan büzülürdüm, rengimin uçtuğunu hissederdim.

Doktorlar, gence sakin bir yaşam sürdürür ve beslenmesine de dikkat ederse iyileşebileceğini söylerler. Gencin yoksul bir anadan başka kimsesi yoktur. Bu yüzden önerilen biçimde yaşaması olanaksızdır. Durumu, akrabaları olan bir paşaya açarlar. Paşa gence acır ve onu Erenköy'deki köşküne alır. Genç, paşanın on dokuz yaşındaki kızı Nüzhet'e tutulur. Nüzhet de delikanlıyı sever. Ne var ki aile, kızlarını zengin bir doktorla evlendirmeye karar verir. Genç, Nüzhet'in Doktor Ragıp Beyle evlendirilmesini bir türlü içine sindiremez. Çok üzülür; kıskanır ve acılı, bunalımlı günler geçirir. İyileşmeye yüz tutan hastalığı azar, ayağı iyice kötüleşir. Evden kaçar, hastaneye yatar. Bu genç insanın bacağını kurtarmak için doktorlar olağanüstü bir çaba gösterirler. Genç, başarılı bir ameliyat geçirir ve ayağı iyileşir. Bir gün sonra da Nüzhet'in evlenmiş olduğunu öğrenir.

Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

amut : Vücut.
dehliz : Üstü kapalı, dar ve uzun geçit.
mustatil : Dikdörtgen.
muvazene: Denge.
terkib : Çeşitli unsurları bir araya getirerek bir bütün oluşturma.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Yazar, "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" adlı romanında on beş yaşında hasta bir çocuğun başından geçen olayları ele almıştır.

Roman ve Hikâye Arasındaki Farklar

Roman	Hikâye
Romanlar uzun ve ayrıntılı metinlerdir.	Hikâyeler kısa metinlerdir.
Romanda birden çok olay vardır.	Hikâye genellikle tek bir olay etrafında gelişir.
Romanda kişi kadrosu ve mekân geniştir.	Hikâyede kişi kadrosu ve mekân sınırlıdır.
Roman daha geniş bir zamanı kapsar.	Hikâye daha kısa bir zaman diliminde geçer.
Romanda kişi ve mekân betimlemeleri ayrıntılıdır.	Hikâyede kişi ve mekân betimlemeleri sınırlıdır.

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. Aşağıdaki parçada roman kahramanı ne tür zorluklar yaşamaktadır?

Ben de onların arasındaydım ve onların arasında büyüğüm de yoktu. Yalnız bende meçhul bir hastalık vardı, sekiz yaşımdan beri çekiyordum.

2. "Ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm." sözünden hareketle roman kahramanının ruh hâliyle ilgili neler söylenebilirsiniz?

3. Aşağıdaki parçada mekânın, roman kahramanının ruh hâline nasıl bir etkisi vardır?

Dehlizin sonlarında, görünmeden açılıp kapanan bir kapının gıcırtısı. Muşambalara sürtünen bir ayak sesi. Köpüklenerek uçan ve uzaklarda kaybolan bir beyaz gömlek ve iyot, eter, yağ, ifrazat ve saire kokularından mürekkep, terkibi tamamıyla anlaşılmayan bir hastahane kokusu.

4. Metinde kullanılan bakış açısını tespit ediniz. Bu bakış açısının romanın anlatımına katkısını değerlendiriniz.

5. Metinde hangi anlatım biçimleri kullanılmıştır? Bu anlatım biçimlerinin metne katkısını değerlendiriniz.

6. Metinden hareketle dönemin sosyal yapısıyla ilgili neler söylenebilir?

7. *Yaban* romanının başkahramanı Ahmet Celal'in mücadelesiyle *Dokuzuncu Hariceye Koğuşu*'ndaki gencin mücadelesi arasında ne tür benzerlik ve farklılıklar vardır? Tartışınız.

8. Aşağıdaki parçadan hareketle Peyami Safa ile *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* adlı eser arasındaki ilişkiyi değerlendiriniz.

Bir buçuk yaşındayken babasını kaybeden Peyami Safa, ağabeyi ile birlikte annesi tarafından zor şartlarda yetiştirildi. İlköğrenimine devam ettiği yıllarda sağ kolunda kemik veremi ortaya çıktı. Hastalığı yüzünden okula devam edemeyerek kendisini küçük yaşta doktorların, hastaların ve hasta bakıcıların arasında buldu.

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

PEYAMİ SAFA (1899-1961)

İstanbul'da doğdu. Okula devam edemedi, kendi kendini yetiştirdi. Fıkra, deneme, makale, roman yazarı olarak gazetelerde çalıştı. Sanat endişesi taşımadan geçinmek için yazdığı romanlarında "Server Bedi" takma adını kullandı. Romanlarında olaydan çok yoruma önem verdi. Her romanında sosyolojik ve psikolojik gerçekleri ortaya koymaya çalıştı. Eserlerinde Doğu-Batı sentezini savundu. *Sözde Kızlar, Mahşer, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Fatih Harbiye, Bir Tereddüdün Romanı, Yalnızız, Biz İnsanlar* (roman); *İstanbul Hikâyeleri, Siyah Beyaz Hikâyeler* (hikâye) eserlerinden bazılarıdır.

DİL BİLGİSİ ÇALIŞMALARI

Paragraf

Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir tasarıyı veya bir öneriyi kendi içinde anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde ifade eden cümleler bütününe **paragraf** denir. Paragrafın giriş, gelişme ve sonuç bölümleri vardır.

Paragrafın Anlam Bütünlüğü

Paragraftaki bütün cümleler aynı konuyu işler ve aynı düşünceyi açıklar ya da destekler. Paragraflar tek bir düşünce etrafında oluştuğundan kendi içinde bir bütünlük gösterir. Bu da paragrafın düzenini sağlar.

Paragrafın Konusu

Paragrafta işlenen düşünce, olay ya da durumdur. Konu, yargı niteliği taşımayan genel bir kavramdır. "Yazar, bu paragrafta ne anlatıyor?", "Parçada neden söz ediliyor?" sorularının cevabı konuyu verir.

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

- Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak kelimeleri büyük harfle başlar.
  Örnek: Yunus Emre Mahallesi, Karaköy Meydanı vb.
- Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar.
  Örnek: Dolmabahçe Sarayı, Çankaya Köşkü, Mehmetçik Anıtı vb.
- Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.
  Örnek: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu vb.
- Kitap, dergi, ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar.
  Örnek: *Nutuk, Safahat, Türk Dili, Varlık* vb.

Üç Nokta (…)

- Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.
  Örnek: *Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüveriyordu da bu yanı…*
- Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur.
  Örnek: *… derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı.*

NOT: *Yazım kuralları ve noktalama işaretleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'na başvurunuz.*

Alıştırma

1. Aşağıdaki parçanın konusunu belirleyiniz.

Doğa ve tarihin buluştuğu eşsiz yerlerden biri olan Kapadokya, Türkiye'de gezilmeye değer yerlerin başında gelir. Özellikle son yıllarda turistlerin yoğun ilgisini çeken bu yer, "Güzel Atlar Ülkesi" olarak da adlandırılmaktadır. Göreme Açık Hava Müzesi, Derinkuyu Yeraltı Şehri, Ihlara Vadisi bölgenin gezilmeye değer güzellikleri arasındadır. Turistlerin buraya gelmesinin bir nedeni de gökyüzünde sakin sakin süzülen uçan balonlardır.

2. Aşağıda verilen cümlelerdeki büyük harflerin kullanımıyla ilgili yanlışları tespit ederek kelimelerin doğru yazımını noktalı yerlere yazınız.

- Bu sene Toprak mahsulleri ofisi buğday taban fiyatını açıklamadı. ……
- Sultanahmet meydanına doğru ilerledi. ……
- Cumhuriyet caddesinde yürüyorduk. ……

3. Aşağıdaki parçada yay ayraçla gösterilen yerlere uygun noktalama işaretlerini yazınız.

Mutfaktaki her şey sanki onu boğuyordu ( ) kirli çatallar ( ) bıçaklar ( ) bardaklar ( ) Şimdiden temizlemeye başlamazsa ( )

YAZMA ÇALIŞMALARI

YAZMA TÜR VE TEKNİKLERİNİ TANIMA

Dilek, şikâyet veya ihbar bildirmek için ya da herhangi bir konuda bilgi istemek maksadıyla resmî veya özel kurum ya da kuruluşlara başvururken verilen yazılara **dilekçe** denir. Her vatandaşın dilekçe verme hakkı vardır ve bu hak Anayasa teminatı altındadır. Kanuna göre bir dilekçede dilekçe sahibinin adı, soyadı, imzası ve adresi bulunmak zorundadır. Dilekçeler beyaz ve çizgisiz A4 kâğıda yazılır ve yazının uzunluğuna göre yazı, kâğıdın ortasına yerleştirilir. Dilekçelerin genellikle kalıplaşmış bir şekli vardır. Aşağıdaki dilekçe örneğini inceleyiniz.

GAZİ MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜNE

ANKARA

Okulunuzun 9/A sınıfında okumakta olan 315 numaralı öğrencisiyim.

Özel bir kurs merkezindeki öğrenci indiriminden yararlanmak için tarafıma öğrenci belgesi verilmesini istiyorum.

Bilgilerinize arz ederim.

Adres: Yaşam Mahallesi 17. Sokak
No.: 15/21
Yenimahalle/ANKARA

15.06.2020
Mete KAHRAMAN

UYGULAMA

Siz de “Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma” bölümündeki örneğe dikkat ederek bir kurum veya kuruluşa verilmek üzere bir dilekçe yazınız.

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

SÖZLÜ İLETİŞİM TÜR VE TEKNİKLERİNİ TANIMA

SUNU

Yapılan bir araştırmadan elde edilen bilgilerin, anlatılacak bir konunun, iletilecek bir mesajın sözlü ve görsel olarak dinleyicilere aktarılmasıdır.

Konuşmayı destekleyen bir araç olan ve konuşmacı tarafından yürütülen sunu, belli bir düzen içinde hazırlanmalı ve sunulmalıdır. Sunu hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Sunu kapak sayfası; sununun başlığı, konuşmacının adı ve soyadı sayfaya ortalanarak hazırlanmalıdır.
- Giriş bölümünde; sununun amacı, sununun akışı ve dinleyicilerin neler öğreneceği yer almalıdır.
- Gelişme bölümünde; konunun mevcut durumu, problemler ve nasıl olması gerektiği ile ilgili bilgiler verilmelidir.
- Son bölümde ise mesajlar, duyurular, dinleyicilerden beklenenler, konuşmacı ya da ilgililerin isim ve irtibat bilgileri bulunur.

Sunularda dikkati dağıtmayacak nitelikte sade ve okunaklı yazı karakterleri tercih edilmelidir.

Sunuyu görsel ve işitsel ögelerle desteklemek, dinleyicilerin dikkatinin dağılmasını engeller. Bu amaçla sunuda verilecek bilgiler ve mesajlar, görsel ve işitsel ögelerle desteklenmelidir.

Sunularda yazı ve görseller dengeli kullanılmalıdır. Hedef kitleye uygun tasarımlar seçilmelidir. Seçilecek işitsel unsurlar konuşmacının sesini olumsuz etkilememelidir. Yazının rengi ve metinde kullanılacak görseller, sununun zemin rengiyle uyumlu olmalıdır. Zeminin rengi yazının okunmasına engel olmamalıdır.

HAZIRLIKLI KONUŞMA

Konusu, amacı, yeri ve zamanı önceden belli olan ve bir plana göre hazırlanıp dinleyiciler önünde yapılan konuşmalardır. Hazırlıklı konuşmalar; hazırlık, planlama ve sunum aşamalarından oluşur.

Hazırlık aşamasında; konu, amaç ve hedef kitle belirlenir. Konuyla ilgili gözlemler, incelemeler veya araştırmalar yapılır.

Planlama aşamasında konuşma metni planlanır. Konuşma planına uygun olarak konuşma kartları hazırlanır. Konuşmada yararlanılacak görsel ve işitsel araçlar planlanır ve konuşma provası yapılır.

Sunum aşamasında; boğumlama, vurgulama, tonlama ve duraklamaya dikkat edilerek konuşma yapılır. Gereksiz ses ve kelime tekrarından kaçınılır. Beden dili doğru ve etkili biçimde kullanılır. Konuşmaya etkili bir başlangıç yapmaya dikkat edilir. Konuşmanın önemli noktalarını vurgulayan ve konuşmayı takip etmeyi kolaylaştıran ifadeler kullanılır.

UYGULAMA

Belirlediğiniz bir konuda hazırlıklı konuşma yapınız. Konuşmaya etkili bir başlangıç yapmak için içeriğe uygun soru sorma, şiir okuma gibi tekniklere başvurabilirsiniz. Konuşmanızın içeriğini deyim, atasözü, vecize, terim, alıntı, hikâye, anı, şiir, fıkra, söz sanatları, istatistiklerden yararlanma vb. unsurlarla zenginleştiriniz. Konuşmanızı sunu ile zenginleştirerek konuşmanızın daha etkili olmasını sağlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-6. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplandırınız.

OSMANCIK

(...)

Osman kendisini, beğliği taşıyacak güçte görmektedir.

Başta babası, Ede Balı'nın, Aykut Alp'ın, Dursun Fakı'nın, Kumral Abdal'ın ve dağ başlarında, geçitlere ve yörelere hâkim yamaçlarda mekân tutan dervişlerin, gelecek zamanlar için ve soyun geleceği için ne istediklerini; bu arada da bir tek insandan ne beklediklerini anlamaya başlamıştır:

Belki bir bâdem ağacı.. belki bir çınar!

Aranan budur ve Osman, artık, bunu anlamakta, kavramaktadır.

Kafasını zorluyor ve çocukluğundan beri gözlendiğini de anlıyor:

Akranlarına karşı davranışları.. ilk at'lanışı.. ilk yay gerişleri.. kılıç tâlimleri.. güreşleri.. ilk avları.. geyik yıkışları.. ve bir gün, obayı birbirine katan azgın boğayı yıkışı!

Gözlenmiştir bütün bunlar.

Ve, bâdem ağacı, ya da çınar... İlâhî takdirin istediğine ve yapacağına, Osman aday görülmüştür.

Osman, artık, bunu anlıyor ve artık kabulleniyor.

Ama Osman'ın hâlâ, ağır kuşkuları vardır; başta kendisi:

Osman, acaba, gereğince arınabilmiş midir, nefsinden?

Soy, sop kavramını benliğinin yerine koyabilmiş midir?

Ve, sonra Osman ağası Gündüz'ü, hâlâ gönül rahatlığı ile düşünememektedir; beğliği, onun yüzünden, hâlâ, bir ayıp istek, bir hak yeme; en azından da, bir saygısızlık sayar gibidir.

Osman, anlattı bunları Malhun Hatun'a ve:

— "Bana doğruyu göster. Malhun'um" dedi.

Malhun Hatun, epey düşündükten sonra konuştu:

— "Ağan Gündüz Beğden yana dertlenme, yiğidim. Herkes iyi bilmektedir ve ben de bilirim: Onun isteği yürektendir. Sana sevgisi ve güveni katıksızdır; hastır. Sen kendini tart. Gereken budur, derim. Dilersen, bir de babamla söyleş; kuşkuların bitsin; rahata er."

Tarık Buğra, *Osmancık*

1. **Metnin konu ve teması nedir?**
2. **Metnin konusundan yola çıkarak olayın yaşandığı dönemi tahmin ediniz.**
3. **Osman Bey ve Malhun Hatun'un kişilik özellikleri nelerdir? Açıklayınız.**
4. **Metinde kullanılan anlatım biçimlerini ve bakış açısını belirleyiniz.**
5. **Metinde günümüz yazım ve noktalama kurallarına uymayan kullanımlara örnekler veriniz.**
6. **Metindeki temel çatışmayı belirleyiniz.**

7. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri çerçeve içinde verilen sözlerden uygun olanları ile doldurunuz.

dilekçe, roman, tezli, düğüm, zihniyet

a) İnsanın veya çevrenin karakterini, göreneğini inceleyen, serüvenlerini anlatan, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî türe ……..... denir.

b) Romanlar; serim, ……..... ve çözüm bölümlerinden oluşur.

c) Resmî kurum veya özel kuruluşlara dilek, şikâyet veya ihbar bildirmek için yazılan yazılara ……..... denir.

ç) Romanlar; konularına göre tarihî roman, macera romanı, psikolojik roman, ……..... ..... roman, bilim kurgu romanı, polisiye roman ve fantastik roman gibi türlere ayrılır.

8. Aşağıda verilen eserler ve yazarlarını uygun olan harfleri eserlerin başındaki boşluğa yazarak eşleştiriniz.

Eserler	Yazarlar
( ) **I.** *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*	**a)** Cervantes
( ) **II.** *Télémaque*	**b)** Peyami Safa
( ) **III.** *Kiralık Konak*	**c)** Şemsettin Sami
( ) **IV.** *Don Quijote*	**ç)** Fénelon
	d) Yakup Kadri Karaosmanoğlu

9. Aşağıdakilerden hangisi roman türünün özelliklerinden değildir?

A) Uzun ve ayrıntılı anlatımlardır.
B) Kişi kadrosu sınırlı tutulur.
C) Bakış açılarından biri veya birkaçı kullanılabilir.
D) Kişi ve mekân betimlemeleri ayrıntılıdır.
E) Olay örgüsü, temel çatışma etrafında oluşur.

10. Aşağıdakilerden hangisi dilekçede bulunması zorunlu bilgilerden değildir?

A) Ad B) Adres C) İmza D) Soyadı E) Telefon numarası

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili yazım yanlışı vardır?

A) Bir dilekçe ile Türk Dil kurumuna başvurduk.
B) Sınavdan önce *Fatih Harbiye* romanını okuduk.
C) Ankara Kalesi'ni turistlerle rehber eşliğinde gezdik.
D) Atatürk Bulvarı üzerindeki kitapçılara gideceğiz.
E) Uzun yıllar Çiğdem Mahallesi'nde oturmuştuk.

12. Romanı, sadece olaylar oluşturmaz ( ) Roman türünün içinde şunlar da vardır ( ) kişiler ( ) mekân, zaman, çatışma ( )

Parçada yay ayraçla belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (…) (.) (,) (.)
B) (.) (:) (,) (...)
C) (.) (;) (,) (.)
D) (.) (.) (,) (...)
E) (:) (,) (,) (…)

13. Bu sıcak yaz günlerinde koşturmaktan yoruldum. Yeni uğraşılar arıyor, araştırıyorum. Bazı
I II
şeyler var aklımda: resim yapmak, ağaç işleriyle uğraşmak. Bence bu tür etkinlikler;
III IV
insan ruhuna, insan zekâsına iyi gelecektir.
V

Bu parçada numaralanmış noktalama işaretlerinden hangisi yanlış kullanılmıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

14. I. O yıllarda Kurtuluş Savaşı'nın atmosferini soluma şansına ermişlerdi.
II. "Edebiyat kuşağı" deyince akla aynı yaşlardaki yazarlar geliyor.
III. Buna rağmen ikisi de edebiyatın farklı türlerinde eserler kaleme alabilmiştir.
IV. Bu iki sanatçı, 1920 yılında otuzlu yaşlarının ortasındaydı.
V. Halide Edip ile Yahya Kemal tam da buna örnek oluşturuyor.

Yukarıda numaralanmış cümleler anlamlı bir bütün oluşturulacak biçimde sıralandığında hangisi baştan üçüncü olur?

A) I B) II C) III D) IV E) V

15. Cumhuriyet Dönemi, her konuda çeşitliliğin ortaya çıktığı bir dönem olmanın yanında edebî renkliliğin de filizlendiği bir dönemdir. Roman türü bu renklerin en belirginlerinden biridir. Bu dönemde yazılan romanlar; her konuda her türde kendini göstermiş, edebiyat zevki gelişmiş bir kuşağın da oluşmasına katkı sağlamıştır. İnsanın kişisel dünyası romana konu olmaya başlayınca bu tür eserlerde okur kendini bulmuş, sevdiği yazarlardan yeni romanlar bekler olmuştur.

Parçanın konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cumhuriyet Dönemi roman ve okuru
B) Roman türünün tarihsel gelişimi
C) Okur ve yazar arasındaki uyum
D) Cumhuriyet Dönemi'nin özellikleri
E) Roman türünün diğer edebi türlerle ilişkisi

6. ÜNİTE

TİYATRO

1. NALINLAR
2. KOÇYİĞİT KÖROĞLU

OKUMA ÇALIŞMALARI

METNE HAZIRLIK

1. "Tiyatro, insanı insana insanla insanca anlatma sanatıdır." sözünden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.
2. Toplumsal yaşantımızdan bazı kesitlerin oyunlaştırılarak gösterilmesi bize ne gibi yararlar sağlar? Tartışınız.

1. Metin

NALINLAR

Osman Yavaş, Seher'e sevgisini göstermek için Seher'in evine ayna tutar. Seher'in komşusu Döndü Bacı, Osman'ın aynayı kendisine tuttuğunu sanır. Bir süre sonra işin böyle olmadığını anlar ve Osman Yavaş'a tavır alır. Köy muhtarı, Osman Yavaş'ın Seher ile evlenmesini engellemek için Döndü Bacı'dan yardım ister. Döndü Bacı da muhtara, yardım edeceğini söyler. Döndü Bacı; Seher'in ağabeyi Ömer'e, Osman Yavaş'ın Seher'in etrafında dolaştığını haber verir. Ömer, babasından kalan mirası kardeşiyle bölüşmek istemediği için Seher'in Osman Yavaş'la evlenmesine karşı çıkar. Osman, kendisini tersleyen Döndü Bacı'ya, yakın arkadaşı Ali Kınalı'nın kendisini sevdiği yalanını söyler. Bunun üzerine Döndü Bacı, ikna olur ve Osman ile Seher'e yardımcı olmaya karar verir. Osman'a, çamaşır yıkama gününde bir fırsatını bulup Seher'i kaçırmasını söyler.

Ankara Devlet Tiyatrosunun 2013-2014 sezonunda "Nalınlar" adlı oyunun gösteriminden bir sahne

Aşağıdaki bölümde, Seher'in kaçırılışı anlatılmaktadır.

Karanlık

II. TABLO

(Ertesi sabah.

Çeşmenin önünde Döndü ile Esma çamaşır yıkarlar.

Seher, ağaçtan, Muhtar'ın evinin iki köşesine çekilmiş iki ipe çamaşır sermektedir.

Osman ile Ali, Döndü'nün evinin köşesinde gizlenirler.)

SEHER: (*Türkü söyler*.)

Keklik idim vurdular,
Kanadımı kırdılar.
Daha ben ne idim ki,
Yârimden ayırdılar..

ALİ: Seninkini dinle, kafeste dişi keklik gibi, sanırsın seni çağırıyor..

OSMAN: İşaret mi ediyor dersin?

ALİ: Elbet de, boşuna mı ötüp duruyor?

OSMAN: Birazdan görür o!

ALİ: Bağırır çağırırsa, sakın bırakayım deme..

OSMAN: Akıllandım gayri, geçti o günler.. (*Dirseği ile Ali'yi dürter*) Şuna bak hele, anası ile fiskos ediyor.. (...)

(Ali, Seher'in evinin köşesinde görünür. Siner, karşıdan karşıya Osman'la işaretleşirler.)

ESMA: Döndü Bacı, Seher duymasın, artık bu işin sır tarafı kalmadı. Dün gösterdiğin yakınlıktan sonra senden de gizlemem yakışık almaz. Artık ne gelirse senden gelir..

DÖNDÜ: Sen diyeceğini de Esma Yenge, sakınma, aramızda bunca yıllık komşuluktan sonra yakınlığın lâfı mı olur?.. Elbet elimden geleni senden esirgemem..

ESMA: Şu Osman Yavaş olacak hayırsız bizim evin rahatını, huzurunu kaçırdı. Şunu bir yolunu bulursan gör..

DÖNDÜ: Vallaha, bilirsin ben kendi halimde yaşarım. Kimsenin etlisine sütlüsüne karışmam..

ESMA: Bu seferlik komşuluk hatırı için karış! Sen de Seher'in benim kadar yakını sayılırsın.

DÖNDÜ: Sayılmasına sayılırım ama..

ESMA: (*Keserek*) O haylâzı gör. De ki, haddini bilsin! Akkuzulu'nun kızını Yavaş'lara vermezler, onu iyice bellesin..

SEHER: (*Türküsüne devamla*)

Keklik kumda eşinir
Ah eşinir de deşinir
Benim sevdiğim acep
Şimdi nerde düşünür?

(Osman'la Ali aralarında işaretleşirler.)

ESMA: Aksiliğe bak, sabun da, soda da bitti! Bari sen Seher'e göz kulak ol da ben bakkala kadar uzanıvereyim..

DÖNDÜ: Sen bilirsin bacım! Nasıl bilirsen öyle yap.. Ben Seher'in yanından ayrılmam..

ESMA: Allahtan ki sen varsın. Hadi bana on dakika müsaade. (*Geriden, sağdaki sokaktan çıkar.*)

SEHER: (*Türküsüne devamla*)

Gel el yanıma keklik
Kastın canıma keklik
Al kınalı parmaklarını
Batır kanıma keklik..

(Ali ile Osman, karşılıklı gizlendikleri köşelerden çıkarlar. Ali Döndü'ye, Osman Seher'e yaklaşırlar.)

ALİ: Kolay gelsin Döndü Bacı!

OSMAN: Kız Seher, kolay gelsin..

DÖNDÜ: (*Yalandan bir öfkeyle*) Ne işiniz var bakayım sizin burada? (*Eliyle de yaklaşın, çabuk olun işareti verir.*) Hadi çekin gidin karşımızdan! Sizin başka işiniz yok mu?

ALİ: (*Döndü'ye sokulur*) Bu meydandan geçmek yasak mı ki?

OSMAN: (*Seher'e sokulur*) Hatır sormak günah mı ki?

SEHER: (*Yapmacık*) Döndü Bacı, baksana şunlara!

DÖNDÜ: Çekin gidin, yoksa karışmam! Bağırır, bütün köyü başınıza toplarım.. (*Çabuk işareti.*)

(Ali Döndü'yü, Osman Seher'i yakalarlar.)

Bağırırım, beni bağladılar, Seher'i alıp kaçırdılar derim..

(Dediklerimi yapın işareti.

Ali, Döndü'nün ipte asılı çamaşırlardan biriyle ağzını tıkar, çamaşırın iki ucunu ensesinden bağlar. Ardından Döndü'nün kollarını gerisinde bileklerinden bağlar, o da bitince Döndü'yü meydandaki ağaca bağlar..) (…)

OSMAN: Yürü!

(Döndü, ağaca bağlı debelenirken, Osman'la Ali, Seher'i sürüklerler. Yalandan direnen Seher'in nalınları ayaklarından fırlar. Üçü bu şekilde önden çıkarlar.)

ESMA: (*Telâşla yetişir*) Seher'im, Seher'im nerde? Bu ne hal? Seher'im ne oldu?

(Döndü, hemen bir baş işaretiyle geride, sağdaki sokağı işaret eder. Esma, telâşından, Döndü'nün ağzını çözmeden, elindeki sabun ile soda paketini, gerisinde bağlı ellerine tutuşturur, o tarafa fırlar, hemen döner.)

Yoklar! Ah yandım, mahvoldum..

(Döndü soldaki sokağı işaret eder. Esma o tarafa da koşar, geri döner.)

Gene yoklar! Ah bittim! Ben şimdi Ömer'e ne diyeyim? Ömer'e ne hesap vereyim?

(Muhtar'ın kapısına koşar, kapıyı yumruklar.)

Muhtar Efendi! Muhtar Efendi! Koş, çabuk, yetiş, kurtar.. Koş, koş..

(Döner, Döndü'nün ağzını, ellerini bağlayan çamaşırları çözerken Muhtar yetişir.)

DÖNDÜ: (*Ağzındaki çamaşır çıkınca*) Ay, of! Amanın, öldüm, bittim!

ESMA: Yandım, asıl ben yandım! Namusum, şerefim elimden gitti.. (*Döndü'nün bileklerini çözer.*)

MUHTAR: Ne oldu? Ne var?

DÖNDÜ: (*Elindeki sodayla sabunu Muhtar'ın eline tutuşturur*) Ah, sorma Muhtar, sorma! Rezil oldum rezil, iki paralık oldum.

ESMA: (*Aynı anda*) Seher'imi, biricik kızımı kaçırdılar..

Ankara Devlet Tiyatrosunun 2013-2014 sezonunda "Nalınlar" adlı gösteriminden bir sahne

Osman ile Seher bir hafta sonra yakalanırlar. Osman tutuklanır. Bu sırada Muhtar, Döndü Bacı'ya Seher'in on sekiz yaşını geçtiğini söyler. Döndü Bacı da bunu Seher'e söyler. Seher, Osman'ı hapisten kurtarabilmek için evden kaçmaya karar verir. Seher'in annesi dövmesi için Seher'e bir havan vermiştir. Böylece Seher'in evde olduğu belli olacaktır. Seher, kaçmadan önce elindeki havanı Döndü'ye verir ve kaçtığının belli olmaması için havanı dövmesini söyler. Nalınlarını da gönlüyle gittiğini göstermek için düzenli bir şekilde bırakır.

Necati CUMALI, *Bütün Oyunları 2*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

havan: İçinde bir şey dövüp ufalamaya yarayan, tahta, taş, maden veya plastikten yapılan kap.
nalın : Takunya.
soda : Temizlik işlerinde kullanılan bir çeşit tuz.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Yazar; "Nalınlar" adlı eserinde kız kaçırma olayı etrafında gelişen olaylar, toplumun gülünç ve aksak yönlerini topluma ayna tutarak göstermektedir. Eser, İzmir'in Urla ilçesi civarında yaşanan bir aşk hikâyesini anlatmaktadır.

TİYATRO

Yaşanmış ya da yaşanabilir olayların belirli kişilerle konuya uygun bir dekor içinde, belli bir sahne düzeninde topluluk önünde canlandırma sanatına **tiyatro** denir. Tiyatro sözcüğü tiyatroda oynanmak için yazılan eser, tiyatro eserinin oynandığı yapı veya yer anlamlarında da kullanılmaktadır.

Tiyatro metni sahnede seyirci önünde oynanmak için yazılır ve mekâna ait unsurlar belli bir dekor çerçevesinde oluşturulur. Bu nedenle tiyatro eserlerinde olaylar yazarın ağzından anlatılmaz, oyuncular tarafından izleyiciler önünde canlandırılacak şekilde konuşma biçiminde yazılır. Konuşmalar arasında parantez içinde kısa betimlemeler yapılır. Bir tiyatro eserinin değeri ancak sahneye konulup oynandıktan sonra anlaşılabilir.

Yazar, yapıt ve oyunun bir araya gelmesi ile oluşan tiyatro; çok eskilere dayanan bir edebiyat türüdür. Aynı zamanda edebî türler içerisinde en canlı ve yaşamla en çok iç içe olanıdır.

Modern tiyatronun başlangıcı Eski Yunan'da Bağ Bozumu Tanrısı Dionysos (Diyonisus) adına yapılan dinsel törenlere dayanmaktadır. Bu törenlerde keçi postu giymiş insanlar koro hâlinde şarkılar, şiirler söyler ve dans ederlerdi. Bu törenlerde bazı kimselerin yaptıkları oyunlar, giderek belirli biçimsel kalıplara göre yazılmaya ve şiirsel bir nitelik kazanmaya başladı. Zaman içinde koro şarkılarına, konuşan kişilerin de eklenmesiyle bu oyunlar dinsel törenin bir parçası olmaktan uzaklaşarak sanat gösterisine dönüşmüştür.

XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar Türk tiyatrosunda düzenli, kuralları belirlenmiş bir tiyatro anlayışı söz konusu değildir. Türkler, Orta Asya'dan başlayarak geleneklerine bağlı oyunlar oluşturmuşlardır. Bu oyunlara **geleneksel Türk tiyatrosu** adı verilir. Bu oyunlar; Türk tiyatrosunun, eskilere dayanan bir geleneği olduğunu göstermektedir. Karagöz, orta oyunu, meddah, köy seyirlik oyunları gibi oyunlar geleneksel Türk tiyatrosu ürünleridir.

Ülkemizde modern tiyatro Tanzimat Dönemi'nde (1860-1896) görülmeye başlanmıştır. İlk oyunlar, önce çeviri daha sonra adapte ve telif eserlerdir. Şinasi, Batılı anlamda ilk tiyatro eseri olan *Şair Evlenmesi*'ni bu dönemde yazmıştır. Şinasi'den sonra Nâmık Kemâl, Ahmet Mithat Efendi, Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan gibi yazarlar tiyatro türünde eserler kaleme almıştır. Ahmet Vefik Paşa, çevirdiği Moliere eserlerini yaptırdığı tiyatro binasında sahneye konulmasını sağladı. Modern tiyatro, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi'nde de gelişmesini sürdürmüştür.

Tiyatronun Yapı Unsurları

1. Dramatik Örgü

Tiyatrodaki olay örgüsüdür. Dramatik örgü; konunun tema, tür, kişiler vb. ögelerin dikkate alınarak işlenmesiyle oluşur.

2. Mekân

Olayların dekor ile canlandırıldığı yerdir. Dekor; tiyatroda, sahneye konulan eserin yazıldığı yerin ve geçtiği çağın özelliklerini belirleyen perde, aksesuar vb. ögelerin bütünüdür. Sahne, tiyatro yapısında oyuncuların oynamaları için özel olarak yapılmış ve genellikle yükseltilmiş alandır. Modern tiyatroda aynı eserin farklı temsillerinde, metinle ilişkili veya metinden bağımsız olarak farklı mekân ve dekor uygulamaları olabilir. Modern tiyatroda oyun sahneye hazırlanırken efekt, ışık vb. uygulamalar yapılabilir.

3. Zaman

Olayların başlamasıyla bitmesi arasında geçen süredir.

4. Çatışma

Bir kişinin kendisiyle, başka bir kişiyle, toplumla, toplumsal kurallarla, düzenle, bir durumla ya da doğa ile karşıtlık oluşturmasıdır.

5. Kişiler

Tiyatronun amacı insan ve toplum yaşamını anlatmak olduğuna göre insansız bir tiyatro düşünülemez. Tiyatro eserlerinde olaylar bir mücadeleden doğar. Bu mücadelede farklı güçler karşı karşıya gelir. Bir tiyatro eserini oyuncular, kendi tarzlarına ve kabiliyetlerine göre canlandırırlar.

Diyarbakır Devlet Tiyatrosunun 2005-2006 sezonunda "Nalınlar" adlı oyunun gösteriminden bir sahne

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Nalınlar" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. Metnin tema ve konusu nedir?
2. Oyundaki çatışmalar neden kaynaklanmaktadır ve nasıl çözülebilir? Tartışınız.
3. Metnin dramatik olay örgüsünü belirleyiniz.
4. Metinde Seher hem Osman Yavaş ile evlenmek istemekte hem de ailesini üzmekten çekindiği için bunu ifade edememektedir. Seher'in içinde bulunduğu bu ikilemle ilgili düşüncelerinizi açıklayınız.
5. Metindeki zaman ve mekânların özelliklerini belirleyiniz.
6. Metinde yazara özgü dil ve anlatım özelliklerine örnekler veriniz.
7. Metinde Türkiye'deki hangi sorun işlenmiştir? Tiyatro bu sorunun giderilmesi için nasıl bir işlev görmektedir?
8. Seher; nalınlarını birinci bölümün sonunda kaçırıldığı için dağınık, ikinci bölümün sonunda gönlüyle gittiği için düzgün bir şekilde bırakmıştır. Metinde bu şekilde geleneklerin kullanılması ve oyunun başlığının "Nalınlar" olması oyunun anlatımını nasıl etkilemiştir? Tartışınız.
9. Metindeki kişilerin davranışları ve konuşmaları oyuna nasıl bir katkı sağlamıştır? Tartışınız.
10. Necati Cumalı, aşağıdaki parçada tiyatro eserleri için ifade ettiği düşüncelerini "Nalınlar" adlı eserine de aktarabilmiş midir? Tartışınız.

    Benim oyun anlayışım şiir anlayışımla bütünleşir. Şiirlerimde olduğu gibi yalınlıktır ilk özellikleri. İnsancıl olan değerlerin altı çizilmiştir diyaloglarda. Şiirimde nasıl duygu sömürüsünden, parlak sözlerden kaçınmışsam, oyunlarımda da bağlı kalırım bu tutumuma. Hançeresini bir müzik enstrümanı gibi söz gelişi, keman, viyolonsel, kontrbas gibi kullanabilen oyunculara gereksinim gösterir oyunlarım, jestlerde sadelik korunur. Yönetmenlerin öncelikle insancıl öze, dil açısından doğru tonlamalara önem vermesi oyunlarımın başarı şansını arttırır. Görsellik hiçbir zaman kulağın önüne geçirilmemelidir.

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

NECATİ CUMALI (1921-2001)

1921 yılında bugün Yunanistan sınırları içindeki Florina'da doğdu. 1941 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. 1955'ten sonra şiirin yanında hikâye, roman ve tiyatro türlerine de yöneldi. Kişileri canlandırarak hayatı tiyatroya aktarmak ve bir hikâyeyi kendi oluşumu içinde vermek isteyen Cumalı; daha çok, köy ve küçük kentli insanın dramını, kendi yaşantısından yola çıkarak düz ve duygulu bir anlatım içinde toplumsal oyunlar tarzında ve kendine özgü bir gülmeceyle verdi. Çağdaş Türk edebiyatının verimli yazarlarından biri olan Cumalı'nın pek çok eseri vardır. *Kızılçullu Yolu* (şiir); *Yalnız Kadın*, *Susuz Yaz*, *Dilâ Hanım* (öykü); *Tütün Zamanı*, *Acı Tütün* (roman); *Boş Beşik* (oyun) eserlerinden bazılarıdır.

METNE HAZIRLIK

1. Tiyatronun televizyon ve sinemadan farkı sizce nelerdir?
2. "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın." sözünden ne anlıyorsunuz? Tartışınız.

2. Metin

KOÇYİĞİT KÖROĞLU

Bir grup insan Köroğlu'ndan yardım istemek için gelir. Bu insanların köyleri Bolu Beyi tarafından yağmalanmıştır. İntikam almak için Köroğlu'nun adamı olmaya gelmişlerdir. Köroğlu onların dertlerini dinler.

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünün 1976-1977 Sezonu "Koçyiğit Köroğlu" Oyunundan Bir Sahne

SAHNE 6

(Ormanda gece, loş bir ay ışığı)

BİR SES – Deliboranoğlu! Deliboranoğlu Batur!

KÖROĞLU – Beni böyle çağıran kim? (*Sesin geldiği tarafa doğru yürür.*)

SES – (*Daha yakından*) Bizi ne çabuk unuttun?

KÖROĞLU – Beni herkes Köroğlu diye bilir. Sen bana çok uzak günleri hatırlatıyorsun. Söyle, sen kimsin?

SES – Çok uzak günleri mi? O günler şimdi gibi hatırında olmalıdır. Evet, sen bir körün oğlusun.

Fakat niçin kör?

KÖROĞLU — Alçakça gözlerini oydular.

SES — Kim?

KÖROĞLU — Bolu Beyleri.

SES — Ve sen bu hatırayı çok uzak buluyorsun, öyle mi?

KÖROĞLU — Kusura bakma. Ben bir haydudum. Herkes beni kınar. Ama sen bir dost gibi konuşuyorsun.

SES — Baban seni Bolu Beyi'nden öcünü almak için gönderdi. O zaman toy bir delikanlıydın. Yellerle boğuşuyor, sellerle kapışıyordun. Bindiğin Kır At'ı, yedeğimde, buraya getirdim. Çamlıbel'de bir kule yapmak için sana öğüt verdim. Hatırlıyor musun? (*Sütun hâlinde bir ışık belirir, ilerler, Köroğlu'ya yaklaşır. Işık sütunu içinde bir tayf görülür.*)

KÖROĞLU — Kaman Ata!

KAMAN — Hiçbir gün, içini dökmek için çekildiğin bu kuytu yerde, seni bu akşamki kadar bunalmış görmedimdi. İşte sana göründüm.

KÖROĞLU — Yirmi yıl döğüştüm, savaştım. Daha babamın öcünü…

KAMAN — (*Sözünü bitirmeden, Köroğlu'ya*) Yalnız babanın değil, bütün zulüm görenlerin öcünü almalısın.

KÖROĞLU — Bunu nasıl yapabilirim?

KAMAN — Gök Tanrı seni bu iş için seçti.

KÖROĞLU — Benim gücüm yetmez buna.

KAMAN — Kır At sende oldukça gücün eksik olmaz. Kır At ışık dölüdür. Kır At'ı senin için bu yeryüzüne indirdim.

KÖROĞLU — Tut ki, Bolu Beyi'ni öldürdüm. Bir kötü eksilir aradan, bir kötü gelir onun yerine. Ne çıkar bundan?

KAMAN — Bu dünyaya bir ün, bir ad ister. Öyle bir ad ki zalimlerin yüreği titresin, onu duyunca. Zulüm görenlerin gönlü umutla dolsun. Destanlar onu söylesin, ozanlar onu dinletsin. Oğuz'un töresi bu!

KÖROĞLU — Bunu ben de düşündüm.

KAMAN — Ünün dört tarafa yayıldı. Günden güne zulüm görenler sana koşuyor. Bütün umutlar sende. Özün için bu yeryüzünde imrendiğin hiç, hiçbir şey olmasın. Ne beylik, ne mal, ne para…

KÖROĞLU — Hiç, hiçbir şey… Yalnız…

KAMAN — Söyle.

KÖROĞLU — Toyluk işte… Bir gün, daha yalnızdım o zaman Çamlıbel'de, sazım kırıldı. O benim dert ortağım, biricik arkadaşımdı. Onsuz duramadım. Dağdan şara indim. Hiç kimse beni tanımadı. Usta bir sazcı buldum, sazımı verdim onarmaya. Ama sazcının bir kızı varmış, gönlümü kaptırdım. Ertesi günü usta sazı onardı. Ben ona sedef işlemesini de söyledim. Günler geçti, saz da sedeflendi. Ama ben kızın derdinden hiçbir şey göremez oldum. Nihayet ben onu, o beni istedik. Bir gün, beş gün, on gün... Başladım rahatsızlanmaya. Dağın yellerini, dağın yollarını özledim. En fenası, gece olsun, gündüz olsun, babamın hayali gözümden çıkmaz oldu. (...) Çamlıbel'e dönmeyi düşündüm. Ana olacak bir kadını, benim gibi bir haydut, nereye götürsün? "Al," dedim, "şu kolçağı. Eğer bir oğlum olursa koluna bağla. Adı Arslan olsun. Büyüyünce o beni arar bulur." O gün bu gün, var mı yok mu, sağ mı öldü mü, beni arayıp durur mu, bilmem.

KAMAN – Bunu hiç düşünmedimdi. Gerçekten senin bir oğlun yaşıyor. Ama neden bu kadar görmeyi istiyorsun?

KÖROĞLU – Kartalın yavrusu kartal olur.

KAMAN – Ama, bu senin için değil. Evlat düşünenin, yuva düşünenin burda işi ne?

KÖROĞLU – Yüzünü bir görsem... Bir kerecik...

KAMAN – Unut, unut bunu. Sana gelen bütün zorluklar bu yüzden gelecek. Eğer toyluk edersen, çetin bir sınav daha geçirmek zorunda kalırsın.

KÖROĞLU – Yaşım kırk. Bütün ömrüm çile doldurmakla mı geçecek?

KAMAN – Sana ben elimden geldiği kadar yardım ederim.

KÖROĞLU – Hayır, ben artık bu kadar çetin bir çileye dayanamam. Anamdan, karımdan ayrı düştüm. Ölmeden, bir kerecik olsun babamın yüzünü görmedim. Yeter! Yeter!

KAMAN – Sen artık kurbanlık koçsun. Gök Tanrı'ya adaksın. (*Işık sütunu yürür, uzaklaşır.*)

KÖROĞLU – Hayır, hayır. İstemem. Dur! .

KAMAN–(*Duraklar. Omuzdan bakarak söyler.*) Bu sabah köylüler yanında içtiğin andı unutma! (*Işık söner. Kaman kaybolur.*)

KÖROĞLU – (*Yavaş yavaş daldığı murakabe hâlinden sıyrılır.*) Düş müydü, hayal mi? Kaman mı, yürüyen bir ağaç mı? (*Kır At'ın kişnemesi duyulur.*)

KÖROĞLU – Çağır, Kır At'ım, çağır! Beni hulyaya bırakma. Koçyiğit gömleğini giydim eğnime. Bu dünyada zulmün adına bile düşman olacağım. Ey Gök Tanrı! Beni sına. Şimşekler elinde kamçı. Yıldırımlar kolunda gürz. Yılarsam beni şimşeklerle kamçıla, yıldırımlarla çarp! (*Kır At uzun uzun kişner.*)

Bolu Beyi, kızı Benli Nigâr'ı Doğan Beyle evlendirecektir. Bunun için büyük bir çeyiz yola çıkmıştır. Köroğlu tarafından çeyize el konulur. Doğan, Kırat'ı getirme sözü verir. Bolu Beyi Deli Kaman'ı öldürür. Ayvaz'ı da esir eder. Köroğlu bütün bunları duyunca bir plan yapar. Bolu Beyi, kızı ile evlenmesi karşılığında Köroğlu'na gidecek bir elçi arar. Bu sırada Benli Nigâr'a âşık olmuş olan bir delikanlı gelir. Bu delikanlı göreve talip olur. Delikanlı, Köroğlu'ndan Kırat'ı almak için yola çıkar. Köroğlu'nun öz babası olduğunu öğrenir. Artık Bolu Beyi'ne karşı Köroğlu'yla birlikte savaşacaktır. Köroğlu, Kırat'ı oğlu ile saraya gönderir. Köroğlu ve arkadaşları Bolu Beyi'nin kalesini kuşatırlar. Arslan Beyi ve Benli Nigâr'ı kurtarırlar ve Bolu Beyi'ni, halka teslim ederler. Köroğlu ve Kırat için ayrılık günü gelmiştir ve görevlerini bitirmiş olarak göğe yükselirler.

Ahmet Kutsi TECER, *Koçyiğit Köroğlu*

BİLİNMEYEN BAZI KELİME VE KELİME GRUPLARI

kolçak : Kola geçirilen işaretli bağ, bileklik.
murakabe: Derin düşünce, denetleme.
şar : Şehir, kent.
tayf : Yoğun ışıktan oluşan görüntü.

METİN VE TÜRLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Köroğlu Destanı, çok geniş bir coğrafyada Türkler ve Türklerle ilişkileri olan Türk kültürlü topluluklarda anlatılagelen bir destandır. Ahmet Kutsi Tecer, *Koçyiğit Köroğlu* adlı eserinde Türk kültürünün meşhur halk hikâyelerinden olan Köroğlu Destanını tiyatroya uyarlamıştır.

Modern Tiyatro Türleri

Modern tiyatro trajedi, komedi ve dram olarak üçe ayrılır:

1. Trajedi

Konusunu efsanelerden veya tarihsel olaylardan alan, seyircide acıma ve korku duyguları uyandırarak ruhu tutkulardan temizlemek amacıyla yazılan ve kendine özgü katı kuralları olan tiyatro türüdür.

Klasik trajedilerdeki kahramanlar soylu kişilerdir. Eserlerde erdeme ve ahlaka önem verilir, konular tarihten ve mitolojiden alınır. Sahnede vurma, yaralama ve öldürme gibi olaylar seyircilerin gözleri önünde sergilenmez. Bu olaylar seyirciye hissettirilir. Eserler beş bölümden oluşur ve manzum olarak yazılır. Eserler, yüksek ve ağırbaşlı bir dille yazılır ve eserlerde kaba sözlere yer verilmez. Bir bütün olarak aralıksız oynanır. Eserlerde üç birlik kuralına uyulur. **Üç birlik kuralı**; eserin, bir ana olay çevresinde, aynı yerde ve yirmi dört saat içinde geçmesidir.

2. Komedi

İnsanların ve olayların gülünç taraflarını ortaya koyan sahne eseridir. Komedinin amacı, kişilerin ya da toplumun gülünç yanlarını ortaya koyarken seyirciyi güldürme yoluyla düşündürmek ve doğru yola yöneltmektir.

Klasik komedilerde kahramanlar, genellikle halkın arasından seçilir ve sahnede her türlü kaba söze ve şakaya yer verilir. Konular günlük hayattan alınır ve kavga, yaralama gibi eylemler sahnede canlandırılabilir. Eserler beş bölümden oluşur. Manzum olarak yazılır. Eserlerde üç birlik kuralına uyulur.

3. Dram

Yaşamın acıklı ve gülünç yönlerini bir arada bulunduran tiyatro türüdür. Trajedi ve komedinin katı biçimciliğine, gerçeği olduğu gibi yansıtmama veya tek yönlü yansıtma özelliklerine tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Dramlarda karakterler, halkın her kesiminden olabilir ve olaylar, günlük hayattan ya da tarihin herhangi bir devrinden seçilebilir. Sahnede vurma, öldürme gibi acı veren olaylar oluş hâlinde gösterilebilir. Eserlerde perde sayısı oyun yazarının isteğine bağlıdır. Şiir ve düzyazıyla yazılabilir. Eserlerde üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.

METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki çalışmaları "Koçyiğit Köroğlu" **adlı metni esas alarak yapınız.**

1. "Hasis, altınlarını sayacak, haset, için için pazar edecek." cümlesinde geçen altı çizili kelimelerin anlamlarını metindeki bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahmininizi TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlük*'ünden kontrol ediniz.
2. Metin hangi tiyatro türüne örnektir? Niçin?
3. Oyundaki çatışmaların nelerden kaynaklandığı ve nasıl çözülebileceği konusunda düşüncelerinizi nelerdir?
4. Metnin dramatik örgüsünü belirleyiniz.
5. Köroğlu'nun ve Bolu Beyi'nin kişilik özelliklerini belirleyiniz. Köroğlu kendi kişiliğinin farkında mıdır? Niçin?
6. Okuduğunuz metni sahneleseniz nasıl bir dekor ve her bir karakter için nasıl bir kostüm ve makyaj tasarlardınız? Niçin?
7. Eserde hangi toplumsal sorun dile getirilmektedir? Gerçek hayatta Köroğlu gibi davranan biri olabilir mi? Tartışınız.
8. Ahmet Kutsi Tecer'in biyografisinden yararlanarak yazarın metindeki üslup özelliklerini belirleyiniz.

ETKİNLİK

"Nalınlar" ve "Koçyiğit Köroğlu" adlı metinleri tabloda verilen özellikler açısından karşılaştırarak tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Özellikler	Nalınlar	Koçyiğit Köroğlu
Tiyatro türü		
İçerik (tema-konu)		
Üslup		
Çatışma		

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

AHMET KUTSİ TECER (1901-1967)

Kudüs'te dünyaya geldi. Ömrünün sonuna kadar Anadolu halk kültürü üzerine çalıştı. Şiirlerinde kimi zaman canlı bir dille kişisel duygularını aktarmış kimi zaman da ulusal duyguları öne çıkarmıştır. Tecer, kaynağını yerli ve millî unsurlardan alan tiyatro eserleri yazdı. Halk kültürü alanında çalışmalar yaptı. Yaptığı çalışmalarla Karacaoğlan ve Yunus Emre'nin tanınmasını sağladı. Ünlü halk şairi Aşık Veysel'i Türkiye'ye tanıtan, halk müziği derlemecisi Muzaffer Sarısözen'i keşfeden kişidir. *Bütün Şiirleri* (şiir); *Yazılan Bozulmaz, Köşebaşı, Koçyiğit Köroğlu, Bir Pazar Günü, Satılık Ev* (tiyatro) eserlerinden bazılarıdır.

DİL BİLGİSİ ÇALIŞMALARI

Anlamlarına Göre Cümleler

Bir fikri, bir duygu ve düşünceyi, bir oluş ve kılışı tam olarak bir yargı hâlinde anlatan kelime veya kelime dizisine **cümle** denir. Bir cümle; anlam ve yargı bildiren, zamana ve şahsa göre çekimlenmiş bir tek fiilden (yüklem), ek-fiille çekimlenmiş bir tek isimden (yüklem) veya yüklemi ve birbirini anlam bakımından bütünleyen birden fazla kelime ya da kelime dizisinden oluşabilir. Cümlede yargı bildiren unsur yüklemdir. Her cümle bir yüklem ve varsa ona bağlı diğer ögelerden oluşur.

Örnek: Okuyorum.
Örnek: Bu kitabı geçen sene almıştım.
Örnek: Öğrenciyim.
Örnek: Bu kitap da çok güzel.

Cümleler anlamlarına göre olumlu cümle, olumsuz cümle, soru cümlesi, ünlem cümlesi ve emir cümlesi olarak sınıflandırılır.

Olumlu Cümle

Yargının gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini bildiren cümlelerdir. Eylemler ve ad soylu sözcükler biçimce olumludur. Bunları olumsuz yapmak için belirli ekler ve sözcükler kullanılır. Olumlu cümlelerde bu ekler ve sözcükler yoktur ya da bunların kattığı olumsuzluk anlamı bir başka olumsuzlukla giderilmiştir.

Örnek: Kervanlar konak yerlerine ulaştı.
Örnek: Hava bugün bir başka güzel.

Olumsuz Cümle

Yargının gerçekleşmediğini ya da gerçekleşemeyeceğini bildiren cümlelerdir. “-siz, -siz, -suz, süz/-ma, -me/ -maz, mez” gibi ekler, “yok, değil, ne …… ne ……” gibi kelimeler, cümlelerde olumsuzluk oluşturmak için kullanılır.

Örnek: Hiç kimse beni tanımadı.
Örnek: Hiç kimsesi yoktu.

Soru Cümlesi

Bir konuyu öğrenmek ya da bir şey hakkında açıklık istemek amacıyla kullanılan cümlelerdir. “mı, mi, mu, mü” soru edatı ve “hangi, kim, ne, nasıl, niçin” gibi kelimeler, cümlelerde soru anlamı oluşturmak için kullanılır.

Örnek: Sen de mi bizimle geleceksin?
Örnek: Beni böyle çağıran kim?

Ünlem Cümlesi

Sevgi, korku, şaşma, hayret, seslenme, coşkunluk, heyecan, sitem gibi duyguları yargılı ya da yargısız biçimde yansıtan cümlelerdir. Ünlem cümlesi; ünlemlerle, bazı sıfatlarla, emir kipiyle, “ki” bağlacıyla, haykırmalarla ve ses tonuyla kurulur.
Örnek: Kaman Ata!

Emir Cümlesi

Eylemin gerçekleştirilmesinin buyurulduğu cümlelerdir. Emir cümleleri, emir kipiyle oluşturulur.
Örnek: On dakika sonra eve git.

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

- Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar.
  Örnek: 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Ramazan Bayramı, Hıdırellez vb.
- Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.
  Örnek: Millî Mücadele, Tanzimat Dönemi'nde vb.
- Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar.
  Örnek: Türkçe, Avrupalı, Konyalı vb.
- Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.
  Örnek: 29 Mayıs 1453 Salı günü…, Lale Festivali 25 Haziran'da başlayacak. vb.
- Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır.
  Örnek: VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni vb.

Soru İşareti (?)

- Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur:
  Örnek: Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı?
- Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur.
  Örnek: — Adınız?
- Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.
  Örnek: Yunus Emre (1240?-1320), (Doğum yeri: ?) vb.

NOT: *Yazım kuralları ve noktalama işaretleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'na başvurunuz.*

Alıştırma

1. Tabloda verilen cümleleri anlam özellikleri bakımından inceleyerek tabloyu aşağıdaki ifadelerden uygun olanları ile doldurunuz.

(olumlu cümle, olumsuz cümle, emir cümlesi, soru cümlesi, ünlem cümlesi)

Cümle	Anlam Özelliği
Bütün kervanlar konak yerlerine ulaştı.	*Olumlu cümle*
Benim gücüm yetmez buna.	
Babası çocuğa ne getirdi?	
İşte, şimdi yandık!	
Ah, ne yaptım!	
Ben şimdi Ömer'e ne diyeyim?	
Döndü Bacı, Seher duymasın, artık bu işin sır tarafı kalmadı.	
Kolay gelsin Döndü Bacı!	
Yarın herkes burada olmalı!	

2. Aşağıdaki parçada noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarını söyleyiniz.

SES — Çok uzak günleri mi? O günler şimdi gibi hatırında olmalıdır. Evet, sen bir körün oğlusun. Fakat niçin kör?
KÖROĞLU — Alçakça gözlerini oydular.
SES — Kim?

YAZMA ÇALIŞMALARI

YAZMA TÜR VE TEKNİKLERİNİ TANIMA

1. **Hazırlık**
   - Konu ve temayı belirleyiniz.
   - Oyundaki kişileri ve özelliklerini belirleyiniz.
2. **Planlama**
   - Dramatik örgüyü belirleyiniz.
   - Çatışmayı belirleyiniz.
3. **Taslak Metni Oluşturma**
   - Dekor ve kostümle ilgili ayrıntıları yazınız.
   - Hareketlere ait betimlemeleri yazınız.
   - Diyalog ve monolog oluşturunuz.
4. **Taslak Metni Geliştirme ve Düzeltme**
   - Metnin tutarlılığını değerlendiriniz. Sahnede oynayacak kişilerin yapacağı hareket ve davranışları kendiniz yaparak yazdıklarınızı oynanabilirlik açısından kontrol ediniz.
   - Yazım ve noktalama hatalarını düzeltiniz.
5. **Yazılan Metni Paylaşma**

Yazdığınız oyunu sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

UYGULAMA

Sınıfınızda beşer kişilik gruplar oluşturunuz. Grup arkadaşlarınızla 3-5 dakikada oynanabilecek kısa bir oyun yazınız.

SÖZLÜ İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

SÖZLÜ İLETİŞİM TÜR VE TEKNİKLERİNİ TANIMA

Oyun sahnelemek, birbirini takip eden birçok unsurun bir araya gelmesiyle oluşan bir süreçtir. Oyun sahnelerken aşağıdaki süreçlere dikkat ediniz.

- Rol dağılımı yapınız. Rol dağılımı yaparken tiyatro metninde yer alan karakterlerle oyunu sahnelemek için seçilen kişilerin fiziki ve psikolojik özelliklerinin uyumunu göz önünde bulundurunuz.
- Sınıf imkânları dâhilinde sahne ve dekoru düzenleyiniz.
- Yazdığınız oyunu sahneleyiniz ve değerlendiriniz. Sınıf arkadaşlarınızın sahneledikleri oyunları izleyiniz. Bu oyunların sizin sahnelediğiniz oyundan farklılıklarını tespit ediniz ve sahnelemeye ilişkin görüşlerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

UYGULAMA

Yazdığınız oyunu sahneleyiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-3. soruları aşağıda verilen metne göre cevaplandırınız.

TOHUM VE TOPRAK

ALEMDAR – (*Bu can sıkıcı durumdan bir an önce kurtulmak için*) – Pekâlâ, suçunuzu biliyorsunuz, cezanızı da biliyorsunuz.
SÜLEYMAN – Evet.
ALEMDAR (*Emreder***)** – Götürün.
SÜLEYMAN – Bir dakika paşa! Bana Bayburtlu Süleyman derler. Bayburt'tan gelirim. Bir Anadolu kasabasından. Gelirken bir tek isteğimiz vardı: Devletimiz ve padişahımız efendimiz için serhat boylarında savaşmak. Kader bizi nerelere çıkardı.
Paşa! Rusçuk'tan gelirsin, bir halk çocuğusun, duyarız. Sertsin, namuslusun, adilsin. Bunu bize karşı davranışında görürüz.
Vefalısın, sadıksın, açık sözlü ve dürüstsün. Bu velinimetin efendi cennetmekân Selim Han'a bağlılığında belli olur. (...)
Toprak altında çürüyenler…
Paşa! Bu toprak sana uygun toprak değil paşa. Bize yaramadı, sana da yarayacağı yok. Sağlıcakla kal. **(***Çıkar, diğerleri de onu takip eder.***)** (...)
ALEMDAR – Tohum ve tarla… Bu şehrin verdiği dersi unutmamamız gerek. "Kapıların ardında bir takım adamlar…" demişti. Kapıların ardında kimseler kalmayacak. Kapıları açacağız, ardına kadar… Bir saltanat meclisi toplamak istiyorum.
Bir uçtan bir uca Âliosman'a haber salacağım. Tepedelenli'ye, Kavalalı'ya, Cabbaroğlu'na, Karaosmanoğlu'na, Kalyoncu Mustafa'ya haber salacağım.
Adı hayırsıza çıkmış, üstüne ferman gönderilmiş kim varsa davet edeceğim. Bir barış, bir kardeşlik andı için. Bir ittifak senedi imzalamaya. Baş gövdeden ayrılmış… Baş bir yana çeker, gövde bir yana gider. Nerede görülmüş bu?

Orhan ASENA, *Tohum ve Toprak*

1. **Parçanın konu ve teması nedir?**
2. **Parça, hangi tiyatro türüne örnektir? Niçin?**
3. **Metnin biçimsel özellikleri nelerdir?**
4. **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri çerçeve içinde verilen sözlerden uygun olanları ile doldurunuz.**

Şair Evlenmesi, geleneksel Türk tiyatrosu, tiyatro, çatışma, dramatik örgü

a) ....., dinsel törenlerden doğmuş daha sonra dinden bağımsızlaşarak bir sanat dalı olmuştur.
b) Şinasi'nin yazdığı ..... Batılı anlamda ilk tiyatro eserimizdir.
c) Tiyatrodaki olay örgüsüne ..... denir.
ç) Batılı anlamdaki modern tiyatronun dışında kalan, Türk toplumunun geleneksel yapısı içinde ortaya çıkarak bu temel üzerinde süreklilik arz eden gösterim türlerinin tümüne ……. denir.

5. Aşağıda verilen tanımlar ve terimleri, uygun olan harfleri tanımların başındaki boşluğa yazarak eşleştiriniz.

Tanımlar	Terimler
( ) **I.** Tiyatro eserinde, aralarında çatışma bulunan ve olayları var eden insanlardır.	**a)** Mekân
( ) **II.** Tiyatrodaki olay örgüsüdür.	**b)** Dramatik örgü
( ) **III.** Dramatik örgünün gelişmesinde basamakları ortaya çıkaran ve kişiler arasındaki anlaşmazlıklardır.	**c)** Seyirci
( ) **IV.** Aynı yerde, bir oyunu başkalarıyla birlikte seyreden kişidir.	**ç)** Kişiler
	d) Çatışma

6. Aşağıdakilerin hangisinde tiyatro türü ile ilgili bilgi yanlışı vardır?

A) Seyirci, oyuncu, sahne gibi ögeleri vardır.
B) Oyunların temeli konuşmaya dayanır.
C) Metinlerde betimlemelere sıkça yer verilir.
D) Oyun sergilenmeden önce prova yapılır.
E) Bir metne dayanılarak hazırlanır.

7. (I) Olmuş ya da olması düşünülmüş birtakım olayların sahne üzerinde, gerçeğe uygun şekilde oyuncular tarafından gösterilmesine **tiyatro** denir. (II) Hayal gücü ve imgeye dayalı bir sanattır. (III) Tiyatro eserlerinde oyunun temeli konuşmaya dayanır. (IV)) İzleyicinin hem gözüne hem de kulağına seslenir. (V) Oyun perdelere bölünerek sergilenir.

Numaralı cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

8. YEDEKÇİ (İpini toplayarak gelir.) — Merhaba.

BEKİR (Gülerek) — Merhaba… Ne haber?

YEDEKÇİ — Ağayı göreceğim.

SALİH — Oğlum, vazgeç bu sevdadan… Nene lâzım… Var git, iskelede yedeğini çek.

YEDEKÇİ — Neden vazgeçecekmişim?

SALİH — Hemşehri… Doğançıbaşı kızını senin gibi bir yedekçiye verir mi hiç? Bu hülyayı aklından çıkar, o kim, sen kim?

YEDEKÇİ — O Doğançıbaşı ise ben de Allahın kuluyum.

BEKİR (Gülerek) — Git işine, hemşehri, git…

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Saf köylü delikanlısının evlenme macerası anlatılmıştır.
B) Parçada zengin ile fakir insanların çatışması görülmektedir.
C) Kahramanlar fiziksel ve psikolojik özellikleriyle verilmiştir.
D) Dramatik örgünün zamanı ve mekânı belirgin değildir.
E) Oyuncuların hareketleri yay ayraç içinde verilmiştir.

9. **KÖPRÜLÜ FAZIL AHMET PAŞA** — Ne zaman esir düştün?
YENİÇERİ MEHMET — Bir gece ansızın Limni Adası'na Malta korsanları hücum etmişti. Bir müfrezeyle karşı çıktık. Lakin bir düşman pususuna uğradık. Arkadaşlarımın hepsi şehit düştü. Ben yaralandım. Korsanlar bastırdılar. O esnada eşimin sesini işittim. Eline geçirdiği bir tüfekle korsanlara ateş ediyor, beni arıyordu.
FAZIL AHMET PAŞA — Aferin cesur kadın... Sizi niçin Zanta Adası'na götürdüler?
MEHMET — Bizi Roma'ya göndereceklerdi. Fakat Türk donanmasından korktukları için Zanta'ya çıkardılar.
FAZIL AHMET PAŞA — (Hiddetle) Bu ne bitmez taassup... Nerelisin oğlum?
MEHMET — İstanbulluyum efendim.
FAZIL AHMET PAŞA — Kimin oğlusun?
MEHMET — Kandiye'de Kale Muhafızı Hafız Bayram Ağa'nın oğluyum.

Bu metinle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Tarihî bir olay anlatılmaktadır.
B) Hareketler ayraç içinde verilmiştir.
C) Kahramanları halktan insanlardır.
D) Komedi örneğidir.
E) Diyaloglardan oluşmuştur.

10. Aşağıdakilerin cümlelerin hangisinde emir anlamı vardır?

A) Bildiğim gerçekleri unutacak mıyım?
B) Susun artık, beni dinleyin şimdi!
C) Ne sevenim var ne soranım.
D) Bu konuda ona hak vermiyor değilim.
E) Ona ne söyleyeceğimi bilmiyorum.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

A) Dünya Tiyatrolar Günü bu hafta kutlandı.
B) Servetifünun Dönemi eserlerini okudum.
C) O gün Ankaralı arkadaşlarla yemek yedik.
D) Öğretmenler Günü için hazırlık yaptık.
E) Oğlum 15 ocak 1987 çarşamba günü doğdu

12. Yaşlı adam öfkeyle:

( ) Kızım ( ) diye seslendi ( ) Kadın dönüp sordu:
– Bana mı seslendin ( )
– Evet. Alınacak şeyler var ( ) ekmek, süt, peynir, gazete…"

Parçada yay ayraçlarla belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (–) (!) (.) (?) (:)
B) (") (,) (!) (?) (")
C) (–) (,) (.) (!) (:)
D) (–) (;) (...) (!) (:)
E) (") (") (.) (,) (;)

CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE: GİRİŞ

5. a) *Köktürk Yazıtları* **b)** kök **c)** Yeni Lisan **ç)** edebî metin **d)** nesnellik **e)** ağıt **f)** divan

6. I. c **II.** d **III.** ç **IV.** a

7. Öyküleyici Edebî Metinler: destan, roman
Tiyatro: karagöz, komedi, meddah, dram
Öğretici Metinler: makale, biyografi, günlük, eleştiri, haber yazısı, deneme

8. Hint-Avrupa: Rusça, Farsça, İtalyanca, Hintçe
Hami-Sami: Arapça, İbranice
Çin-Tibet: Çince, Tibetçe
Bantu: Afrika dilleri
Ural-Altay: Türkçe, Macarca, Japonca, Korece

9. D **10.** E **11.** C **12.** A **13.** B **14.** E **15.** B **16.** D **17.** C **18.** E **19.** C **20.** B **21.** E

2. ÜNİTE: HİKÂYE

5. a) olay örgüsü **b)** Maupassant-Çehov **c)** zaman

6. I. d **II.** a **III.** e **IV.** b **V.** c

7. D **8.** E **9.** E **10.** C **11.** A **12.** B **13.** C **14.** A

3. ÜNİTE: GÜNLÜK

6. a) günlük **b)** ruzname **c)** gözlem **ç)** karşılaştırma

7. I. e **II.** c **III.** a **IV.** d **V.** b

8. B **9.** E **10.** A **11.** D **12.** A **13.** C **14.** E

4. ÜNİTE: ŞİİR

6. a) nazım **b)** beyit **c)** nazım biçimi **ç)** kafiye düzeni **d)** intak **e)** imge **f)** mübalağa

7. I. ç **II.** a **III.** d **IV.** c

8. C **9.** E **10.** B **11.** A **12.** B **13.** E **14.** E **15.** B **16.** E **17.** C **18.** A **19.** D

5. ÜNİTE: ROMAN

7. a) roman **b)** düğüm **c)** dilekçe **ç)** tezli

8. I. c **II.** ç **III.** d **IV.** a

9. B **10.** E **11.** A **12.** B **13.** D **14.** D **15.** A

6. ÜNİTE: TİYATRO

4. a) tiyatro **b)** *Şair Evlenmesi* **c)** dramatik örgü **ç)** geleneksel Türk tiyatrosu

5. I. ç **II.** b **III.** d **IV.** c

6. C **7.** B **8.** C **9.** D **10.** B **11.** E **12.** A

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

A

adapte : Uyarlanmış.

ağıt : Bir ölünün gençliğini, güzelliğini, iyiliklerini, değerlerini; arkada bıraktıklarının acılarını ya da büyük yıkımlarının acıklı etkilerini dile getiren halk şiir türü.

akıcılık : Anlamca apaçık ve pürüzsüz olup sözcüklerinde, tümcelerinde en küçük ses kakışması bulunmayan ve hiç bir engele uğramadan akıp giden.

anlatım : Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir konuyu söz veya yazı ile bildirme, ifade.

B

betimleme : Tasarlama, bir şeyi sözle veya yazıyla anlatma, göz önünde canlandırma, tasvir.

D

dekor : Tiyatro, sinema ve televizyonda sahnelenen yapıtın konusunun geçtiği yeri canlandırmak için hazırlanan eşyaların hepsi.

destan : **1.** Biçim bakımından koşmaya benzeyen, dörtlük sayısı konuya göre istenildiği kadar artabilen bir deyiş. **2.** Daha çok eski çağların kahramanlık olaylarını ve tanrıların, yiğitlerin, ulusların başından geçen olağanüstü hâlleri anlatan nazımlı ve uzun hikâye.

diyalog : **1.** Karşılıklı konuşma. **2.** Oyun, roman, hikâye vb. eserlerde iki veya daha çok kimsenin konuşması. **3.** Konuşmaya dayanılarak yazılmış eser.

duruluk : Açıklık.

düğüm : Edebî eserlerde çapraşık olguların çözümlenmeden önce toplandığı en büyük merak unsuru.

E

edebî : Edebiyatla ilgili, edebiyata ilişkin, yazınsal.

edebî dil : Edebî değeri olan eserlerde kullanılan dil, yazın dili.

edebî eser : Edebiyat türlerinden biriyle kaleme alınmış, sanat değeri taşıyan eserlerin her biri.

efekt : Radyo ve televizyon yayınlarında, tiyatro oyunlarında veya film seslendirmelerinde, hareketleri izlemesi gereken seslerin doğal kaynakların dışında, optik, mekanik, kimyasal yöntemlerle gerçekleştirilmesi.

G

gazel : Divan edebiyatında 5-10 beyit arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi.

güzelleme : Halk edebiyatında konusu aşk olan, lirik bir şiir türü.

İ

içerik : Sözlü veya yazılı anlatımda verilmek istenen öz, düşünce, duygu ve imgelerin bütünü.

ileti : Yazı veya sözle verilen, gönderilen bilgi, mesaj.

K

karakter : Yazın yapıtlarında, bir kişiyi benzerlerinden ayıran temel özelliklerin tümü.

kaside : On beş beyitten az olmayan, bütün beyitlerin ikinci dizeleri en baştaki beyit ile uyaklı olan ve çoğu kez büyükleri övmek için yazılan divan edebiyatı nazım biçimi.

Kiril alfabesi : Slavlar için IX. yüzyılda Yunan harflerine dayalı olarak düzenlenmiş alfabe.

koçaklama : Halk edebiyatında biçimi ne olursa olsun, konusu yiğitlik, savaş, kahramanlık olan veya bir kahramanı öven, kahramanlık duygularını canlandıran şiir, yiğitleme.

konuşma dili : Günlük yaşayışta kullanılan ve yazı dilinden az çok farklarla ayrılmış bulunan dil.

koşma : Sazla okunmak için hece ölçüsü ile yazılmış, ilk kıtasının birinci, ikinci ve dördüncü dizeleriyle öteki kıtalarının dördüncü dizeleri birbiriyle, kalan dizeler de kendi aralarında uyaklı, konuları sevgi ve doğa olayları olan bir halk şiiri.

koşuk : Hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan İslamiyet öncesi Türk edebiyatı nazım biçimi.

kurgu : Hikâye, roman, piyes vb. edebî türlerde olay kuruluşu.

kurmaca : **1.** Olmadığı hâlde varmış gibi tasarlanmış, kurgulanmış. **2.** Tasarlanmış olay.

M

manzum : Şiir biçiminde yazılmış.

meddah : Taklitler yaparak, hoş hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçı.

mersiye : Divan edebiyatında ölmüş bir kimsenin ardından yazılan şiir, ağıt, sagu.

mesnevi : Her beyti ayrı uyaklı bir divan edebiyatı nazım biçimi.

monolog : Tiyatro oyunlarında, kahramanlardan birinin sahnede kendi kendine yaptığı uzun konuşmanın tümü.

N

naat : Hz. Muhammed'in niteliklerini övmek, ondan şefaat dilemek amacıyla yazılan kaside.

O

orta oyunu : Sahne, perde, dekor, suflör kullanmadan halkın ortasında oynanan Türk halk tiyatrosu.

P

perde : **1.** Bir tiyatro eserinin büyük bölümlerinden her biri. **2.** Sahneyi seyirciye açan ve kapatan kumaş parçası.

S

semai : Sekizer hece ölçüsüyle söylenen, biçimce koşmanın aynı olan halk şiiri.

serim : Oyun, roman, hikâye, masal vb. anlatı türlerinde kişilerin ve çevrenin tanıtıldığı, konunun, olayın anlatılmaya başlandığı bölüm.

sagu : Ölenin iyi niteliklerini, ölümünden duyulan acıyı dile getiren söz veya ezgi, ağıt.

sav : Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikteki söz, darbımesel, atasözü.

T

taşlama : Halk edebiyatında iğneleyici mahiyette şiir, hicviye.

telif eser : Yazarın kendisinin kaleme aldığı eser.

tema : Öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş, tem, ana konu.

temsil : **1.** Bir tiyatro yapıtının, bir yönetici önderliğinde çok sayıda provadan sonra seyirci önünde canlandırılışı. **2.** Seyirci önünde oynanan oyun, gösteri.

tevhit : Divan edebiyatında Allah'ı övmek için yazılan manzume.

U

uyarlama : Bir yazın yapıtını yöresel koşulları göz önüne alarak, uygun değişiklikler yaparak bir dile aktarma.

Ü

üslup : Her yazarın, her sözenin (hatîbin) fikrini, duygularını anlatmak için kullandığı özel anlatış tarzı.

V

varsağı : Güney Anadolu bölgesinde yaşayan Varsak Türklerinin söyledikleri koşma.

Y

yazı dili : Dilin yazıda kullanılan biçimi.

KAYNAKÇA

- Adnan BİNYAZAR, Emin ÖZDEMİR, *Yazma Öğretimi/Yazma Sanatı* (3. bs.), Papirüs Yayınları, İstanbul, 2006.
- Ahmet Hamdi TANPINAR, *Beş Şehir* (11. bs.), Dergâh Yayınları, İstanbul, 1996.
- Ahmet Hamdi TANPINAR, *Bütün Şiirleri* (5. bs.), Dergâh Yayınları, İstanbul, 1998.
- Ahmet Hâşim, *Piyâle* (9. bs.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2019.
- Ahmet KABAKLI, *Türk Edebiyatı* (14. bs.), Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008.
- Ahmet Kutsi TECER, *Koçyiğit Köroğlu* (21. bs.), Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2016.
- Ahmet Muhip DIRANAS, *Şiirler* (4. bs.), Everest Yayınları, İstanbul, 2019.
- Ali AKBAŞ, *Eylüle Beste* (2. bs.), Bengü Yayınları, Ankara, 2011.
- Asım SALDAMLI, *Bilimsel Araştırma ve Sunum Teknikleri* (2. bs.), Detay Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Atillâ DORSAY, *Hindistan Sıcağından Norveç Buzuluna* (1. bs.), Turkuvaz Kitapçılık ve Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- Atilla ÖZKIRIMLI, *Türk Edebiyatı Tarihi,* İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2001.
- Attilâ İLHAN, *ben sana mecburum* (48. bs.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.
- Attilâ İLHAN, *Yağmur Kaçağı* (6. bs.), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993.
- Behçet NECATİGİL, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* (1. bs.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2016.
- Behçet NECATİGİL, *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü* (5. bs.), Varlık Yayınları, İstanbul, 1994.
- Bilge ERCİLASUN, *Orhan Veli Kanık,* Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1998.
- Bilgehan A. GÖKDAĞ, Feridun TEKİN, Beyhan KESİK, *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri,* Akçağ Yayınları, Ankara 2016.
- Cahit Sıtkı TARANCI, *Otuz Beş Yaş Bütün Şiirleri* (54. bs.), Can Yayınları, İstanbul, 2017.
- Cem DİLÇİN, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (4. bs.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.
- D. Mehmet DOĞAN, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük* (15. bs.) Vadi Yayınları, Ankara, 2001.
- Fahri TEMİZYÜREK, İlhan ERDEM, Mehmet TEMİZKAN, *Konuşma Eğitimi* (5. bs.), Pegem Yayınları, Ankara, 2014.
- Faruk Nafiz ÇAMLIBEL, *Han Duvarları,* Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- Halikarnas Balıkçısı, *Egenin Dibi* (2. bs.), Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 1971.
- Halit KARATAY, *Okuma Eğitimi*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2011.
- Hasan Ali TOPTAŞ, *Gecenin Gecesi* (1. bs.), Everest Yayınları, İstanbul, 2017.
- İbrahim Naci, *Allahaısmarladık* (1. bs.), (Hazırlayanlar: Lokman ERDEMİR, Seyit Ahmet SILAY), Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2013.
- İlhan BERK, *El Yazılarına Vuruyor Güneş* (4. bs.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2014.
- İsa KOCAKAPLAN, *Açıklamalı Edebî Sanatlar*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1992.
- İsmail ÇETİŞLİ, *Batı Edebiyatında Edebî Akımlar* (15. bs), Akçağ, Ankara, 2014.
- *Karacaoğlan Şiirler,* (Hazırlayan: Müjgân CUMBUR), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- Mahmut el-Kâşkarî, *Dîvânü Lugâti't Türk*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2007.
- Mehmet Âkif ERSOY, *Safahat*, Huzur Yayınevi, İstanbul, 1993.
- Mehmet Fuat KÖPRÜLÜ, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2016.
- Mehmet KAPLAN, *Hikâye Tahlilleri* (23. bs.), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2017.
- Mehmet TEKİN, *Roman Sanatı* (13. bs.), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2015.
- Memduh Şevket ESENDAL, *Ayaşlı ve Kiracıları* (26. bs.), Bilgi Yayınevi, Ankara, 2008.
- *Mesleki Eğitim Merkezleri Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı*, Ankara, 2020.
- Memduh Şevket ESENDAL, *Otlakçı* (15. bs.), Bilgi Yayınevi, Ankara, 2017.
- Metin AND, *Başlangıçtan 1983'e Türk Tiyatro Tarihi* (10. bs.), İstanbul, 2019.
- Miyase SERTBARUT, *Çiğdem Der Ki* (1. bs.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1998.
- Muharrem ERGİN, *Türk Dil Bilgisi* (21. bs.), Bayrak Basım, İstanbul, 1993.

- Musahipzade Celal, *Bütün Oyunları* (1. bs.), Milliyet Yayınları, 1970.
- Necati CUMALI, *Bütün Oyunları 2*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1983.
- Necip Fazıl KISAKÜREK, *Çile* (26. bs.), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1995.
- Nevzat GÜNDOĞAN, Saim SAKAOĞLU, Abdurrahman Güzel, *Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1989.
- Nihad Sâmi BANARLI, *Resimli Türk Edebiyâtı Târihi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997.
- Nihad Sâmi BANARLI, *Türkçenin Sırları* (14. bs.), Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1996.
- Nurullah ATAÇ, *Günce* (3. bs.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013.
- Nurullah GENÇ, *Hüznün Lalesidir Dünya*, Birey Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- Orhan ASENA, *Tohum ve Toprak* (3. bs.), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1998.
- Orhan KEMAL, *Önce Ekmek* (16. bs.), Everest Yayınları, İstanbul, 2018.
- Orhan Seyfi ORHON, *Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi* (13. bs.), Everest Yayınları, İstanbul, 2018.
- Osman ALAGÖZ, *Millî Mücadele'de Kınalı Eller*, Simurg Yayınları, İzmir, 2006.
- Osman GÜNDÜZ, Osman MERT, *Türk Dili 1 El Kitabı*, Ankara, 2017.
- Osman GÜNDÜZ, Tacettin ŞİMŞEK, *Dinleme Eğitimi*, Grafiker Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Orhan Veli KANIK, *Bütün Şiirleri* (52. bs.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2019.
- Oya ADALI, *Etkileşimli ve Eleştirel Okuma Teknikleri* (1. bs.), Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 2010.
- Ömer Seyfettin, *Yüksek Ökçeler* (Bütün Eserleri 5) (9. bs.), Bilgi Yayınevi, Ankara, 2018.
- Peyami SAFA, *Dokuzunca Hariciye Koğuşu* (91. bs.), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2019.
- Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf* (38. bs.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009.
- Sait Faik ABASIYANIK, *Alemdağ'da Var Bir Yılan* (13. bs.), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2019.
- Sait Faik ABASIYANIK, *Mahalle Kahvesi* (1. bs.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012.
- Salâh BİRSEL, *Yaşlılık Günlüğü* (1. bs.), Remzi Kitabevi, İstanbul 1992.
- Samim KOCAGÖZ, *Hikâyeler 1*, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1954.
- Selim İLERİ, "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", Dil ve Edebiyat Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Sayı 286, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013.
- Seyit Kemal KARAALİOĞLU, *Kompozisyon Sanatı* (25. bs.), İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1994.
- Sezai KARAKOÇ, *Gün Doğmadan* (2. bs.), Diriliş Yayınları, İstanbul, 2001.
- Songül TAŞ, *Necati Cumalı ve Oyunları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- Şerif AKTAŞ, Osman GÜNDÜZ, *Yazılı ve Sözlü Anlatım* (3. bs.), Akçağ Yayınları, Ankara, 2001.
- Şükran DİLİDÜZGÜN, Nihal KUYUMCU, *Türkçe Derslerinde Tiyatro Metinlerinin İşlevselliği*, Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, Mayıs 2013.
- Şükrü ELÇİN, *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993.
- Tarık BUĞRA, *Osmancık* (76. bs.), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2018.
- Yahya Kemal BEYATLI, *Eski Şiirin Rüzgârıyla* (5. bs.), İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 1993.
- Yahya Kemal BEYATLI, *Kendi Gök Kubbemiz* (46. bs.), İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 2018.
- Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Millî Savaş Hikâyeleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981.
- Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Yaban* (58. bs.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.
- Yunus Emre, *Güldeste* (4. bs.), (Hazırlayanlar: Sevgi GÖKDEMİR, Ayvaz GÖKDEMİR), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996.
- Yücel İSLAM, *Yazma ve Sunu Teknikleri* (4. bs.), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Genel Ağ Kaynakçası

http://tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 10.07.2020

http://teis.yesevi.edu.tr Erişim Tarihi: 10.07.2020

Görsel Kaynakça

- Sayfa 1 (Kitap kapağı arka zemin), Grafik tasarım uzmanı tarafından düzenlenmiştir.
  https://www.pngkit.com/view/u2q8y3a9y3q8o0t4_vector-library-halftone-printing-stock-photography-half-tone/ Erişim Tarihi: 31.05.2021, Saat: 14.30
- Sayfa 19 https://www.cleanpng.com/png-learning-education-blackboard-learn-book-stationer-382641/preview.html Erişim Tarihi: 31.05.2020, Saat: 14.15
- Sayfa 28 https://www.harita.gov.tr/urunler/indirilebilir-urunler/14 Erişim Tarihi: 05.04.2021, Saat: 11.00
- Sayfa 43 Ara Güler Doğuş Sanat ve Müzecilik A.Ş. (İzin alınarak kullanılmıştır.)
- Sayfa 47 (Ömer Seyfettin)
  https://islamansiklopedisi.org.tr/omer-seyfeddin Erişim Tarihi: 09.04.2021, Saat: 15:17
- Sayfa 47 (Sabahattin ALİ)
  https://islamansiklopedisi.org.tr/sabahattin-ali Erişim Tarihi: 09.04.2021, Saat: 15:18
- Sayfa 47 (Refik Halit KARAY)
  https://islamansiklopedisi.org.tr/karay-refik-halit Erişim Tarihi: 09.04.2021, Saat: 15:20
- Sayfa 48 (Sait Faik ABASIYANIK)
  https://islamansiklopedisi.org.tr/sait-faik-abasiyanik Erişim Tarihi: 09.04.2021, Saat: 15:30
- Sayfa 48 (Memduh Şevket ESENDAL)
  https://islamansiklopedisi.org.tr/esendal-memduh-sevket Erişim Tarihi: 09.04.2021, Saat: 15:25
- Sayfa 53 https://pnghut.com/png/UBkHNPh4Sk/balcony-download-deck-railing-column-real-estate-ad-elements-continental-transparent-png - https://www.pngwing.com/tr/free-png-zdwhj/download
  Erişim Tarihi: 07.04.2020, Saat: 14.30
- Sayfa 60-61 https://www.pngkit.com/view/u2q8y3a9y3q8o0t4_vector-library-halftone-printing-stock-photography-half-tone/ - https://www.pngindir.com/png-cj3ev5/ - https://favpng.com/png_view/butterfly-monarch-butterfly-greta-oto-clip-art-png/LyexKEG3 - https://www.pngarea.com/view/e80658da_butterflies-png-real-transparent-butterfly-png-hd-png/ Erişim Tarihi: 31.05.2021, Saat: 13.00
- Sayfa 66 https://www.tdk.gov.tr/category/icerik/yazim-kurallari/ Erişim tarihi: 02.04.2021, Saat:10.30
- Sayfa 73 https://www.pngindir.com/png-7fd858/download.html - https://www.pngindir.com/png-3kyd9g/download.html Erişim Tarihi: 05.05.2020, Saat:13.45
- Sayfa 84 https://www.pngwing.com/tr/free-png-nmxos/download Erişim Tarihi: 31.05.2021, Saat: 15.37
- Sayfa 100 (Yaban), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Arşivi (İzin alınarak kullanılmıştır.)
- Sayfa 103 (Yaban), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Arşivi (İzin alınarak kullanılmıştır.)
- Sayfa 106 (Hamidiye Etfal Hastanesi)
  https://dosyahastane.saglik.gov.tr/Eklenti/3252,hamidiyeetfalpdf.pdf?0 Erişim Tarihi: 09.04.2021, Saat: 15:11
- Sayfa 118 (Nalınlar), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (İzin alınarak kullanılmıştır.)
- Sayfa 121 (Nalınlar), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (İzin alınarak kullanılmıştır.)
- Sayfa 121 (Afiş), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (İzin alınarak kullanılmıştır.)
- Sayfa 121 (Afiş), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (İzin alınarak kullanılmıştır.)
- Sayfa 123 (Nalınlar), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (İzin alınarak kullanılmıştır.)
- Sayfa 125 (Koçyiğit Köroğlu), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (İzin alınarak kullanılmıştır.)

Görsel Kaynakça

Görsel Sayfa No.	Görsel Kaynak	ID No:
14, 5	https://tr.123rf.com	52328363
16	https://www.shutterstock.com/tr	603373673
17	https://www.shutterstock.com/tr	530127004
18	https://tr.123rf.com	13869435
20	https://tr.123rf.com	97287502
21	https://www.shutterstock.com/tr	441273670
26	https://www.shutterstock.com/tr	1661312131
34, 35	https://www.shutterstock.com/tr	258858980
36	https://www.shutterstock.com/tr	1725146827
38	https://www.shutterstock.com/tr	130221638
46	https://www.shutterstock.com/tr	173678780
49	https://www.shutterstock.com/tr	697987804
53	https://tr.123rf.com	20227022, 53333800
54	https://www.shutterstock.com/tr	1544965187
58-59	https://tr.123rf.com	43280947
67	https://www.shutterstock.com/tr	428992165, 220706332
68	https://www.shutterstock.com/tr	1911075724
72, 73	https://www.shutterstock.com/tr	334009583
74	https://tr.123rf.com	7936343
75	https://www.shutterstock.com/tr	154415657
76	https://www.shutterstock.com/tr	1825059470
79	https://www.shutterstock.com/tr	1802809684
82, 83	https://tr.123rf.com	29556825
85	https://www.shutterstock.com/tr	1625688709, 1570452097
86	https://www.shutterstock.com/tr	1310446387
88, 89	https://www.shutterstock.com/tr	163654850
90	https://www.shutterstock.com/tr	1898860471
98, 99	https://www.shutterstock.com/tr	77507119
104	https://www.shutterstock.com/tr	74629072
108	https://www.shutterstock.com/tr	1136951744
112	https://www.shutterstock.com/tr	1529552036
116, 117	https://www.shutterstock.com/tr	72667042
127	https://www.shutterstock.com/tr	569803465